

Eindevaluatie vigerend Natura 2000- beheerplan 2016-2026

Uiterwaarden Lek [82]

Consortium Haskoning en Witteveen+Bos
Eindversie

18-12-2025

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding.....	1
1.1	Kader	1
1.2	Doel en proces van de evaluatie van het beheerplan.....	2
1.3	Participatieproces.....	3
1.4	Gebiedsbeschrijving	4
Hoofdstuk 2	Natura 2000-doelen en -opgaven.....	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Kernopgaven.....	7
2.3	Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen	8
2.4	Instandhoudingsdoelstellingen habitatrichtlijnsoorten	9
Hoofdstuk 3	Uitgevoerde instandhoudingsmaatregelen en regulier beheer.....	10
3.1	Overzicht maatregelenpakket voorgaande beheerplanperiode en staat van uitvoering	10
3.2	Uitgevoerde maatregelen buiten beheerplan om	14
3.3	Regulier beheer	16
3.4	Natura 2000 in relatie tot het Kaderrichtlijn Water-beleid	16
3.5	Monitoringsmaatregelen	17
Hoofdstuk 4	Huidige toestand en ontwikkeling Natura 2000-waarden	19
4.1	Methode.....	19
4.2	Totaaloverzicht Habitattypen verspreiding en oppervlakten	21
4.3	H3270 Slikkige rivieroeveren	21
4.4	H6120 Stroomdalgraslanden	25
4.5	H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden - glanshaver	30
4.6	H91EoA Vochtige alluviale bossen - zachthoutoebossen	34
4.7	H1166 Kamsalamander.....	37
4.8	Conclusie huidige toestand en ontwikkeling Natura 2000-waarden.....	39
Hoofdstuk 5	Knelpunten en drukfactoren voor de Natura 2000-doelen	40
5.1	Drukfactoren van buiten het gebied.....	40
5.2	Analyse per instandhoudingsdoelstelling	45
5.3	Samenvatting en prioritering drukfactoren	53
Hoofdstuk 6	Huidig gebruik en toetsing	54
6.1	Inleiding	54
6.2	Methode in kort bestek.....	54
6.3	Beoordeling.....	55
6.4	Cumulatie.....	60
Hoofdstuk 7	Doelbereik	61
7.1	Inleiding	61
7.2	Kernopgave.....	61
7.3	Instandhoudingsdoelstellingen	61
Hoofdstuk 8	Aanbevelingen voor monitoring en het tweede beheerplan	65
8.1	Monitoring	65
8.2	Beheerplan 2025-2031	66
	Gebruikte bronnen.....	67

A1	Eigendomskaarten deelgebieden.....	71
A2	Advies Ecologische Autoriteit	73
A3	Methode Habitattypen	75
A4	Methode habitatrichtlijnsoorten	77
A5	Beoordelingskader kwaliteitsaspect abiotische kenmerken.....	78
A6	Beoordelingskader kwaliteit leefgebied kamsalamander	79
A7	Huidig gebruik en toetsing	80

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Kader

Bescherming van onze natuur en biodiversiteit is van groot belang vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, maar bijvoorbeeld ook voor ons levensgeluk, voedselvoorziening, economie, drinkwater en recreatie. Europese en nationale natuurwetgeving geeft uitdrukking aan het belang van natuurbescherming. Met de natuurwetgeving hebben zeldzame en kenmerkende habitattypen (typen ecosystemen op het land en in het water) en soorten binnen Nederland en Europa een beschermde status gekregen. Daarmee is Nederland verplicht om te zorgen voor een 'gunstige staat van instandhouding' van deze natuurwaarden. Natura 2000-gebieden leveren daar een belangrijke bijdrage aan.

Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden die worden beschermd vanuit de Europese Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Deze Natura 2000-gebieden zijn van internationaal belang. In deze gebieden worden dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

Tien Natura 2000-gebieden liggen (geheel of gedeeltelijk) in de provincie Utrecht. De Staatssecretaris van Economische Zaken heeft deze in de periode 2013-2015 aangewezen als Natura 2000-gebied met een aanwijzingsbesluit. In het aanwijzingsbesluit staan de gebiedsbegrenzing en instandhoudingsdoelstellingen voor de te beschermen habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. In de Omgevingswet is bepaald dat voor een Natura 2000-gebied een beheerplan moet worden opgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het gebied geheel of grotendeels is gelegen (artikel 3.8, derde lid, Omgevingswet (Ow)). Deze provincie geldt voor die Natura 2000-gebieden als voortouwnemer. Voor vijf van de tien Utrechtse Natura 2000-gebieden is de provincie Utrecht de voortouwnemer: Botshol, Binnenveld, Kolland & Overlangbroek, Uiterwaarden Lek en Zouweboezem.

De voortouwnemer moet voor ieder gebied een Natura 2000-beheerplan opstellen. Het beheerplan beschrijft in ieder geval de instandhoudingsdoelstellingen, welke maatregelen getroffen moeten worden om deze doelstellingen te behalen en de beoogde resultaten van deze maatregelen. Met het vaststellen van een beheerplan verbinden de bevoegde gezagen zich tot het nemen van de hierin genoemde maatregelen. In het beheerplan staat ook beschreven welke activiteiten in het gebied mogen plaatsvinden zonder vergunning. Een beheerplan dient na een periode van zes jaar te worden geactualiseerd (artikel 10.18, eerste lid, Omgevingsbesluit). Aan de actualisatie van het beheerplan gaat een evaluatie van het vorige beheerplan vooraf.

Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek is op 21 juni 2016 een beheerplan vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, voor het Utrechtse deel is dit 5 juli 2016 gedaan door Gedeputeerde Staten van Utrecht (GS). Na de samenvoeging van de Utrechtse gemeente Vianen en de Zuid-Hollandse gemeenten Zederik en Leerdam is in 2019 de gemeente Vijfheerenlanden ontstaan. Deze gemeente is daarop toegevoegd aan de provincie Utrecht. Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek is daarmee geheel binnen de provincie Utrecht komen te liggen. De provincie Utrecht is daarmee voortouwnemer geworden voor het beheerplan en het beheergebied. De GS van de provincie Utrecht hebben op 15 januari 2021 de beheerplanperiode voor het beheerplan Uiterwaarden Lek verlengd voor een periode van zes jaar, of tot de datum van een nieuw vastgesteld beheerplan (provincie Utrecht, 2021). Het medebevoegd gezag de Minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft daarna op 27 juni 2022 bekend gemaakt het beheerplan Uiterwaarden Lek ook voor het deel waar zij bevoegd voor is te verlengen met een periode van zes jaar (of tot de datum van een nieuw vastgesteld beheerplan) (Minister van Infrastructuur en Waterstaat, 2022). De verlenging ging in vanaf de oorspronkelijke einddatum. In voorliggend rapport wordt het eerste, nu nog vigerende, beheerplan geëvalueerd.

1.2 Doel en proces van de evaluatie van het beheerplan

De evaluatie van het beheerplan is opgesteld in opdracht van en in samenwerking met de provincie Utrecht. Naast de provincie hebben verschillende partijen belangen in en rondom het Natura 2000-gebied. Voor de evaluatie zijn daarom terreinbeherende organisaties, gebruikers en andere belanghebbenden betrokken in een project- en klankbordgroep.

Het evaluatierapport wordt ter beoordeling voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit (EA). Deze controleert op objectieve wijze of de evaluatie op basis van de beschikbare gegevens op de juiste wijze is uitgevoerd en of de ecologische redeneringen die primair gaan over de toestand van de Natura 200-waarden, juist en navolgbaar zijn. Eventueel komt de EA met een aanvullend advies ten aanzien van de conclusies.

Het doel van de evaluatie is om te bepalen:

1. hoe de natuur er in het gebied voor staat,
2. in hoeverre de maatregelen uit het beheerplan (op juiste wijze) zijn uitgevoerd,
3. hoe het gebied gebruikt is de afgelopen jaren.

Hieronder lichten we de drie onderdelen kort toe.

1.2.1 Evaluatie van hoe de natuur ervoor staat

Voor ieder Natura 2000-gebied is een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld waarin inzichtelijk is gemaakt of de voorgestelde en reeds uitgevoerde herstelmaatregelen en de te verwachten daling van stikstofdepositie volstaan om verslechtering tegen te gaan en de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Wanneer dit niet het geval is, is aangegeven welke aanvullende maatregelen nodig zijn om verslechtering te voorkomen. De NDA is een inhoudelijke ecologische analyse en geen beleidsstuk. Dat wat in een Natura 2000-beheerplan wordt opgenomen (en wordt vastgesteld door GS) is zelfbindend voor GS.

Alle NDA's zijn in 2023 door de EA beoordeeld en voorzien van een advies (Ecologische Autoriteit, 2023). In combinatie met het advies van de EA en nieuwe onderzoeken en monitoringsgegevens, vormt de NDA het meest actuele inzicht in de ontwikkeling en huidige staat van de instandhoudingsdoelstellingen in de Natura 2000-gebieden en welke knelpunten (drukfactoren) opgelost moeten worden. Omwille van efficiëntie, herleidbaarheid en verificatie is de NDA daarom als basis gebruikt voor de ecologische evaluatie van hoe de natuur in het gebied ervoor staat. In onderstaande tabel is kort en bondig weergegeven of het advies van de EA in voorliggende evaluatie is verwerkt of dat het wordt meegenomen in het tweede beheerplan, al dan niet als (onderzoeks)maatregel, of dat het wordt opgenomen in het gebiedsprogramma. In bijlage A2 is een uitgebreidere tabel opgenomen waarin het advies van de EA nader is toegelicht.

Tabel 1-1. Beknopte weergave van het advies per onderwerp van de EA naar aanleiding van de Natuurdoelanalyse Uiterwaarden Lek.

Weergegeven is waar het advies is/wordt verwerkt.

Onderwerp	Advies	Toelichting	Wijze van verwerking
Verdroging en rivierdynamiek	Herzie conclusie NDA	Pas verdrogingsoorzaken getijdewerking en inslijting aan	Evaluatierapport (Hoofdstuk 4 en 5)
Doelstellingen	Formuleer SMART-doelen	Maak doelen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden	Beheerplan
Klimaatverandering	Neem klimaatfactoren mee	Analyseer invloed van droogte, exoten, veranderende kwel	Evaluatierapport (Hoofdstuk 5)
Stikstof	Analyseer stikstofbelasting	Breng herkomst (lokaal, regionaal, landelijk) in kaart en neem onzekerheid stikstofmaatregelen mee	Wordt opgepakt in het gebiedsprogramma
Gebiedsprogramma	Verbind NDA met andere doelen	Integreer natuurdoelen met Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en Natuurnetwerk Nederland (NNN)	(Onderzoeks)maatregel beheerplan
Stikstof	Stikstofspoor beter in beeld brengen	Geef inzicht in stikstofbronnen en effectieve reductiemaatregelen	Wordt opgepakt in het gebiedsprogramma
Gebiedsprogramma	Plan met particuliere beheerders	Plan samen agrarisch gebruik, recreatiedruk, beheer ter optimalisatie van beheer	Wordt opgepakt in het gebiedsprogramma
Kamsalamander	Beschrijf rol Koekoekswaard voor kamsalamander	Geef aan hoe de kamsalamandersituatie hier is en wat kansen voor herstel leefgebied zijn	(Onderzoeks)maatregel beheerplan
Maatregelen	Pas inzicht verdroging aan	Herzie rol verdroging als drukfactor en duidt oorzaken en gevolgen	Evaluatierapport (Hoofdstuk 4 en 5)
Drukfactoren	Relatief belang	Breng een prioritering aan in de drukfactoren en maatregelen	Evaluatierapport (Hoofdstuk 5)

Onderwerp	Advies	Toelichting	Wijze van verwerking
Maatregelen	Vul maatregelen aan	Voortplantingswateren kamsalamander, extra begrazing	Beheerplan
Maatregelen	Vul onderzoeksmaatregel en aan	Onderzoek innovatieve technieken en effect afbouwen grondwaterwinningen	Beheerplan
Grondwater	Onderzoek grondwaterstanden en -kwaliteit	Doe aanvullend onderzoek naar grondwater, trends, onttrekkingen en invloed op verdroging	(Onderzoeks)maatregel beheerplan
Monitoring	Stel kennisprogramma op	Benoem verantwoordelijkheden, budget, planning en betrek gebiedskennis	(Onderzoeks)maatregel beheerplan
Monitoring	Vul kennisleemtes aan	Onderzoek grondwaterstanden, kamsalamander, bodemkwaliteit	(Onderzoeks)maatregel beheerplan
Maatregel-effectiviteit	Duidt relatief belang per maatregel	Duidt relatieve bijdrage per maatregel zodat belangrijkste maatregelen goed in beeld komen	Beheerplan

1.2.2 Evaluatie van uitvoering maatregelen uit het beheerplan

In het beheerplan zijn maatregelen opgenomen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Aan de hand van gesprekken met de provincie Utrecht, natuur- en waterbeheerders, het agrarisch collectief Lopikerwaard en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en inbreng van klankbordgroepleden, is beoordeeld in hoeverre de maatregelen uit het beheerplan op juiste wijze zijn uitgevoerd. Ook is hierbij een inschatting gegeven van de effecten van de maatregelen.

Verder is een overzicht gegeven van eventuele aanvullende maatregelen die buiten het beheerplan om zijn uitgevoerd in de beheerplanperiode. Ook zijn in de NDA en het EA-advies maatregelen opgenomen die noodzakelijk zijn om drukfactoren weg te nemen en verslechtering te voorkomen. Enkele van deze maatregelen zijn in de periode 2023-2025 al tot uitvoering/afronding gekomen. Ook deze maatregelen zijn opgenomen in voorliggende evaluatie, waarbij een inschatting van het effect van de maatregelen is gemaakt. Maatregelen die in de NDA of het advies van de EA benoemd zijn, maar nog niet zijn uitgevoerd, zijn niet meegenomen in de evaluatie.

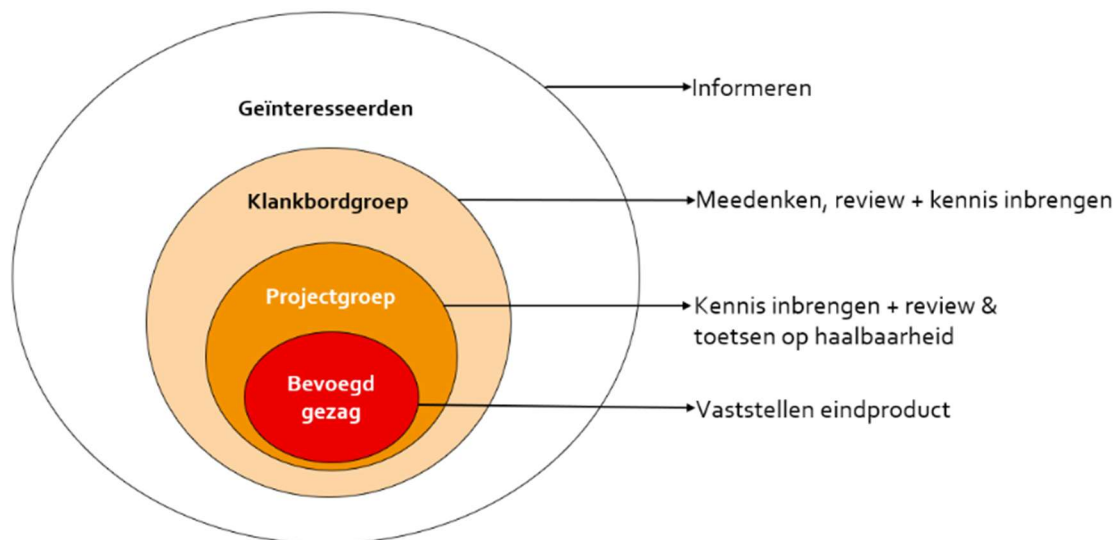
1.2.3 Evaluatie van activiteiten die zijn vrijgesteld van vergunningplicht

In het eerste beheerplan is een lijst met activiteiten opgenomen die vergunningvrij mogen plaatsvinden. Deze activiteiten dienen geëvalueerd te worden om vast te stellen of de activiteiten in een nieuw beheerplan opnieuw kunnen worden vrijgesteld of niet. Om voldoende informatie voor de evaluatie te vergaren, is de klankbordgroep gevraagd om informatie over de activiteiten die binnen en rondom het gebied plaatsvinden, aan te leveren.

1.3 Participatieproces

De Omgevingswet schrijft voor dat bij de ruimtelijke inrichting van de provincie rekening gehouden moet worden met alle aspecten die hier samenkomen: wonen, werken, recreëren, water, energie, landbouw, mobiliteit én natuur. Voor het opstellen van een Natura 2000-beheerplan werkt de provincie nauw samen met andere belanghebbenden, zoals aanliggende provincies, het Rijk, gemeentes, waterschappen, agrarische natuurverenigingen, omwonenden en terreineigenaren en -beheerders. Deze omgevingspartijen hebben elk hun eigen belangen in, dan wel nabij, het Natura 2000-gebied. Bij de evaluatie van het huidige beheerplan en de totstandkoming van het nieuwe beheerplan worden deze belangen behartigd vanuit de projectgroep en klankbordgroep. Andere geïnteresseerden worden geïnformeerd. De provincie is bevoegd gezag en stelt het beheerplan uiteindelijk vast.

De gebruikte methode voor participatie en schriftelijke communicatie met omgevingspartijen zijn afgestemd op de betreffende doelgroepen, zoals weergegeven in Figuur 1-1.

Figuur 1-1. Globaal overzicht van gehanteerde participatiewijzen gedurende het proces.

De projectgroep bestaat uit vertegenwoordigers van lokale overheden en terreinbeheerders. Deze organisaties zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het beheerplan. Zij werken mee en toetsen op uitvoerbaarheid. De klankbordgroep fungeert als breder adviesorgaan en bestaat uit een groep belanghebbende zoals grondeigenaren, lokale natuurorganisaties, vertegenwoordigers van agrariërs en buurtverenigingen. Zij denken mee, brengen hun kennis in en reviewen op de (tussen)producten, maar hebben geen rol bij de uitvoering van het beheerplan.

Het participatieproces voor de actualisatie van het Natura 2000-beheerplan bestaat uit een reeks van vijf tot zes werksessies. Deelnemers worden geïnformeerd over het proces, leveren input op het evaluatierapport, denken mee over maatregelen, geven feedback op het ontwerpbeheerplan en bespreken de eindversie voorafgaand aan de terinzagelegging. Waar nodig vinden aanvullende individuele gesprekken plaats.

In het kader van het evaluatierapport is gestart met een eerste bijeenkomst voor de klankbordgroep en projectgroep waarin de stappen om te komen tot een beheerplan, inclusief evaluatie, zijn toegelicht. Binnen de evaluatie wordt specifiek gekeken naar de huidige activiteiten binnen en rondom het gebied, waarbij geldt dat deze activiteiten de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen brengen. Zowel de projectgroep als de klankbordgroep is gevraagd om relevante informatie over de huidige activiteiten (hoofdstuk 6 van de evaluatie) te delen.

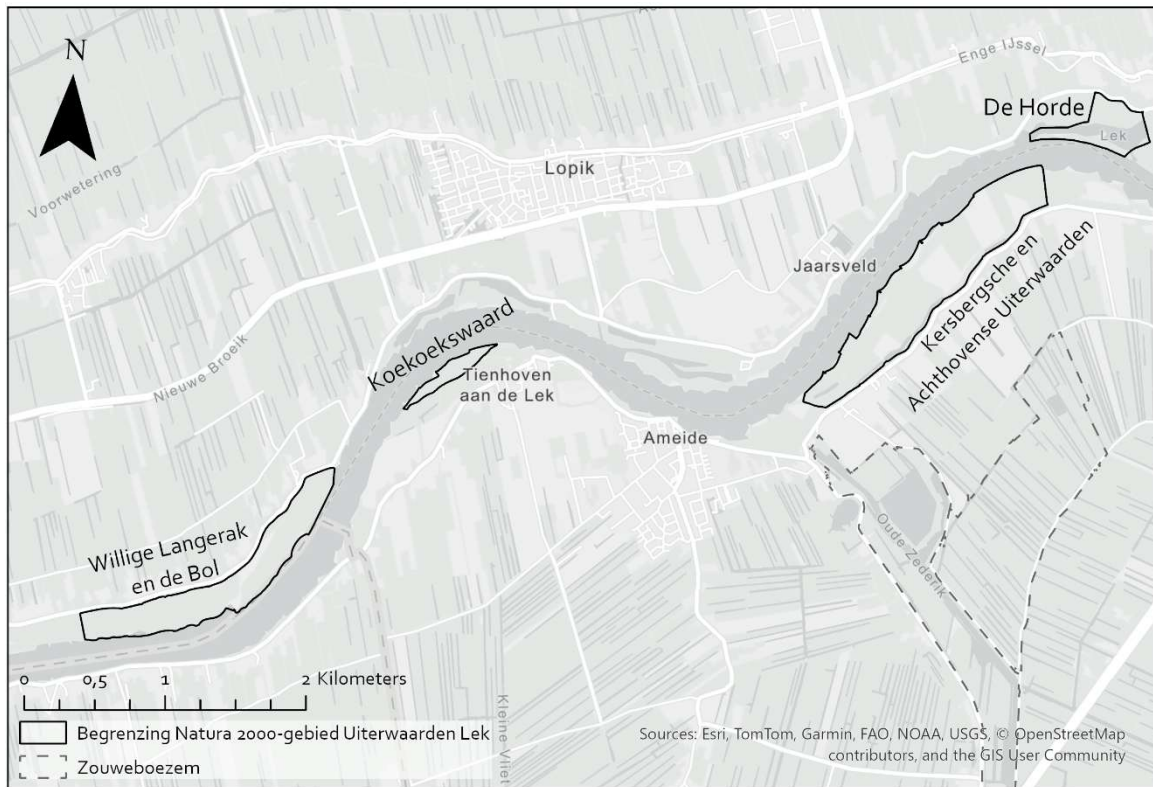
In de tweede bijeenkomst voor de projectgroep en de klankbordgroep is het concept-evaluatierapport besproken. Tijdens de bijeenkomst werden de belangrijkste inhoudelijke punten en vragen gezamenlijk besproken. Vervolgens is op basis van de inbreng het definitieve evaluatierapport opgesteld en naar de projectgroep en klankbordgroep toegestuurd.

Door het zorgvuldig betrekken van belanghebbenden in zowel de projectgroep als de klankbordgroep, wordt geborgd dat verschillende belangen en inzichten worden meegenomen in de evaluatie. Na afronding van het evaluatieproces worden de uitkomsten verwerkt in het beheerplan. Belanghebbenden zijn actief bij de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan betrokken omdat wij het van groot belang achten dat zij vanaf de uitgangspunten van de actualisatie worden geraadpleegd en meewerken aan (projectgroep) of meedenken over (klankbordgroep) de verdere uitwerking.

1.4 Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek bestaat uit een aantal terreinen in het stroomdal van de Lek tussen Vianen en Schoonhoven. Het gaat om vier deelgebieden: Willige Langerak en De Bol (48,39 ha) en de Horde (17,05 ha) op de noordoever; de Koekoekswaard (6,20 ha) en de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden

(76,12 ha) op de zuidoever. Ter hoogte van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden ligt het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek nabij het Natura 2000-gebied Zouweboezem. In Figuur 1-2 is de begrenzing van de deelgebieden weergegeven die samen het gehele Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek vormen. In bijlage o is per deelgebied een kaart met de eigendomssituatie opgenomen.

Figuur 1-2. Overzichtskartaart deelgebieden Natura 2000-gebieden Uiterwaarden Lek.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek is geheel aangewezen als habitatrictlijngebied. Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek gelden de doelen zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit en het Wijzigingsbesluit habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden (zie hoofdstuk 2) (Minister van Natuur en Stikstof, 2022; Staatssecretaris van Economische Zaken, 2013).

In vergelijking met de andere benedenstroomse aftakkingen van de Rijn (IJssel en Waal) is het winterbed van de Lek relatief smal. De rivier loopt hier door moeilijk erodeerbare klei- en veengebieden, waardoor zelfs al voor de bedijking nauwelijks sprake was van meanderen. De winterdijken zijn hier bij de eerste aanleg (omstreeks 1200) relatief dicht tegenover elkaar gelegd.

In dit deel van het Rivierengebied, waar de getijdeninvloed merkbaar wordt, hebben rivieren bij normale afvoeren de neiging te verzanden. Het water kan bij opkomend getij vrijwel stil staan, waardoor in het zomerbed zand bezinkt, dat - eenmaal afgezet - moeilijk weer in beweging komt. Omdat de rivier steeds op dezelfde plek lag, werd in het smalle winterbed ieder keer op dezelfde locaties zand afgezet, waardoor de oeverwallen langs de Lek telkens werden opgehoogd. Ze liggen veel hoger ten opzichte van het waterpeil dan langs andere rivieren in ons land. Het hoogste duin, in de Koekoekswaard, stond in recente hoogwaterjaren niet helemaal onder water. Een zandig gedeelte dat zich de laatste eeuw wel heeft verplaatst, is het schiereiland de Bol. Dit ontstond als een zandplaat in een iets breder deel van de rivier, waar het water langzamer stroomt na een flessenhals van winterdijken te zijn gepasseerd.

Door de aanleg van kribben in de 19de eeuw is de Lek zich dieper gaan insnijden, waardoor ook de zomerstanden lager zijn geworden. Een bijkomend gevolg van de aanleg van de Nieuwe Waterweg was een toename van de invloed van het getij. Was deze golfbeweging voorheen bij Schoonhoven nauwelijks

merkbaar (50 cm getijverschil), nu nam het getijverschil hier met 70 cm toe en reikte de invloed tot voorbij Vianen.

Tussen 1960 en 1970 werden stuwen aangelegd in de Nederrijn bij Hagestein, Amerongen en Driel, waardoor het waterpeil van de Nederrijn en Lek gereguleerd kan worden. Sinds 2001 zijn de drie stuwen voorzien van vistrappen, om deze tak van de Rijn weer geschikt te maken als trekroute voor zalm en andere trekvissen. Als gevolg van klimaatverandering worden voor de toekomst weer hogere winterstanden verwacht in dit riviertraject, wat bij Culemborg en Vianen heeft geleid tot plannen om de rivier meer ruimte te geven. Verder stroomafwaarts ontbreekt hiervoor echter de ruimte. Langs het grootste deel van de Lek worden de dijken dan ook verhoogd.

Een recent studie van Deltares toont aan dat er momenteel sprake is van sedimentatie in de Lek (Sloff, 2019). Mogelijk is deze sedimentatie een gevolg van de rivierverruiming die heeft plaatsgevonden. De piekafvoeren worden alleen bepaald door hoogwatergolven die vanuit Duitsland ook in de Lek terechtkomen (Kerkhof, 2025). Deze piekafvoeren zijn sinds 1883 veel lager geworden, dit is het (doelbewust nagestreefde) gevolg van de riviernormalisatie die rond 1870 is uitgevoerd en van de aanleg van de Nieuwe Waterweg.

Hoofdstuk 2 Natura 2000-doelen en -opgaven

2.1 Inleiding

De opgave in een Natura 2000-gebied wordt bepaald door de referentiedatum (paragraaf 2.3) en de instandhoudingsdoelstellingen¹. Verslechtering van oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten moet worden voorkomen ten opzichte van de referentiedatum. De situatie op de referentiedatum vormt daarom een belangrijke basis om te beoordelen of Nederland voldoet aan het verslechteringsverbod. Aanvullend daarop gelden de instandhoudingsdoelstellingen, die in veel Natura 2000-gebieden een uitbreiding of verbetering van natuur ten opzichte van de referentie vereisen.

Er zijn voor de individuele Natura 2000-gebieden geen kwantitatieve doelstellingen vastgesteld door de EU of het Rijk met betrekking tot de uitbreiding van oppervlakten en de verbetering van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten. Hierdoor is het onduidelijk hoeveel areaal van een bepaald habitatype en leefgebied nodig is, of in welke mate de kwaliteit verbeterd moet worden. Dit maakt het in het geval van een uitbreidings- of verbeterdoelstelling altijd lastig om vast te stellen of de doelstellingen voor uitbreiding en verbetering zijn gehaald.

Het beoordelingskader van de natuurkwaliteit en -omvang van het gebied wordt geschetst op basis van kernopgaven, doelen per habitatype, habitatrictlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten. Deze onderdelen geven gezamenlijk een beeld van de gewenste natuurkwaliteit en -omvang in het gebied en geven een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen. Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek maakt deel uit van het Natura 2000-landschap Rivierengebied, waarvan de kernopgaven worden besproken in paragraaf 2.2. De instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in paragraaf 2.3 (habitattypen) en 2.4 (habitatrictlijnsoorten). Deze doelen zijn vastgelegd in het aanwijzingsbesluit en het Wijzigingsbesluit habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden (Ministerie van Natuur en Stikstof, 2022; Staatssecretaris van Economische Zaken, 2013). Uiterwaarden Lek is aangewezen als habitatrictlijngebied.

2.2 Kernopgaven

De aanwijzingsbesluiten bouwen voort op andere documenten, zoals de Natura 2000 Contourennotitie (2005), het Natura 2000 doelendocument (2006) en de Natura 2000-profielendocumenten (2008) (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006; Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2005, 2008e). De aanwijzingsbesluiten moeten in samenhang met deze documenten worden gelezen, zo blijkt uit die besluiten. In de doelendocumenten staan kernopgaven voor gebieden: de belangrijkste behoud- en herstelopgave per Natura 2000-landschap. Deze zijn een hulpmiddel bij de focus en prioritering van maatregelen. Het verslechteringsverbod en de instandhoudingsdoelstellingen gelden echter onverkort voor alle aangewezen habitattypen en leefgebieden, dus ook voor habitattypen en leefgebieden die niet de kernopgave vormen.

Elk Natura 2000-landschap en elk Natura 2000-gebied levert een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven hebben in het bijzonder betrekking op (combinaties van) habitattypen en (vogel)richtlijnsoorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is voor de internationale instandhoudingsdoelstellingen. Binnen de kernopgave is onderscheid gemaakt tussen opgaven (a) die ingaan op de landschappelijke samenhang en interne compleetheit van het landschap en (b) specifiekere kernopgaven. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in Hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006).

¹ [Factsheet vogel- en habitatrictlijnsoorten - Ecologische Autoriteit](#)

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek maakt deel uit van het Natura 2000-landschap Rivierengebied. Hieronder zijn eerst de opgaven voor landschappelijke samenhang en interne compleetheid voor het landschap Rivierengebied gegeven die vervolgens doorvertaald zijn in de specifieke kernopgaven voor Uiterwaarden Lek (Tabel 2-1). Voor deze kernopgaven dienen evenals voor de Natura 2000-waarden maatregelen te worden genomen, indien deze niet reeds samenvallen met instandhoudingsdoelstellingen. Voor de kernopgave van Uiterwaarden Lek geldt de 'sense of urgency'. Dit houdt in dat er binnen nu en tien jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat waarbij de kernopgave en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar zijn. Kernopgaven met een "sense of urgency" moeten middels (beheer)maatregelen binnen tien jaar op orde zijn gebracht.

De opgave 'landschappelijke samenhang en interne compleetheid' voor het Natura 2000-landschap Rivierengebied is gericht op het versterken van landschappelijke samenhang binnen het rivierengebied en met de omgeving door (Natura 2000 doelendocument):

- Herstel van ecologische relaties tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden. Verbinden van leefgebieden van amfibieën, leefgebieden van vissen, met bossen binnendijks, met moerassystemen op de Natte As, met hogere zandgronden en beeksystemen. Verder behoud van huidige slaappleaatsen en foerageergebieden vogels in komgronden.
- Behoud en herstel binnen uiterwaarden van afwisseling tussen grootschalige én open gebieden met kleinschalige én halfopen gebieden. Herstel van evenwichtige verdeling met laaggelegen uiterwaarden (rietmoerassen en vochtige alluviale bossen), hooggelegen uiterwaarden (met droge hardhoutoibossen), nevengeulen en met diepe plassen bij voorkeur door herstel van erosie en sedimentatieprocessen.
- Herstel van rivierdelta's én zoetwatergetijdegebied met voldoende doorstroming en overstromingsdynamiek én met doorgaande verbinding naar het Europese achterland voor trekvisserij.

Tabel 2-1. Kernopgaven voor Uiterwaarden Lek, conform doelendocument (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006).
 Ω = sense of urgency beheeropgave.

Code	Kernopgave	Opgave
3.13	Droge graslanden: Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden *H6120, glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) H6510_A.	Ω

2.3 Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen

Voor een habitatrictlijngebied is de referentiedatum voor het verslechteringsverbod de datum waarop de Europese Commissie het gebied, na aanmelding door Nederland, op de Communautaire lijst van beschermde gebieden heeft geplaatst. Dit is voor Uiterwaarden Lek 7 december 2004.

De doelen voor de habitattypen waarvoor Uiterwaarden Lek is aangewezen zijn samengevat in Tabel 2-2 (volgende pagina). Voor elk habitatype wordt de relatieve (landelijke) bijdrage van Uiterwaarden Lek afgezet tegen de betekenis van de andere habitatrictlijngebieden binnen Nederland, gebaseerd op het aandeel van de landelijke oppervlakte die in het gebied aanwezig was ten tijde van het aanwijzings-/wijzigingsbesluit. Deze informatie is afkomstig uit het aanwijzingsbesluit en het Wijzigingsbesluit habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden (Minister van Natuur en Stikstof, 2022; Staatssecretaris van Economische Zaken, 2013). Het aanwijzingsbesluit beschrijft dat door het dynamische voorkomen van het habitatype er geen relatieve bijdrage kan worden bepaald voor H3270 Slikkige rivieroeveren omdat het niet mogelijk is de actuele voorkomens in kwantitatieve zin te duiden.

Tabel 2-2. Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen Uiterwaarden Lek (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, z.d.). Aangegeven is wat de relatieve bijdrage is van de Uiterwaarden Lek voor deze habitattypen binnen Nederland, gebaseerd op het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte die in het gebied aanwezig was ten tijde van de aanwijzing. * staat voor een prioritair habitatype, dit zijn doelen die gevaar lopen te verdwijnen en waarvan een belangrijk deel van het totale natuurlijke verspreidingsgebied binnen de Europese Unie ligt.

Code	Habitatype	Relatieve bijdrage	Doelstelling
H3270	Slikkige rivieroever	-	Behoud oppervlakte en kwaliteit
H6120*	Stroomdalgraslanden	B1 (2-6%)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit
H6510A	Glanshaver- en vossenstaart-hooilanden (glanshaver)	C (<2%)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit
H91EoA*	Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	C (<2%)	Behoud oppervlakte en kwaliteit

In het wijzigingsbesluit is de doelstelling voor H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) weggefallen, de doelstelling voor H91EoA* Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) is juist toegevoegd (Minister van Natuur en Stikstof, 2022). H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) blijkt bij nader inzien niet in het gebied voor te komen en is daarom komen te vervallen (Ministerie van Natuur en Stikstof, 2022). H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) is als habitatype beschreven in het beheerplan maar aangezien dit habitatype geen onderdeel meer uitmaakt van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek wordt dit habitatype niet verder beschouwd in deze evaluatie. In het beheerplan is Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) niet beschreven. Voor Vochtige alluviale bossen zijn geen maatregelen opgenomen in het beheerplan, er zijn wel maatregelen uitgevoerd buiten het beheerplan om (zie 3.2).

2.4 Instandhoudingsdoelstellingen habitatrichtlijnsoorten

Voor habitatrichtlijnsoorten heeft het doel betrekking op behoud of uitbreiding van de omvang, en behoud of verbetering van de kwaliteit van een leefgebied van een soort om de populatieomvang te behouden of te vergroten. De nadruk ligt op het bereiken van de benodigde omstandigheden (behoud of uitbreiding van geschikt leefgebied) voor die soort in een Natura 2000-gebied.

In Tabel 2-3 is het doel voor de habitatrichtlijnsoort (kamsalamander) samengevat. In principe wordt voor de habitatrichtlijnsoort de betekenis (relatieve bijdrage) van de Uiterwaarden Lek afgezet tegen de betekenis van de andere habitatrichtlijngebieden binnen Nederland die aan de selectiecriteria voldoen. Het aanwijzingsbesluit beschrijft echter dat er op nationaal niveau onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens over de kamsalamander beschikbaar zijn om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen (Staatssecretaris van Economische Zaken, 2013). Zodoende kon de lokale situatie niet worden afgezet tegen andere gebieden ten opzichte van een landelijke doelstelling om de relatieve bijdragen te bepalen. Hier moet dus gekeken worden naar de potentiële draagkracht binnen het gebied. Dit wordt meegenomen bij het bepalen van het doelbereik in Hoofdstuk 6.

Tabel 2-3. Instandhoudingsdoelstellingen habitatrichtlijnsoorten. De toelichting is overgenomen uit het aanwijzingsbesluit (Ministerie van EZ, 2013), deze informatie gold ten tijde van de aanwijzing en is niet per se een weergave van de huidige toestand. Waar dit laatste het geval is zal dit blijken uit de ecologische analyse in Hoofdstuk 5.

Code	Habitatsoort	Relatieve bijdrage	Doelstelling	Toelichting conform aanwijzingsbesluit
H1166	Kamsalamander	-	Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	Van oudsher vormen de uiterwaarden langs de Lek en de Linge een geschikt leefgebied voor de kamsalamander, met een lange, ononderbroken keten van vindplaatsen. Het westelijke deel van de populatie is thans sterk geïsoleerd geraakt. Verbetering van de verbinding met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied zijn van belang voor behoud van de populatie.

Hoofdstuk 3 Uitgevoerde instandhoudingsmaatregelen en regulier beheer

3.1 Overzicht maatregelenpakket voorgaande beheerplanperiode en staat van uitvoering

In 2016 is voor Uiterwaarden Lek het eerste Natura 2000-beheerplan opgesteld waarin maatregelen zijn opgenomen die moeten bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en habitatrictlijnsoort (Royal HaskoningDHV, 2016). Deze maatregelen zijn opgenomen in onderstaande tabel. Onder de tabel is een toelichting op de maatregelen opgenomen waarbij is aangegeven of deze al dan niet (volledig) zijn uitgevoerd. In de tabel en de verdere beschrijving zijn de maatregelen voor H6430B Ruigten en Zomen buiten beschouwing gelaten omdat dit habitatype op basis van het wijzigingsbesluit niet langer een instandhoudingsdoelstelling heeft in het gebied.

Tabel 3-1 Maatregelen voor habitattypen en habitatrictlijnsoort uit voorgaande beheerplanperiode (2016-2025) en staat van uitvoering. Gebruikte afkortingen in de tabel staan voor: Provincie Utrecht (PU), Rijkswaterstaat (RWS), Staatsbosbeheer (SBB), Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en Instandhoudingsdoelstellingen (IHD). Codering Natura 2000-waarden is als volgt: H2370 Slikkige rivieroever, H6120 Stroomdalgraslanden, H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver), H91EoA* Vochtige alluviale bossen en H1166 Kamsalamander.

Nr	Maatregel	Deelgebied	Omvang	Jaar/periode	IHD	Initiatief nemer
1	Herstellen oeverwal en voorkomen van verdere erosie door gerichte maatregelen.	De Horde	50-500 meter	Uitgevoerd, 2020.	H2370, H6120	PU, RWS
		Willige Langerak en De Bol	50-500 meter	Niet uitgevoerd.	H6120	RWS
2	Optimaliseren regulier beheer	Willige Langerak en De Bol	1 ha	Uitgevoerd. Realisatie graaseenheden niet gelukt vanwege gebrek aan handhaving tegen loslopende honden.	H6120, H6510A	SBB
		De Horde	3 ha	Uitgevoerd.	H6120	SBB
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	2 ha	Begrazing en maaien in uitvoering, herzien pachtcontracten afgerond.	H6510A, H2370, H6120	ZHL
3	Geschikte percelen op de oeverwal gericht beheren om dit type te ontwikkelen.	Willige Langerak en De Bol	Onbekend.	Eenmalige actie in 2023.	H6120	SBB
4	Voor verdwenen soorten analyseren of herintroductie gewenst en mogelijk is en vervolgens eventueel herintroductie op geschikte locaties.	Willige Langerak en De Bol	Gehele deelgebied.	Niet uitgevoerd, andere knelpunten eerst oplossen.	H6120, H6510A	SBB
		De Horde	Gehele deelgebied.	Niet uitgevoerd, andere knelpunten eerst oplossen.	H6120	SBB
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd, 2017, 2024.	H6120	ZHL
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd (Achthovense Uiterwaard).	H6510A	ZHL
5	Voortzetten en versterken huidige beheer van ruigte en struiken.	Koekoekswaard	3 ha	Onbekend.	H6120, H6510A	Eigenaar Camping De Koekoek

Nr	Maatregel	Deelgebied	Omvang	Jaar/periode	IHD	Initiatief nemer
6	Overwegen herintroductie van soorten of nieuw genetisch materiaal. door het uitstrooien van maaisel vanuit andere stroomdalgraslanden.	Koekoekswaard	Onbekend.	Onbekend.	H6120	Eigenaar Camping De Koekoek
7	Voorkomen verdere vermessing vanuit omringende perceel door daar de bemesting te stoppen.	Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	Verkenning uitgevoerd, nog geen besluit.	H6120	ZHL
8	Nader onderzoek naar de populatie omvang, het areaal en indien mogelijk, ook de genetische variatie.	Willige Langerak en De Bol	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd, 2017.	H1166	SBB
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd, 2017.	H1166	ZHL
9	Nader onderzoek naar knelpunten en potenties om de populatie te versterken.	Willige Langerak en De Bol	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd.	H1166	SBB
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	Uitgevoerd.	H1166	ZHL
10	Bestaande poelen met potentie gericht beheren ten behoeve van deze soort	Willige Langerak en De Bol	Gehele deelgebied.	In uitvoering.	H1166	SBB
		Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Gehele deelgebied.	In uitvoering.	H1166	ZHL

3.1.1 **Maatregel 1: Herstellen oeverwal en voorkomen van verdere erosie door gerichte maatregelen.**

Door erosie vindt afkalving van de habitattypen Slikkige rivieroeveren en Stroomdalgraslanden plaats. Het stoppen van de afslag/ het herstellen van de oeverwal is nodig om verder erosie van habitattypen te voorkomen.

In 2020 is de afslaglocatie van habitattype Slikkige rivieroeveren en Stroomdalgraslanden aan de stroomgeul bij deelgebied De Horde versterkt door het aanbrengen van een palenrij met daar tussen wilgentenen en het aanbrengen van nieuw zand op ca. 200 strekkende meter. Deze 'wilgendam' bezwijkt momenteel waardoor de maatregel zijn beoogde effect verliest (zie Figuur 3-1). Aanvullende maatregelen zijn dus nodig (deze zullen in het volgende beheerplan worden geformuleerd).

Figuur 3-1 De Wilgendam bij deelgebied de Horde is niet meer in goede staat. Foto: dhr. De Leeuw, gemeente Lopik.

Daarnaast zijn ondertussen vergelijkbare maatregelen nodig om toekomstige afslag van kwalificerende stukken te voorkomen op andere locaties in De Horde tegen te gaan. Ook in deelgebied Willige Langerak en De Bol speelt afslag van binnen het habitatype Stroomdalgraslanden. De maatregel voor herstel van afslag in deelgebied Willige Langerak is niet uitgevoerd, maar blijft wel relevant. Het betreft een maatregel tegen de afslag van habitatype zoals in het gehele Natura 2000-gebied aan de orde is. Herstel van de afslag van de oever is de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat.

3.1.2 Maatregel 2: Optimaliseren regulier beheer

In het beheerplan staat beschreven dat het beheer van habitatypen Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden geoptimaliseerd moet worden door begrazing toe te passen. Doordat grazers de percelen betreden ontstaat meer dynamiek. Dit is gunstig voor het opnieuw functioneel krijgen van verstuiving van rivierduinzand en de ontwikkeling van Stroomdalgraslanden.

In de afgelopen jaren heeft er geen begrazing plaatsgevonden in Willige Langerak en De Bol wel is er regulier maai-beheer uitgevoerd. Vanaf het najaar van 2021 heeft Staatsbosbeheer daarom extra gemaaid en het maaisel afgevoerd op Willige Langerak en De Bol. De graspercelen worden tweemaal gemaaid waarbij maaisel wordt afgevoerd (dit was voorheen 1,6 keer conform SNL). Bij deelgebied De Bol is een raster geplaatst ten behoeve van begrazing; bij Willige Langerak is het raster juist weggehaald. Door het verplaatsen van de hekken zijn de gewenste begrazingseenheden gevormd. Ondanks het optimaliseren van de begrazingseenheden is het Staatsbosbeheer niet gelukt om een geschikte pachter te vinden voor hooiland beheer met nabeweiding. Belangrijkste oorzaak hiervoor is dat de gebieden intensief gebruikt worden om honden uit te laten. Loslopende honden gaan niet altijd goed met vee, maar ook achterblijvende hondenpoep levert een risico op voor koeien door de aanwezigheid van parasieten. Tot op heden is het niet gelukt om dit gebruik dusdanig te verminderen dat het reëel geacht wordt om vee veilig in te scharen.

Binnen deelgebied De Horde vindt momenteel jaarrond begrazing plaats met runderen, maar de begrazingseenheid is gelijk gebleven in plaats van toegenomen. Staatsbosbeheer geeft aan dat jaarronde begrazing mogelijk hier niet de beste optie is voor de ontwikkeling van Stroomdalgraslanden. Mogelijk is het beter om enkel nabeweiding toe te passen waarbij de begrazing enkel plaatsvindt in het najaar. Voordat nabeweiding toegepast kan worden zou eerst één- of tweemaal een maaironde nodig zijn.

In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden vindt momenteel begrazing plaats op percelen waar ingezet wordt op ontwikkeling van glanshaverhooiland. De begrazing wordt naar verwachting nog minimaal enkele jaren doorgezet.

Om te komen tot de juiste omstandigheden voor de ontwikkeling van het habitatype Stroomdalgraslanden wordt op de zandige percelen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden beheer gevoerd gericht op hooiland. Zuid-Hollands Landschap hanteert maatwerk om te bepalen hoe vaak er gemaaid wordt om effectief te kunnen versralen, begrazing is hier (nog) niet aan de orde. Zuid-Hollands Landschap geeft aan dat op sommige plekken te weinig groeit om te maaien. Op andere delen wordt juist meer dan tweemaal per jaar gemaaid. Deze maatregel betreft maatwerk.

In deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is daarnaast sprake van een grote mate van versnippering van de natuurpercelen. Door pachtcontracten te herzien wordt ontwikkelingsbeheer (vaker maaien en afvoeren, geen bemesting) mogelijk voor Slikkige rivieroeveren en Stroomdalgraslanden. Op de percelen rondom het habitatype Stroomdalgraslanden, is waar mogelijk een aantal pachtcontracten verbeterd. Ook voor het habitatype Slikkige rivieroeveren is deze maatregel binnen de huidige geldende contracten zo ver mogelijk uitgevoerd.

3.1.3 Maatregel 3: Geschikte percelen op de oeverwal gericht beheren om dit type te ontwikkelen.

Het doel van deze maatregel is het ontwikkelen van nieuw habitatype Stroomdalgraslanden in deelgebied Willige Langerak en De Bol. In 2023 is er eenmalig beheer uitgevoerd in deelgebied Willige Langerak en De Bol. Dit beheer is echter niet doorgezet waardoor er geen sprake is van ontwikkelingsbeheer van het habitatype. Door het ontbreken van een duidelijk overzicht van de maatregelen is onbekend hoe groot de omvang van de uitgevoerde maatregel is geweest.

3.1.4 Maatregel 4: Voor verdwenen soorten analyseren of herintroductie gewenst en mogelijk is en vervolgens eventueel herintroductie op geschikte locaties.

Geconstateerd is dat het aantal plantensoorten is afgenomen. In het beheerplan is het analyseren en mogelijk herintroduceren van soorten beschreven om de soortenrijkdom weer toe te laten nemen.

In deelgebieden De Horde en Willige Langerak en De Bol is deze maatregel niet uitgevoerd (zie voor reden Tabel 3-1), maar nog wel relevant voor zowel Stroomdalgraslanden als Glanshaverhooilanden. Staatsbosbeheer noemt dat naast de verspreiding van soorten ook de beschikbaarheid van kiemplaatsen een knelpunt is. Beide knelpunten moeten, het liefst gelijktijdig, worden opgelost. De terreinbeherende organisaties geven aan dat er momenteel zeker nog wel hotspots zijn met een hoge soortenrijkdom in de deelgebieden, maar maatregelen zijn nodig om de soorten over het hele habitatype te verspreiden.

In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is deze maatregel, gericht op Stroomdalgraslanden, in 2017 uitgevoerd waarbij op plagvlakken maaisel uit omliggende graslanden is opgebracht. In het verleden is al eens eerder op deze stukken maaisel uit de Middelwaard (omgeving Vianen) opgebracht, maar uitwisseling van maaisel vindt bij voorkeur van zo dichtbij mogelijk plaats. In 2024 is de maatregel opnieuw uitgevoerd. Zuid-Hollands Landschap benoemt dat het bodemleven niet op orde is. Voor de verdere ontwikkeling van soorten binnen Stroomdalgraslanden is herstel van het bodemleven nodig.

In het beheerplan is deze maatregel eveneens benoemd voor habitatype H6150A Glanshaverhooilanden in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden. Zuid-Hollands Landschap geeft echter aan dat de plantensoorten die hier voorkomen kenmerkend zijn voor het habitatype. Herintroductie van soorten wordt momenteel niet nodig bevonden.

3.1.5 Maatregel 5 en 6: Maatregelen Koekoekswaard.

Maatregelen in de Koekoekswaard zijn gericht op de habitatypen Stroomdalgraslanden en H6150A Glanshaverhooilanden en betreffen:

- Voortzetten en versterken huidige beheer waarbij met name begrazing door runderen hervat wordt.
- Voortzetten beheer van ruigte en struiken.
- Overwegen herintroductie van soorten of nieuw genetisch materiaal, door het uitstrooien van maaisel vanuit andere stroomdalgraslanden.

De beheerder van de Koekoekswaard vraagt sinds 2019 geen subsidie meer aan voor het natuurbeheer van de Koekoekswaard. Hierdoor is er momenteel geen goed beeld van het beheer dat er in de Koekoekswaard wordt gevoerd. Effecten van de maatregelen die gebaseerd zijn op oude afspraken zijn daarom onbekend.

3.1.6 Maatregel 7: Voorkomen verdere vermesting vanuit omliggende perceel door daar de bemesting te stoppen.

Het habitatype Stroomdalgraslanden in deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden bestaat uit kleine stukken grond die nu door Zuid-Hollands Landschap worden beheerd. In dit deelgebied liggen ook andere percelen van Zuid-Hollands Landschap waar verschalingsbeheer plaatsvindt en agrarische gronden waar bemesting plaatsvindt. Deze maatregel is erop gericht om effecten van bemesting te voorkomen (inwaaien en inspoelen van meststoffen).

Een deel van de voormalig agrarische gronden in de Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden zijn op vrijwillige basis verworven en aan het NNN toegevoegd. Er ligt nog een restopgave voor de overige percelen binnen het gebied. Een verkenning naar verwerving van agrarische gronden op vrijwillige basis is uitgevoerd, maar dit heeft momenteel nog niet geleid tot een overeenkomst.

3.1.7 Maatregel 8, 9 en 10: Nader onderzoek en beheer poelen kamsalamander

Deze maatregelen betreffen onderzoek naar het voorkomen van kamsalamander (H1166) en de knelpunten en potenties om de populatie te versterken. Ook is in het beheerplan opgenomen dat bestaande poelen met potentie gericht beheerd moeten worden ten behoeve van de kamsalamander.

De rijke variatie aan poelen op korte afstand van elkaar in deelgebied Willige Langerak biedt potentie voor geschikt leefgebied. De poelen zijn nu niet geschikt door het ontbreken van vegetatie en beschaduwning en de

aanwezigheid van vis. Op basis van een e-DNA-onderzoek is DNA van kamsalamander in één watermonster aangetroffen in een kleiput in deelgebied Willige Langerak en De Bol (Ecologisch Adviesbureau Viridis, 2021).

In 2022 is het laatste onderzoek naar het voorkomen van kamsalamander in de bestaande putten van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden gedaan waarbij geen kamsalamanders zijn aangetroffen (RAVON, 2022b). Ook in het onderzoek naar e-DNA van kamsalamander in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is geen DNA van kamsalamander aangetroffen (Ecologisch Adviesbureau Viridis, 2021). Na het onderzoek in 2022 is een onderzoek uitgevoerd door RAVON en de provincie Utrecht naar de verbindingsmogelijkheden van potentieel leefgebied van kamsalamander tussen Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden en Zouweboezem (RAVON, 2022a). Uit dit onderzoek blijkt dat de populatie zich bevindt bij de Zouweboezem. In het onderzoek wordt voorgesteld om een robuuste verbinding te creëren tussen de Achthovense Uiterwaarden en Zouweboezem.

Een systematiek voor het beheer van de kleiputten in deelgebied Willige Langerak en De Bol is onderzocht en mogelijkheden zijn in zicht, maar er hebben nog geen concrete beheermaatregelen plaatsgevonden.

De drie bestaande poelen in Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden worden in de huidige situatie niet beheerd. Naast het in kaart brengen van de poelen met potentie zijn nog geen concrete acties ondernomen om de poelen die droogvallen en daarom ongeschikt zijn actief te gaan beheren.

3.2 Uitgevoerde maatregelen buiten beheerplan om

In de afgelopen beheerplanperiode zijn naast de maatregelen die in het beheerplan genoemd zijn ook maatregelen buiten het beheerplan om uitgevoerd die zouden moeten bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en de habitatrichtlijnsoort. Deze maatregelen zijn opgenomen in onderstaande tabel (Tabel 3-2). Onder de tabel is een toelichting op de maatregelen opgenomen waarin de uitvoering wordt toegelicht.

Tabel 3-2. Overzicht van uitgevoerde maatregelen buiten het eerste beheerplan om in Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Gebruikte afkortingen in de tabel staan voor Staatsbosbeheer (SBB), Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en Instandhoudingsdoelstellingen (IHD) H2370 Slikkige rivieroever, H6120 Stroomdalgraslanden, H6510A Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver) en H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachtouthooibossen).

Nr	Maatregel	Deelgebied	Omvang	Jaar/periode	IHD	Initiatiefnemer	Bron
A	Onderhouden en/of verwijderen rietruigtes en bramenstruwelen.	Willige Langerak en De Bol	Onbekend.	Uitgevoerd, 2022.	H3270, H6120, H6510A, H91E0A	SBB	PAS-veldbezoek 2023
B	Ontwikkelingsbeheer Luistenbuul	Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	6 ha	Uitgevoerd, 2019.	H6120	ZHL	Gebiedsrapportage en PAS-Gebiedsanalyse
C	Omvormingsmaatregelen op geschikte percelen om dit type te ontwikkelen.	Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	15 ha	Uitgevoerd (2023), nazorg wordt voortgezet.	H6510A	ZHL	Gebiedsrapportage en PAS-Gebiedsanalyse

Naast de maatregelen die niet zijn opgenomen in het eerste beheerplan, maar die wel in de periode van het eerste beheerplan zijn uitgevoerd, zijn er ook nog een aantal relevante projecten in de omgeving van Uiterwaarden Lek die nog niet zijn afgerond. Aan de noordzijde van de Lek loopt het grootschalige dijkversterkingsproject Sterke Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven. Als onderdeel van de dijkversterking wordt ook het traject langs Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek verstevigd. De trajecten Jaarsveld – Klaphek en Salmsteke tot Schoonhoven zijn in 2020 opgestart en bevinden zich in 2025 in de planuitwerkingsfase. Volgens planning zal in 2026 gestart worden met de uitvoering van de projecten. In 2023 is het KRW-project getijdegeul Salmsteke als onderdeel van de Sterke Lekdijk afgerond.

In deelgebieden De Horde en Willige Langerak is natuurontwikkeling voorzien. De aanwezige nevengeulen worden geoptimaliseerd, oevers verflauwd en de oeverzone opgeschoond. De maatregelen dienen zowel bij te dragen aan de terrestrische (Natura 2000 en NNN) als de aquatische natuuropgaven (Kaderrichtlijn Water). De maatregelen die genomen worden zorgen voor een toename van de morfodynamiek waardoor meer

aanzanding op de oevers plaats zal vinden. Door aanzanding ontstaan natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden voor stroomdalgraslanden. Met de natuurontwikkeling worden naast het versterken van algemene natuurwaarden, ook concrete habitattypen (o.a. Stroomdalgraslanden) versterkt. De maatregelen voor natuurontwikkeling in De Horde en Willige Langerak worden getrokken door Rijkswaterstaat en de provincie Utrecht.

Ook in de Koekoekswaard zijn maatregelen voorzien. In oktober 2023 is een voorlopig ontwerp bekend gemaakt voor oeverbescherming van de Koekoekswaard (Rijkswaterstaat, z.d.). Met het plaatsen van palen en/of rivierhout langs de oever wordt golfslag verminderd en erosie van de oevers tegengegaan. Het ontwerp is gebaseerd op het creëren van meer natuurvriendelijke oevers als doelstellingen voor Kaderrichtlijn Water (KRW). Momenteel vindt erosie van met habitattype Stroomdalgrasland plaats langs de oever van de Koekoekswaard. Daarom zou het nemen van deze maatregel ook bijdragen aan de Natura 2000-doelstelling voor Stroomdalgraslanden. Rijkswaterstaat is trekker van het project. Volgens de planning zouden de werkzaamheden in 2027 afgerond moeten zijn. Onduidelijk is hoe het verloop van het project er verder uitziet en wanneer overgegaan wordt op de realisatie van de maatregelen.

3.2.1 Maatregel A: Onderhouden en/of verwijderen rietruigtes en bramenstruwelen.

Ten behoeve van het tegengaan van verstruweling worden rietruigtes en bramenstruwelen onderhouden en/of verwijderd in deelgebied Willige Langerak en De Bol.

Drie jaar geleden is deze maatregelen uitgevoerd door Staatsbosbeheer. Hoewel het onderhouden en/of verwijderen van rietruigtes in principe gunstig is voor het tegengaan van verstruweling, wordt struweel vaak gebruikt door konijnen als schuilplaats. Staatsbosbeheer heeft een afname van het (momenteel al geringe) aantal konijnen waargenomen als gevolg van het onderhoud aan bramenstruweel. De EA geeft als aandachtspunt mee dat het aantal konijnen ten tijde van aanwijzing op sommige plaatsen als schadelijk werd benoemd, maar onderzoek is nodig naar de toegevoegd waarde van begrazing door konijnen.

3.2.2 Maatregel B: Ontwikkelingsbeheer Luistenbuul.

Deze maatregel zet in op ontwikkelingsbeheer van Stroomdalgraslanden op het perceel dat voorheen gebruikt zijn voor het verbouwen van maïs binnen Luistenbuul. Om de soortenrijkdom een impuls te geven is er hooi met zaden uit het oude reservaatdeel verspreid over de voormalige maïsakker eromheen (Zuid-Hollands Landschap, pers. communicatie, 17 maart 2025).

Daarnaast moest de graasdruk door konijnen verminderd worden. Het grote aantal konijnen hielp in eerste instantie om grasland rondom Luistenbuul te ontwikkelen, maar de populatie konijnen moest ten tijde van het eerste beheerplan verkleind worden om de graasdruk te verminderen omdat soorten niet of nauwelijks nog tot zaadsetting konden komen. Een klein aantal konijnen is weggevangen of afgeschoten, maar door ziekte zijn veel konijnen in korte tijd overleden. Dit maakte het niet langer nodig om konijnen weg te vangen. Mogelijk is de graasdruk door konijnen nu juist weer te laag.

3.2.3 Maatregel C: Omvormingsmaatregelen op geschikte percelen om habitattype te ontwikkelen.

Voor de ontwikkeling van Glanshaverhooilanden op de voormalige agrarische percelen in de Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden waren al concrete omvormingsmaatregelen opgenomen als PAS-maatregel (PAS-bureau, 2017; provincie Zuid-Holland, 2017). Deze maatregelen betroffen het opstellen van een inrichtingsvisie, het uitvoeren van het inrichtingsplan, het tweemaal uitvoeren van een vegetatiekartering en de bij deze maatregelen passende nazorg en uitvoering van regulier beheer.

De inrichtingsvisie had betrekking op de gehele Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden (zowel eigendom ZHL en privaat met voortgezet agrarisch gebruik). De inrichtingsvisie beschrijft in grote lijnen hoe de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden en na herinrichting uit zouden zien (Bureau Schildwacht, 2016).

In 2019 is een perceel zuidwestelijk van Luistenbuul geplagd en is maaisel vanuit Luistenbuul opgebracht. Op een perceel iets verder naar het westen zijn in 2019 twee ruime plagstroken ingericht. Op de geplagde (delen van de percelen) wordt ingezet op de ontwikkeling Glanshaverhooilanden en daarmee het robuuster maken

van omgeving Luistenbuul. In 2023 is rondom het zuidwestelijk perceel een konijnen werend raster aangebracht om overbegrazing te voorkomen. In 2024 is hier maaisel vanuit een nabijgelegen glanshaverhooiland opgebracht. Op de stroken binnen het meer westelijk gelegen perceel is dit eveneens in 2024 gedaan. Binnen de geplagde (stroken van de) percelen wordt met PO's de effecten van de maatregelen gevolgd. De nulmeting wordt in 2024 uitgevoerd en opgevolgd door twee meetmomenten, één in 2025 en één in 2026. Naast deze gerichte monitoring op de effectiviteit van specifieke maatregelen, heeft in 2023 een vegetatiekartering vanuit SNL plaatsgevonden (Ecoresult, 2023).

Nazorg door verschraling vaker maaien en afvoeren wordt momenteel uitgevoerd op alle percelen. Zuid-Hollands Landschap geeft aan dat op de al afgeplagde delen momenteel niet te verschralen valt aangezien er nog weinig groeit. Het beeld is nu dat voor verschralen met plaggen, vaker maaien en afvoeren nog anderhalf tot twee jaar nodig is. De nazorg wordt nog enkele jaren doorgezet totdat overgegaan kan worden op regulier beheer van de nieuw ontwikkelde Glanshaverhooilanden.

3.3 Regulier beheer

In onderstaande tabel (Tabel 3-3) wordt het regulier beheer binnen Uiterwaarden Lek samengevat. De tekst onder de tabel geeft een korte toelichting van het regulier beheer. Eigendommen van Rijkswaterstaat zijn integraal meegenomen in het beheer zoals Staatsbosbeheer dat in de aangrenzende percelen uitvoert.

Tabel 3-3. Overzicht regulier beheer uit het eerste beheerplan, met een toelichting over de uitvoering en eventuele wijzigingen. Gebruikte afkortingen in de tabel staan voor Staatsbosbeheer (SBB), Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en Rijkswaterstaat (RWS).

Beheer	Deelgebied	Beschrijving	Beheerder
Begrazing	De Horde, Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden	Begrazing t.b.v. ontwikkeling en behoud van graslanden.	SBB, ZHL
Maaien	Willige Langerak en De Bol, Koekoekswaard, Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, De Horde	Maaien (en afvoeren) t.b.v. verschraling en behoud.	ZHL, particulier camping de Koekoek, SBB
Tegengaan verstruweling	Alle	Om voldoende openheid te creëren worden struiken (o.a. bramen) verwijderd.	ZHL, SBB, RWS

3.3.1 Begrazing

Sinds minimaal 2017 jaarrond extensieve begrazing met (jong)vee in deelgebied De Horde. Op de zomerkades en langs de percelen van Zuid Hollands Landschap in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden vindt nabeweiding plaats door Zuid Hollands Landschap of haar pachters. Met name voor het beheer van de stroomdalgraslanden is begrazing gewenst. Vanwege verschillende redenen (zie 3.1) is begrazing niet opgenomen in het reguliere beheer in de deelgebieden Willige Langerak en De Bol, Koekoekswaard.

3.3.2 Maaien

Het maaien en afvoeren van vegetatie is in alle deelgebieden opgenomen in het regulier beheer.

3.3.3 Tegengaan verstruweling

Het tegengaan van verstruweling wordt uitgevoerd vanuit natuurbeheer door Zuid Hollands Landschap en SSB. Ook vanuit waterveiligheid voert Rijkswaterstaat regulier beheer uit om verstruweling tegen te gaan. Als onderdeel van project Stroomlijn wordt voldoende openheid gecreëerd door struweel in het stroomgebied van de Lek te verwijderen.

3.4 Natura 2000 in relatie tot het Kaderrichtlijn Water-beleid

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die op 22 december 2000 is ingegaan. Doelstelling van deze richtlijn is het realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en voldoende, kwalitatief goed grondwater in het algemeen én voor de daarvan afhankelijke functies. Hiervoor zijn in het kader van de KRW concrete doelen voor een goede ecologische en chemische toestand opgesteld. Deze toestand dient in 2027 te zijn bereikt. Waar vanuit Natura 2000 strengere ecologische eisen worden

gesteld, worden deze meegenomen in de KRW-doelstellingen, conform het juridisch principe van doeloverneming.

3.4.1 KRW-oppervlaktewater

De rivier de Lek maakt onderdeel uit van het KRW-waterlichaam Oude Maas. Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek grenst daarom direct aan dit KRW-waterlichaam. Het watertype van de Oude Maas betreft R8 - Zoet getijdenwater (uitlopers rivier) op zand/klei. Voor dit watertype zijn drie biologische maatlaten relevant: macrofauna, waterflora en vis.

Historisch was de Oude Maas verbonden met de Maas, maar tegenwoordig zijn De Lek en de Oude Maas indirect met elkaar verbonden en maken ze deel uit van het hoofdwatersysteem van de Rijn.

De toestand van dit waterlichaam is op basis van biologische kenmerken 'ontoereikend' (Informatiehuis Water, 2025). Scheepvaart en getijdenbeweging zorgen op de rivier de Lek voor golfslag en incidenteel snelle stroming. Goed ontwikkelde slikkige rivieroeveren en rivier gebonden bossen bieden juist demping van de scheepvaart- en getijdebewegingen en zorgen voor luwtestructuren waardoor ondergedoken vegetatie en oevervegetatie zich kan vestigen. Het voorkomen van deze vegetatie vormt leefgebied voor macrofauna en vis. Macrofauna is daarnaast gebaat bij ondiepe slibrijke bodem en hard maar open substraat.

De habitattypen Slikkige rivieroeveren en Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) sluiten goed aan bij de biologische KRW-doelstellingen voor het waterlichaam Oude Maas waar de rivier de Lek deel van uitmaakt. De overige habitattypen van Uiterwaarden Lek bevinden zich buiten het bereik van de rivier. Deze habitattypen overstromen slechts gedeeltelijk en incidenteel. Voor deze habitattypen is er derhalve geen directe link met de KRW-doelstellingen. Al met al zullen de KRW-doelen en de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek elkaar niet tegenwerken. Goed beheer vanuit beide opgaven komt de kwaliteit van beider doelstellingen ten goede. Mogelijk dat vanuit de Kaderrichtlijn Water het wenselijk is om (een) nevengeul(en) aan te leggen. Dit kan dan echter alleen indien hiermee geen (potentieel) areaal van een of meerdere habitattypen verloren gaat tenzij er met de nevengeul uitbreidingsmogelijkheden ontstaan voor prioritaire habitattypen.

3.4.2 KRW-grondwater

De KRW bevat vijf milieudoelstellingen voor grondwater:

- De inbreng van verontreinigende stoffen in grondwater te voorkomen of te beperken.
- De achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen te voorkomen.
- In grondwaterlichamen de 'goede toestand' behalen en behouden.
- Door de mens veroorzaakte significante en aanhoudende stijgende trends van concentraties van verontreinigende stoffen ombuigen.
- De doelen voor beschermde gebieden halen.

In de Grondwaterrichtlijn (GWR) zijn de doelstellingen ten aanzien van voorkomen van grondwaterverontreiniging nader uitgewerkt.

Natura 2000-waarden die aan grondwaterafhankelijke of -beïnvloede oppervlaktewater- en/ of (semi-)terrestrische systemen gebonden zijn, zullen zeker gebaat zijn bij het halen van deze milieudoelstellingen voor het grondwater omdat daarmee de beschikbaarheid van voldoende kwalitatief schoon water meer geborgd wordt. In het geval van Uiterwaarden Lek zal het leefgebied van kamsalamander en mogelijk ook het habitatype Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) hiervan profiteren.

3.5 Monitoringsmaatregelen

In het beheerplan is de benodigde monitoring voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstelling beschreven. De monitoring van de Natura 2000-doelen is gebaseerd op de SNL-monitoring. Dit betekent dat de vegetatiekartering eenmaal per twaalf jaar moet plaatsvinden en de monitoring van SNL-indicatorsoorten die tevens typische soorten zijn (kwaliteitsindicator voor habitattypen, zie hoofdstuk 4) eenmaal per zes jaar. Voor de fauna (vogelsoorten, zoogdieren en insecten) een telling van tweemaal per zes jaar. In Tabel 3-4 (volgende

pagina) zijn alle monitoringsmaatregelen opgenomen, en is aangegeven of/wanneer deze monitoring is uitgevoerd.

Tabel 3-4. Uitvoering monitoring ten behoeve van instandhoudingsdoelstellingen (IHD). De SNL-monitoring van structuurvariatie is op natuurbeheertypen gebaseerd. Deze structuurbeschrijvingen komen niet altijd overeen met wat in het profieldocument staat beschreven en de monitoring voor de natuurbeheertypen is vager omschreven. Hierdoor worden niet alle structurelementen voor de habitattypen gemonitord. Er zal dus nog aanvullende monitoring moeten worden geïmplementeerd om ook aan de Natura 2000-voorschriften te voldoen. Gebruikte afkortingen in de tabel staan voor Staatsbosbeheer (SBB), Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en Rijkswaterstaat (RWS).

Parameter(s)	Omschrijving	Uitvoering	IHD	Initiatiefnemer
Kenmerken natuurkwaliteit NNN-natuurbeheertypen: flora, vegetatie (inclusief structuur), broedvogels, dagvlinders en sprinkhanen	SNL-monitoring.	6-jarige cyclus (eens in drie jaar voor N13.01), gehele gebied	Alle habitattypen	SBB, ZHL
Typische soorten (voor zover deze kwaliteitsindicatoren zijn voor de NNN-natuurbeheertypen)	SNL-monitoring.	6-jarige cyclus, gehele gebied	Alle habitattypen	SBB, ZHL
Vegetatietypen, structuur & functie (oppervlakte en kwaliteit habitattypen)	Vegetatiekartering.	Eén keer in twaalf jaar, gehele gebied, inclusief eigendom RWS	Alle habitattypen	Provincie Utrecht i.s.m. ZHL, SBB, RWS
Kamsalamander (oppervlakte en kwaliteit leefgebied en omvang populatie)	Evaluatie leefgebied (onder andere enquête terreinbeheerders en e-DNA geschikte poelen.	Voor 2025 1x per 5 á 6 jaar, na 2025 1x per 2 jaar	Kamsalamander	Provincie Utrecht
Broedvogels (kwartel, graspieper en bosrietzanger populatieomvang)	Territoriumkartering.	6-jarige cyclus, gehele gebied	-	Provincie Utrecht

Hoofdstuk 4 Huidige toestand en ontwikkeling Natura 2000-waarden

4.1 Methode

De in 2023 verschenen NDA biedt de basis voor het meest actuele inzicht in de ontwikkeling en huidige toestand van de Natura 2000-waarden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. In deze evaluatie is dan ook de methode van de NDA gevolgd, aangevuld met het onafhankelijk advies van de EA op de NDA, recentere onderzoeken en nieuwe monitoringsgegevens.

Deze methode van de NDA is door de EA als adequaat beoordeeld, met uitzondering van het gebruik van een theoretisch doel. Deze wijze van concretisering van instandhoudingsdoelstellingen is door de EA als ontoereikend beoordeeld en heeft bovendien geen juridische basis. De EA adviseert om de beoordeling van Natura 2000-waarden te baseren op een breder systeembegrip. Dit advies is opgevolgd door in Hoofdstuk 4 geen gebruik te maken van theoretische doelen en door in hoofdstuk 5 per instandhoudingsdoelstelling uitgebreid in te gaan op drukfactoren en handvatten voor ecologisch systeemherstel in het gebied.

Referentiesituatie

Analyses voor habitattypen en habitatrictlijnsoorten moeten inzicht geven hoe de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden kunnen worden gehaald. In het aanwijzings-/wijzigingsbesluit van een Natura 2000-gebied is vastgelegd welke instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied gelden. Daarbij geldt het verslechteringsverbod, dat dicteert dat habitattypen en het leefgebied van soorten niet in kwaliteit en omvang achteruit mogen gaan ten opzichte van de referentiesituatie (de situatie ten tijde van de referentiedatum)². Indien er sprake is van uitbreidings- en/of verbeterdoelstelling, moet omvang en/of kwaliteit juist zijn toegenomen ten opzichte van de referentiesituatie. Zie voorts paragraaf 2.1.

De Ecologische Autoriteit stelt in hun advies naar aanleiding van de verschillende Natuurdoelanalyses dat de referentiedatum (moment van aanwijzen) wel richtinggevend kan zijn voor het doel in termen van omvang en kwaliteit, maar niet per se altijd voor de te realiseren omgevingscondities. Dit komt doordat er ten tijde van aanwijzing mogelijk al sprake was van verslechtering. Daarom adviseren zij om een eerder historisch moment als referentie te hanteren voor de omgevingscondities. Omdat de referentiedatum juridische status heeft, wordt dat moment gebuikt om de huidige toestand en ontwikkeling (voor zover de gegevens hiervoor beschikbaar zijn) tegen af te zetten. Omdat op zich wel bekend is wat de preferente condities zijn voor habitattypen en leefgebieden van soorten, zullen hiertoe in het beheerplan (niet in voorliggend evaluatierapport), indien daar aanleiding toe is, (onderzoeks)maatregelen worden geformuleerd. Op die manier zal daarmee invulling worden gegeven aan het advies van de Ecologische Autoriteit.

Habitattypen

Voor het bepalen van de omvang van habitattypen is gebruikgemaakt van de meest actuele habitattypenkaart (To). De kwaliteit van habitattypen is, conform de Profielendocumenten, gebaseerd op vier aspecten: vegetatietypen, abiotische kenmerken, typische soorten en overige kenmerken van goede structuur en functie. Dit sluit aan bij de aanwijzingsbesluiten, die verwijzen naar het profielendocument als basis voor de gebiedsdoelen. In de toekomst is het aanvullend mogelijk om de beoordeling te baseren op de geplande monitoring van omgevingscondities.

Een uitgebreide beschrijving van de gehanteerde methode uit de NDA is opgenomen in:
Bijlage A3: Methode habitattypen

² Momenteel wordt er door het Rijk gewerkt aan de kwantificatie waarmee duidelijk gemaakt zal worden in welke mate ieder Natura 2000-gebied (en kwalificerende natuur daarbuiten) bij moet dragen aan de landelijke doelen. Deze concretisering zal echter niet zijn voltooid voordat het nieuwe beheerplan is vastgesteld.

Habitatrichtlijnsoorten

Voor habitatrichtlijnsoorten zijn verspreiding en omvang van het leefgebied gebaseerd op beschikbare soorteninventarisaties en NDFF-gegevens. De kwaliteit van het leefgebied is, conform de Profielendocumenten, beoordeeld aan de hand van soortspecifieke indicatoren voor een goede habitatkwaliteit. Het leefgebied van een soort is zo specifiek mogelijk beschreven, want dat kan tussen Natura 2000-gebieden verschillen. Dit sluit aan bij de aanwijzingsbesluiten, die verwijzen naar het profielendocument als basis voor de gebiedsdoelen.

Een uitgebreide beschrijving van de gehanteerde methode uit de NDA is opgenomen in:

Bijlage A4: Methode habitatrichtlijnsoorten

Kaarten

In deze evaluatie is in principe per habitatype een kaart opgenomen met het verspreidingsbeeld van typische soorten van het betreffende habitatype. Het gaat hierbij om de soortgroepen vaatplanten, vlinders en libellen (voor zover er soorten binnen deze groepen ook daadwerkelijk typische soorten zijn). Deze soortgroepen worden over het algemeen redelijk structureel en vlakdekkend gemonitord. Dit gebeurt in het kader van de SNL-monitoring, waarin plant- en diersoorten fungeren als kwaliteitsindicatoren voor de natuurbeheertypen. Overige typische soorten (dus uit andere soortgroepen dan hiervoor opgenomen) zijn niet op de kaart weergegeven. De reden hiervoor is dat deze soorten niet of nauwelijks een protocol-gebonden structurele monitoring kennen, waardoor kaartweergave een incompleet en mogelijk vertekend beeld geeft. Dit wil niet zeggen dat er geen typische soorten uit andere soortgroepen aanwezig zijn. Voor het overzicht van welke typische soorten in de periode 2019 -2025 zijn aangetroffen, wordt verwezen naar de tabel die per habitatype steeds voorafgaat aan de kaart.

Voor habitat- en vogelrichtlijnsoorten zijn geen kaarten opgenomen omdat voor veel van deze soorten geldt dat deze niet als puntwaarneming in de NDFF mogen worden weergegeven (en dus ook niet in een rapport), maar slechts op grid-niveau (5x5 km of 10x10 km). Een weergave binnen een grid (dat veelal ruim buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied valt, heeft om die reden weinig tot geen toegevoegde waarde. De informatie over deze soorten is daarom tekstueel opgenomen wat context en nuance biedt.

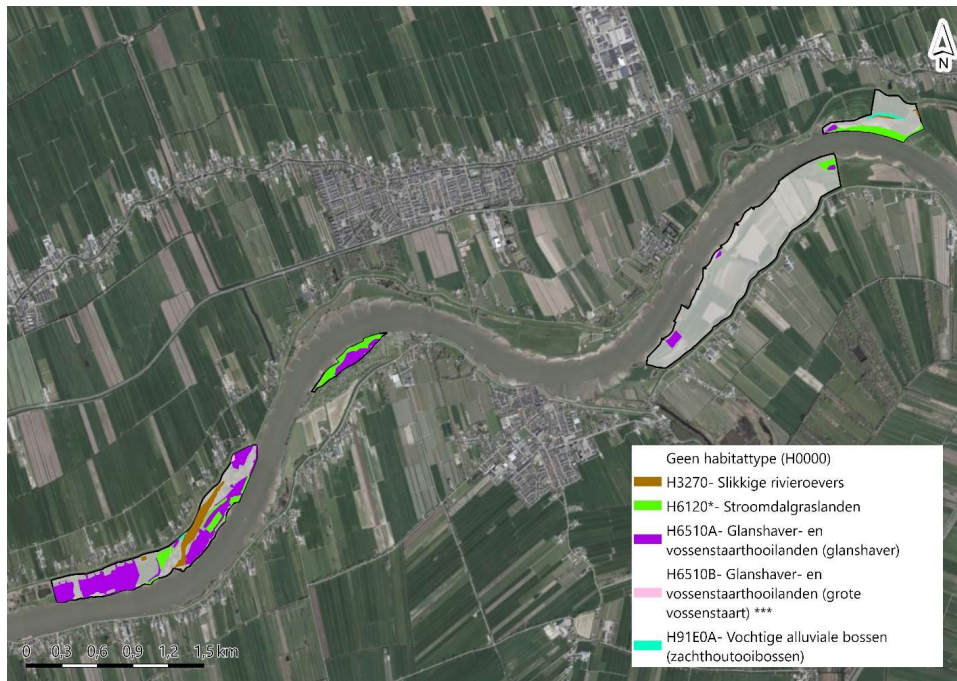
Effecten uitgevoerde maatregelen

In deze evaluatie is een beschrijving opgenomen van de effecten van genomen maatregelen op de huidige toestand. Per habitatype is aangegeven in hoeverre de uitgevoerde maatregelen bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, voor zover dit bekend is. Hierbij geldt dat de effecten alleen beoordeeld kunnen worden in relatie tot het al dan niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Het is niet mogelijk om effecten van individuele maatregelen te kwantificeren, bijvoorbeeld in termen van: "maatregel X heeft geleid tot een verbetering van het oppervlak van habitatype Y met Z hectare." Dit komt doordat:

- (a) de benodigde monitoring om een directe correlatie vast te stellen vaak ontbreekt, en
- (b) er geen (experimentele) opzet is gehanteerd waarbij maatregelen zijn afgezet tegen langdurig gevolgde controlegebieden.

4.2 Totaaloverzicht Habitattypen verspreiding en oppervlakten

Figuur 4-1 toont de meest recente verspreiding (peiljaar 2016) van de habitattypen binnen het Natura 2000-gebied (provincie Utrecht, 2022). Deze verspreiding bevat relatief oude gegevens waardoor het mogelijk is dat er verschuivingen hebben plaatsgevonden in het voorkomen van de habitattypen.

Figuur 4-1. Habitattypenkaart Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, peiljaar 2016 (provincie Utrecht, 2022).

Het westelijke deelgebied, Willige Langerak en de Bol, gelegen ten noorden van de Lek, bevat het grootste oppervlak aan habitattypen, hoofdzakelijk Glanshaverhooilanden. Deelgebied De Horde bevat rondom de insnijdende rivierarm kleine oppervlaktes waar de habitattypen Slikkige rivieroeveren, Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver) en Stroomdalgraslanden voorkomen. De Koekoekswaard, hoewel kleiner, bestaat vrijwel volledig uit habitattypen, te weten Glanshaverhooilanden en Stroomdalgraslanden. De zuidelijk gelegen Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, waartoe ook Luistenbuul behoort, bestaat maar voor een beperkt deel uit habitattypen.

4.3 H3270 Slikkige rivieroeveren

4.3.1 Verspreiding en oppervlak

In Figuur 4-2 (volgende pagina) is de verspreiding van Slikkige rivieroeveren binnen het gebied weergegeven. Het huidige oppervlak bedraagt 3,68 ha. Het habitatype bevindt zich grotendeels in de Willige Langerak. Daarnaast bevindt het zich binnen een zeer kleine strook in De Horde. In beide gevallen betreft het een deel van een zijtak van de rivier die bovenstrooms is afgesloten maar benedenstrooms nog in open verbinding staat met de Lek. Dergelijke voor het habitatype potentieel gunstige omstandigheden open structuren zijn elders in het gebied in de huidige situatie niet aanwezig. In het beheerplan wordt wel opgemerkt dat het habitatype tot 2000 voorkwam in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, maar is sindsdien niet meer waargenomen (Royal HaskoningDHV, 2016). In het nabijgelegen Kersbergsrak (dat tussen 2007 en 2008 ten oosten van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, buiten de Natura 2000-begrenzing is aangelegd) komt het habitatype met een omvang van 4,8 ha voor met over het algemeen een goede kwaliteit (vegetatietypen 8Aa2, 29Aa3, 29Aa4; zie voor de betekenis van de codes tabel 4-1) met onder andere de typische soorten slijkgroen, witte waterkers, klein vlooienkruid en blauwe ereprijs (schriftelijke mededeling dhr. Th.B.M. Kerkhof).

Figuur 4-2. Verspreiding Slikkige rivieroeveren binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, peiljaar 2016 (provincie Utrecht, 2022).

4.3.2 Kwaliteit

Vegetatietypen

In

Tabel 4-1 is weergegeven welke van de voor Slikkige rivieroeveren kwalificerende vegetatietypen (conform profieldocument) met welk oppervlak voorkomen (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008b). Uit de vegetatiekarteringen volgt dat het totale oppervlak van het habitattype 0,50 ha beslaat en bestaat uit het vegetatietype 8Aa2 Associatie van Blauwe waterrepijs en Waterpeper (Bureau Leersia, 2020; EGG Consult, 2014). De overige kwalificerende vegetatietypen zijn niet aanwezig.

Tabel 4-1. Kwaliteitsaspect kwalificerende vegetatietypen voor H3270 Slikkige rivieroeveren binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. * Kwalificatie (goed of matig) is conform het Profieldocument voor dit habitattype. Dat wil niet zeggen dat deze alle voorkomen in het gebied. Zie daarvoor kolom 'Aanwezig'.

Code	Naam vegetatietype	Kwalificatie*	Aanwezig	Omvang (ha)	% van habitat
8Aa2	Associatie van Blauwe waterrepijs en Waterpeper	Goed	Ja	0,50	13,65
29Aa1	Associatie van Waterpeper en Tandzaad	Goed	Nee	0	0
29Aa2	Associatie van Goudzuring en Moerasandijvie	Goed	Nee	0	0
29Aa3b	Associatie van Ganzevoeten en Beklierde duizendknoop (arme subassociatie)	Goed	Nee	0	0
29Aa3c	Associatie van Ganzevoeten en Beklierde duizendknoop (subassociatie met Akkerkers)	Goed	Nee	0	0
29Aa4	Slijkgroen-associatie	Goed	Nee	0	0
29-RG-1-[29/8]	Rompgemeenschap met Blaartrekkende boterbloem van de Tandzaad- klasse/de Rietklasse	Matig	Nee	0	0
28-RG-[28/29]	Rompgemeenschap met Moerasdroogbloem van de Dwergbiezen- klasse/de Tandzaadklasse	Matig	Nee	0	0

Abiotische kenmerken

Aan de hand van de beschikbare informatie, is in Tabel 4-2 weergegeven wat de huidige toestand is van de parameters voor het kwaliteitsaspect abiotische kenmerken (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008b). Deze parameters zijn beoordeeld volgens het kader dat is opgenomen in Bijlage A5.

Tabel 4-2. Kwaliteitsaspect abiotische kenmerken voor H3270 Slikkige rivieroeveren binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Parameter	Huidige Toestand	Beoordeling	Bron
Zuurgraad	Geen metingen, maar regelmatige overstroming	Onbekend	Informatie ontbreekt
Vochttoestand	Optimaal bereik; regelmatig inonderend	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (Provincie Zuid-Holland, 2017)
Zoutgehalte	Optimaal bereik; zoet, geen brakke invloed (meer)	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Voedselrijkdom	Geen metingen, maar regelmatige overstroming	Onbekend	Informatie ontbreekt
Overstromings-tolerantie	Optimaal bereik; regelmatig inonderend	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)

In 2017 is een inhoudelijke studie uitgevoerd waarin ook de abiotische kenmerken worden beschreven (provincie Zuid-Holland, 2017). Deze studie is niet gestoeld op concrete metingen, maar is voor de betreffende parameters voldoende accuraat afgeleid.

Gegevens over verdroging zijn beperkt en geven geen uitsluitsel over de al dan niet passende abiotische omstandigheden wat betreft de vochttoestand. Na duiding van de informatie uit het advies van de EA en de gebiedskennis van dhr. Kerkhof en Staatsbosbeheer, blijft onduidelijkheid bestaan over de heersende sedimentatie- en erosieprocessen in Uiterwaarden Lek. De werking van deze processen in Uiterwaarden Lek moet goed worden uitgezocht en zal als onderzoeksmaatregel opgenomen worden in het beheerplan.

De parameters vochttoestand en overstromingstolerantie hangen nauw samen en zijn als 'goed' beoordeeld omdat er door regelmatige inundatie sprake is van een vochtig milieu. Door het ontbreken van enige brakke invloed wordt de toestand van het zoutgehalte eveneens als 'goed' beoordeeld.

De abiotische toestand met betrekking tot zuurgraad en voedselrijkdom zal grotendeels beïnvloed worden door de rivier. Deze toestand van zowel zuurgraad als voedselrijkdom zal naar verwachting voldoen voor dit habitatype.

Typische soorten

In Tabel 4-3 zijn in de bovenste rij de typische soorten voor Slikkige rivieroeveren weergegeven (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008b). De typische soorten die de afgelopen 20 jaar op basis van NDFF-data voorkwamen in de provincie Utrecht zijn weergegeven, evenals de waargenomen soorten in de afgelopen zes jaar. In deze periode gaat het om vier typische soorten.

Tabel 4-3. Kwaliteitsaspect typische soorten voor habitatype H3270 Slikkige rivieroeveren binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, waarbij alleen betrouwbare waarnemingen uit NDFF zijn gebruikt. Er is onderscheid gemaakt tussen (a) alle typische soorten voor het habitatype, (b) typische soorten die in de afgelopen 20 jaar voorkwamen binnen provincie Utrecht (NDFF) en (c) typische soorten die in de afgelopen 6 jaar (2019-2025) binnen het Natura 2000-gebied zijn waargenomen (NDFF).

Criterion	Aangetroffen soorten
Typische soorten voor H3270 Slikkige rivieroeveren	rechte alssem, bruin cypergras, kleine kattenstaart, liggende ganzerik, slijkgroen, klein vlooienkruid, riviervandzaad, witte waterkers, blauwe waterereprijs
Typische soorten voor H3270 Slikkige rivieroeveren die in de afgelopen 20 jaar in de provincie Utrecht zijn aangetroffen	rechte alssem, bruin cypergras, kleine kattenstaart, liggende ganzerik, slijkgroen, klein vlooienkruid, riviervandzaad, witte waterkers, blauwe waterereprijs
Typische soorten voor H3270 Slikkige rivieroeveren die in de afgelopen 6 jaar in Uiterwaarden Lek zijn aangetroffen	witte waterkers, blauwe waterereprijs, klein vlooienkruid, slijkgroen

Witte waterkers is in de afgelopen zes jaar alleen waargenomen in deelgebied Willige Langerak en De Bol en De Horde. Blauwe waterereprijs is waargenomen in alle deelgebieden behalve in de Koekoekswaard. Klein vlooienkruid en slijkgroen zijn alleen waargenomen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden. In de Koekoekswaard zijn geen waarnemingen bekend van de typische soorten van dit habitattype. De verspreiding van typische soorten vaatplanten is opgenomen in Figuur 4-3.

Figuur 4-3 Voorkomen en verspreiding van de typische soorten in de soortgroepen vaatplanten (rondje) binnen de Natura 2000-begrenzing van Uiterwaarden Lek. Zie voorts onder het kopje kaarten paragraaf 4.1.

Overige kenmerken van een goede structuur en functie

In Tabel 4-4 zijn de kenmerken van een goede structuur en functie voor Slikkige rivieroeveren weergegeven. Voor het gebied is aangegeven wat de huidige toestand in het gebied is. De aspecten zijn niet altijd kwantitatief bepaald en/ of te meten en dus is de informatie voor de beoordeling van dit kwaliteitsaspect regelmatig gegrond op expertise van de beherende partijen.

Tabel 4-4. Kwaliteitsaspect kenmerken van een goede structuur en functie voor H3270 Slikkige rivieroeveren binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Een kwalitatief goed habitattype voldoet aan deze kenmerken, de kenmerken zijn niet onderling inwisselbaar. In de kolom huidige toestand is per parameter een oordeel gegeven.

Kenmerken van een goede structuur en functie	Huidige toestand	Bron
Open begroeiing	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Bedekking van meerjarige soorten is kleiner dan 10%	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Hoge rivierdynamiek met geregelde afzetting van vers bodemmateriaal	Goed, optimaal bereik	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Inundatie in de winter, maar niet in de zomer	Goed, optimaal bereik	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Optimale functionele omvang: vanaf honderden m ²	Matig; Willige Langerak wel, De Horde niet	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)

De huidige toestand van de parameters voor Kenmerken van goede structuur en functie is deels bekend. Er is geen recente beschrijving van het type begroeiing en het bedekkingspercentage van meerjarige soorten. Het dagelijks getijverschil (gemeten bij Schoonhoven) bedraagt – over de periode 1970-2024 - ca. 1,20 m (voor het gereedkomen van de Deltawerken bedroeg dit – over de periode 1921-1969 – ca. 1.49 m). Dit getijverschil is voor de huidige begrippen (gelet op de afname van dynamiek sinds de Deltawerken), relatief hoog. Als gevolg van neerslag- en verdampingskarakteristieken en rivierafvoer is de rivierstand in de winter hoger dan in de zomer. Hierdoor wordt de parameter 'inundatie in de winter, maar niet in de zomer' beoordeeld als 'goed'. De optimale omvang wordt gehaald in Willige Langerak, maar niet in De Horde waardoor dit criterium als 'matig' wordt beoordeeld.

4.3.3 Effecten van uitgevoerde maatregelen en beheer

De afkalving in deelgebied De Horde is tijdelijk verholpen. Na het (deels) uitvoeren van de maatregelen zijn ondertussen aanvullende maatregelen in alle deelgebieden alweer nodig om het verdwijnen van habitattypen door erosie tegen te gaan.

4.4 H6120 Stroomdalgraslanden

4.4.1 Verspreiding en oppervlak

In Figuur 4-4 is de verspreiding van Stroomdalgraslanden binnen het gebied weergegeven. Dit habitattypen komt in elk deelgebied voor. In deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is slechts een klein oppervlak aanwezig, te weten binnen Luistenbuul. Net ten oosten van Luistenbuul, buiten de Natura 2000-begrenzing, bevindt zich volgens de meest recente vegetatiekartering eveneens Stroomdalgrasland (Bureau Leersia, 2020).

Figuur 4-4. Verspreiding Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, volgens peiljaar 2016 (provincie Utrecht, 2022).

4.4.2 Kwaliteit

Vegetatietypen

In Tabel 4-5 is weergegeven welke van de voor Stroomdalgraslanden kwalificerende vegetatietypen (conform profieldocument) met welk oppervlak voorkomen (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008c). Uit de vegetatiekarteringen volgt dat het totale oppervlak van het habitatype 6,38 ha beslaat en bestaat uit vegetatietypen 14Bc1 Associatie van Vetkruid en Tijm, 14BCo2B Associatie van Sikkelklaver en Zachte haver; subassociatie met Glanshaver en 16Bc1d Kamgrasweide (subassociatie met Ruige weegbree) (Bureau Leersia, 2020; EGG Consult, 2014). Op basis van de recent uitgevoerd vegetatieopnamen van de Plantensociologische Kring Nederland blijkt dat ook de Kweekdravik-associatie kleinschalig (<1 ha) voorkomt in deelgebied Willige Langerak en De Bol (Kerkhof, 2025).

Tabel 4-5. Kwaliteitsaspect kwalificerende vegetatietypen voor H6120 Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. * Kwalificatie (goed of matig) is conform het Profieldocument voor dit habitatype. Dat wil niet zeggen dat deze alle voorkomen in het gebied. Zie daarvoor kolom 'Aanwezig'.

Code	Naam vegetatietype	Kwalificatie*	Aanwezig	Omvang (ha)	% van habitat
14Bb1a	Associatie van Schapegras en Tijm (subassociatie met Zandblauwtje)	Goed	Nee	0	0
14Bb1b	Associatie van Schapegras en Tijm (subassociatie met Gewoon reukgras)	Goed	Nee	0	0
14Bc1	Associatie van Vetkruid en Tijm	Goed	Ja	0,05	0,7
14Bc2	Associatie van Sikkelklaver en Zachte haver	Goed	Nee	0	0
14BCo2B	Associatie van Sikkelklaver en Zachte haver; subassociatie met Glanshaver	Goed	Ja	3,40	46,5
31Ca2	Kweekdravik-associatie	Goed	Nee	0	0
14-RG4-[14]	Rompgemeenschap met Cipreswolfsmelk van de Klasse der droge graslanden op zandgrond	Matig	Nee	0	0
14-RG7-[14B]	Rompgemeenschap met Hard zwenkgras van de Struisgras-orde	Matig	Nee	0	0
16Bc1d	Kamgrasweide (subassociatie met Ruige weegbree)	Matig	ja	2,93	40,0
16Bc2	Associatie van Ruige weegbree en Aarddistel	Matig	nee	0	0
SBB-14D-d	RG Geel walstro-Fijn schapegras-Verbond van Gewoon struisgras	Matig	Nee	0	0

Abiotische kenmerken

Aan de hand van de beschikbare informatie, is in Tabel 4-6 weergegeven wat de huidige toestand is van de parameters voor het kwaliteitsaspect abiotische kenmerken (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008c). Deze parameters zijn beoordeeld volgens het kader dat is opgenomen in Bijlage A5.

Tabel 4-6. Kwaliteitsaspect abiotische kenmerken voor H6120 Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Parameter	Huidige Toestand	Beoordeling	Bron
Zuurgraad	Optimaal bereik; 6.6-7.6	Goed	Bodemchemisch onderzoek (B-Ware, 2022)
Vochttoestand	Matig; inundeert incidenteel	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Zoutgehalte	Optimaal bereik; zoet, geen brakke invloed (meer)	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Voedselrijkdom	Lokaal geschikt, niet overal	Matig	Bodemchemische onderzoeken (B-Ware, 2021, 2022)
Overstromings-tolerantie	Optimaal bereik; inundeert vrijwel nooit	Matig	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)

Voor de beoordeling van de abiotische parameters is gebruik gemaakt van drie studies: twee bodemonderzoeken van B-Ware en de PAS-gebiedsanalyse (B-Ware, 2021, 2022; provincie Zuid-Holland, 2017). De studies van B-Ware zijn uitgevoerd in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, in en naast

Luistenbuul en in Willige Langerak. Van de andere deelgebieden (Koekoekswaard en De Horde) is geen bodemchemische informatie beschikbaar.

Van het volgens de habitattypekaart aanwezige stroomdalgrasland in de Willige Langerak is door B-Ware onderzocht of de voedselrijkdom van de bodem geschikt is (B-Ware, 2021). Hieruit blijkt dat de kleine fragmenten aanwezig habitat voldoende nutriëntenarm zijn (zie bijvoorbeeld locatie 25 uit het onderzoek). De studie van B-Ware in deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden laat zien dat de voedselrijkdom in de Luistenbuul eveneens voldoende laag is (B-Ware, 2022). Op basis van veldwaarnemingen bevestigt Zuid-Hollands Landschap dat het effect van vermessing door het (voorheen) agrarische gebruik een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van Stroomdalgraslanden (pers. communicatie, Zuid-Hollands Landschap, 17 maart 2025). Naast de (voormalige) bemesting van de omkade percelen ten zuidwesten van Luistenbuul is hier het bodemtype (zavel in laats van grof zand) ongeschikt voor de ontwikkeling van Stroomdalgraslanden.

Aangezien de voedselrijkdom deels geschikt, deels ongeschikt is, is de parameter voedselrijkdom beoordeeld als 'matig'. Hoewel het onderzoek naar voedselrijkdom uitsluitend in de Luistenbuul plaatsvond, worden de resultaten representatief geacht voor de Koekoekswaard. Dit gebied bestaat deels uit het bodemtype waarop Stroomdalgraslanden overwegend voorkomt (kalkhoudende vlakvaaggronden) en kent een vergelijkbaar beheer. Op de bodemkaart 1:50.000 ontbreekt informatie over Willige Langerak-Oost en de Horde. Het is dus onduidelijk in hoeverre hier het preferente bodemtype voorkomt.

De zuurgraad is op basis van dezelfde onderzoeken eveneens als 'goed' beoordeeld. Dit habitattype komt voor bij niet al te hoge grondwaterstanden en is gebaat bij incidentele overstroming. Incidentele overstroming zorgt ervoor dat kalkrijk sediment wordt afgezet, en zorgt ook voor enige lokale erosie waardoor kalkrijk zand weer aan de oppervlakte komt. De huidige toestand ten aanzien van de vochttoestand wordt beoordeeld als 'goed' en die voor overstromingstolerantie als 'matig' vanwege het feit dat het stroomdalgrasland nooit of vrijwel nooit meer inunderen, waardoor de buffering en de dynamiek tekortschieten (schriftelijke mededeling dhr. Th.B.M. Kerkhof).

Typische soorten

In Tabel 4-7 zijn in de bovenste rij de typische soorten voor Stroomdalgraslanden weergegeven (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008c). De typische soorten die de afgelopen 20 jaar op basis van NDFF-data voorkwamen in de provincie Utrecht zijn weergegeven, evenals de waargenomen soorten in de afgelopen zes jaar. In deze periode gaat het om negen typische soorten. De verspreiding van typische soorten vaatplanten, vlinders en libellen is opgenomen in Figuur 4-5 (volgende pagina).

Tabel 4-7. Kwaliteitsaspect typische soorten voor habitattype H6120 Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, waarbij alleen betrouwbare waarnemingen uit NDFF zijn gebruikt. Er is onderscheid gemaakt tussen (a) alle typische soorten voor het habitattype, (b) typische soorten die in de afgelopen 20 jaar voorkwamen binnen provincie Utrecht (NDFF) en (c) typische soorten die in de afgelopen zes jaar (jan. 2019 t/m aug. 2025) binnen het Natura 2000-gebied zijn waargenomen (NDFF).

criterium	Aangetroffen soorten
Typische soorten voor H6120 Stroomdalgraslanden	zandwolfsmelk, liggende ereprijs, wilde averuit, steenanjer, cipreswolfsmelk, kaal breukkruid, tripmadam, geelsprietdikkopje, zacht vetkruid, graspieper, rivierduinzegge, handjesgras, sikkelklaver, rode bremraap, veldsalie, kleine ruit, brede ereprijs
Typische soorten voor H6120 Stroomdalgraslanden die in de afgelopen 20 jaar in de provincie Utrecht zijn aangetroffen	wilde averuit, steenanjer, cipreswolfsmelk, kaal breukkruid, tripmadam, geelsprietdikkopje, zacht vetkruid, graspieper, rivierduinzegge, handjesgras, sikkelklaver, rode bremraap, veldsalie, kleine ruit, brede ereprijs
Typische soorten voor H6120 Stroomdalgraslanden die in de afgelopen 6 jaar in Uiterwaarden Lek zijn aangetroffen	graspieper, sikkelklaver, brede ereprijs, handjesgras, kleine ruit, rivierduinzegge, veldsalie, rode bremraap, zacht vetkruid

Figuur 4-5 Voorkomen en verspreiding van de typische soorten in de soortgroepen vaatplanten (rondje), vlinders (vierkant) en/of libelle (driehoek) binnen de Natura 2000-begrenzing van Uiterwaarden Lek. Zie voorts onder het kopje kaarten paragraaf 4.1.

Sikkelklaver is in alle deelgebieden waargenomen. In De Horde is sikkelklaver de enige typische soort van Stroomdalgraslanden waarvan waarnemingen bekend zijn. Rode bremraap is alleen waargenomen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden. Kleine ruit en brede ereprijs zijn alleen waargenomen in Koekoekswaard en Willige Langerak en de Bol. In deze deelgebieden zijn tijdens de PKN-excursie in 2025 bevertjes aangetroffen (schriftelijke mededeling dhr. Verhaegh, SBB). Graspieper is waargenomen in het noordelijkste puntje van de Willige Langerak en één keer in het zuidelijkste puntje van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden.

In de Koekoekswaard zijn in de periode van 1976 tot 2017 vegetatieopnamen uitgevoerd door de provincie Zuid-Holland (Schaminee et al., 2006, p. 112). Op basis van een samenvatting van deze gegevens waarbij twee tijdvakken worden vergeleken blijkt dat typische soorten van stroomdalgrasland zijn verdwenen, dan wel in abundantie en bedekking achteruit zijn gegaan. In 2017 zijn achttien vegetatieopnamen gemaakt in de Koekoekswaard door de Plantensociologische Kring waarbij is gekeken naar het voorkomen van allerlei soorten (PKN) (Kerkhof, 2025). De PKN heeft in 2017 op basis van deze vegetatieopnamen dezelfde conclusies getrokken. Op basis van de verdwenen soorten is ontkalking van grote delen van het hoge noordoostelijke deel vergaand. In 2017 is in het noordoostelijke deel tussen een pad en een zandkuil nog wel cilindermos waargenomen. Zacht vetkruid werd echter niet meer waargenomen, terwijl deze soort eerder wel was gezien. Voorjaarsganzerik was nog maar in kleine aantallen aanwezig. Daarnaast is vervilting te zien en stapelt oud maaisel op veel plekken aan de randen van het terrein op. Na 2017 zijn geen vegetatieopnames meer uitgevoerd omdat de eigenaar van de Koekoekswaard geen toegang meer verleent.

Uit de recent uitgevoerde vegetatieopnamen blijkt dat het aantal voorkomende soorten in het habitatype Stroomdalgraslanden in Willige Langerak en De Bol is toegenomen in 2025 ten opzichte van 2014 (Kerkhof, 2025). In de acht vegetatieopnamen die in 2025 zijn gemaakt zijn onder andere walstrobremraap, sikkelklaver, cilindermos, voorjaarsganzerik en bevertjes teruggevonden. Vegetatieopnamen worden echter niet structureel en op dezelfde locatie uitgevoerd waardoor deze slechts een indicatie kunnen geven van de kwaliteit van het habitatype.

Langs de oever van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden zijn in 2017 vegetatieopnamen gemaakt waarbij al een aantal vegetatietypen voorkomen die kwalificeren voor het habitatype (Bureau Leersia, 2020).

Dit doet echter vermoeden dat het habitatype ook lintvormig langs de oever van deze uiterwaarden voorkomt.

Overige kenmerken van een goede structuur en functie

In Tabel 4-8 zijn de kenmerken van een goede structuur en functie van Stroomdalgraslanden weergegeven. Voor het gebied is aangegeven wat de huidige toestand in het gebied is. De aspecten zijn niet altijd kwantitatief bepaald en/of te meten en dus is de informatie voor de beoordeling van dit kwaliteitsaspect regelmatig gegrond op expertise van de beheerende partijen.

Tabel 4-8. Kwaliteitsaspect kenmerken van een goede structuur en functie voor H6120 Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Een kwalitatief goed habitatype voldoet aan deze kenmerken, de kenmerken zijn niet onderling inwisselbaar. In de kolom huidige toestand is per parameter een oordeel gegeven.

Kenmerken van een goede structuur en functie	Huidige toestand	Bron
Hooibeheer (jaarlijks laat in het jaar maaien en afvoeren)	Goed, optimaal bereik	Beheerplan Uiterwaarden Lek (Royal HaskoningDHV, 2016)
Toevoer van baserijk water (door overstroming met oppervlaktewater of door toestroom grondwater)	Matig (relatief lage delen) tot slecht (hoogste deel Koekoekswaard), de overstromingsfrequentie is veel te laag.	schriftelijke mededeling dhr. Th.B.M. Kerkhof
Opslag van struwelen en bomen: <5%	Goed, recent is het beheer geoptimaliseerd	Schriftelijke mededeling dhr. Verhaegh, SBB
Optimale functionele omvang: vanaf enkele hectares	Matig; gefragmenteerd aanwezig, weinig substantiële stukken	Vegetatiekartering (Bureau Leersia, 2020)
Het zo nu en dan opbrengen van organisch materiaal kan noodzakelijk zijn om verzuring tegen te gaan	Matig; voorkomende soorten indiceren verzuring	Schriftelijke mededeling dhr. Verhaegh, SBB

De informatie voor de aspecten van Kenmerken van goede structuur en functie is afkomstig uit verschillende bronnen. Uit deze gegevens blijkt dat het hooibeheer volgens de beschrijving van het kenmerk van goede structuur en functie (laat in het jaar en afvoeren) wordt uitgevoerd. Vanwege het vrijwel geheel uitblijven van overstroming met baserijk water (overstromingsfrequentie is veel te laag) in het gebied is dit aspect – afhankelijk van de maaiveldhoogte - beoordeeld als matig tot slecht.

4.4.3 Effecten van uitgevoerde maatregelen en beheer

In de afgelopen beheerplanperiode zijn maatregelen genomen om afkalving van de oever en daarmee het verdwijnen van het habitatype in deelgebied De Horde tegen te gaan. De afkalving in deelgebied De Horde is tijdelijk verholpen. Na het (deels) uitvoeren van de maatregelen zijn ondertussen aanvullende maatregelen in alle deelgebieden alweer nodig om erosie van habitatype tegen te gaan.

Van oudsher is een extensieve jaarronde begrazing in combinatie met jaarlijks hooien (gericht op verschraling) gunstig voor de ontwikkeling van stroomdalgraslanden. Verschraling is essentieel om daarmee het habitatype in een goede toestand te krijgen en te houden. In deelgebieden Willige Langerak en De Bol en de Koekoekswaard vindt momenteel echter geen begrazing plaats. Het grote aantal honden dat in deelgebied Willige Langerak en De Bol wordt uitgelaten vormt een probleem voor begrazing vanwege de ongewenste hond-vee interacties en het mogelijk overbrengen van parasieten. Daarnaast zorgen de honden voor een ongewenste vorm van bemesting. Binnen deelgebied De Horde vindt momenteel jaarrond begrazing plaats met runderen, maar de begrazingseenheid is gelijk gebleven in plaats van toegenomen. Momenteel is er geen sprake van het gewenste effect van de maatregelen in deelgebieden De Horde, Willige Langerak en De Bol en de Koekoekswaard.

In de Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden zijn een aantal maatregelen wel uitgevoerd. Zo is het beheer geoptimaliseerd door met voldoende hooien volledig in te zetten op verschraling. Daarnaast zijn pachtcontracten aangepast en zijn verdwenen soorten opnieuw geïntroduceerd door maaisel aan te brengen. Momenteel wordt ontwikkelingsbeheer van stroomdalgraslanden uitgevoerd. Bureau Leersia, Plantensociologische Kring Nederland en Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden hebben op verschillende

locaties in 2017 en 2024 vegetatieopnames gemaakt in de Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden, het ontbreekt echter aan structurele monitoring om de effecten van de maatregelen in beeld te brengen.

Als gevolg van het ontwikkelingsbeheer binnen Luistenbuul is de kruidenrijkdom toegenomen, wat onder andere blijkt uit het voorkomen van veldsalie (pers. Communicatie, Zuid-Hollands Landschap, 17 maart 2025). Dit wordt ook ondersteund door de veldinventarisatie van de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden (Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden, 2025). Hieruit blijkt dat na de omvorming van de maïsackers naar natuurpercelen zich enkele soorten hebben gevestigd en uitgebreid (onder andere veldsalie, gewone margriet, geoorde zuring, knolboterbloem, gewoon reukgras, goudhaver en zachte haver). De vestiging van andere stroomdalgraslandsoorten (zij het niet typische soorten) zoals geel walstro, akkerhoornbloem en handjesgras, blijft vooralsnog beperkt.

4.5 H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden - glanshaver

4.5.1 Verspreiding en oppervlak

In Figuur 4-6 is de verspreiding van Glanshaverhooilanden binnen het gebied weergegeven. Veruit het grootste deel van het habitattype bevindt zich in het westen van De Willige Langerak, waar ook potentie ligt om te voldoen aan het uitbreidingsdoel dat is geformuleerd voor dit habitattype (provincie Zuid-Holland, 2017). In de andere deelgebieden (Koekoekswaard, Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden en De Horde) is het habitattype eveneens aanwezig, zij het in kleinere oppervlaktes. Hierover staat in de PAS-Gebiedsanalyse (provincie Zuid-Holland, 2017, p. 27): *"In de Koekoekswaard en de Willige Langerak gaat het vooral om kwaliteitsverbetering. Die kwaliteitsverbetering van veruigd Glanshaverhooiland kan in de Willige Langerak overigens ook leiden tot een toename van de kwalificerende oppervlakte van dit type. In De Horde is ook een klein perceel Glanshaverhooiland aanwezig. Bij voortzetting van het huidige beheer zal dit zich waarschijnlijk ontwikkelen tot Stroomdalgrasland. Gezien de standplaatscondities is dat een gewenste ontwikkeling omdat het past bij de abiotiek."*

Figuur 4-6. Verspreiding Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) binnen het gebied, conform peiljaar 2016 (provincie Utrecht, 2022).

4.5.2 Kwaliteit

Vegetatietypen

In Tabel 4-9 is weergegeven welke van de voor Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) kwalificerende vegetatietypen (conform profieldocument) met welk oppervlak voorkomen (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008d). Uit de vegetatiekarteringen volgt dat het totale oppervlak van het habitattype 20,88 ha beslaat en bestaat uit het vegetatietype 16Bb1 Glanshaver-associatie (Bureau Leersia, 2020; EGG Consult, 2014). Het overige kwalificerende vegetatietype is niet aanwezig.

Tabel 4-9. Kwaliteitsaspect kwalificerende vegetatietypen voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. * Kwalificatie (goed of matig) is conform het Profieldocument voor dit habitattype. Dat wil niet zeggen dat deze alle voorkomen in het gebied. Zie daarvoor kolom 'Aanwezig'.

Code	Naam vegetatietype	Kwalificatie*	Aanwezig	Omvang (ha)	% van habitat
16Bb1	Glanshaver-associatie	Goed	Ja	20,88	97,8
16C-I	RG Gulden sleutelbloem-[Glanshaver-verbond]	Goed	Nee	0	0

Abiotische kenmerken

Aan de hand van de beschikbare informatie, is in Tabel 4-10 weergegeven wat de huidige toestand is van de parameters voor het kwaliteitsaspect abiotische kenmerken (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008d). Deze parameters zijn beoordeeld volgens het kader dat is opgenomen in Bijlage A5.

Tabel 4-10. Kwaliteitsaspect abiotische kenmerken voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Parameter	Huidige Toestand	Beoordeling	Bron
Zuurgraad	Optimaal bereik; 6.6-7.6	Goed	Bodemchemisch onderzoek (B-Ware, 2022)
Vochttoestand	Optimaal bereik; inundeert vrijwel nooit	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Zoutgehalte	Optimaal bereik; zoet, geen brakke invloed (meer)	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Voedselrijkdom	Optimaal bereik; Luistenbuul en Willige Langerak Onvoldoende; De Bol Onbekend; Koekoekswaard en De Horde	Goed	Bodemchemische onderzoeken (B-Ware, 2021, 2022)
Overstromings-tolerantie	Optimaal bereik; inundeert vrijwel nooit	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)

De studie van B-ware die zich richt op Luistenbuul laat zien dat de voedselrijkdom van de bodem past binnen de bandbreedte die normaliter binnen dit habitattype wordt gemeten (B-Ware, 2022). Ook uit de studie binnen de Willige Langerak (in deze rapportage onderdeel van deelgebied Willige Langerak en De Bol) blijkt dat de hoeveelheid fosfor in de bodem geen knelpunt vormt (B-Ware, 2021). Op een enkele locatie is het gehalte nitraat licht verhoogd.

Rondom De Bol (in deze rapportage onderdeel van deelgebied Willige Langerak en De Bol) wijkt de kwaliteit af van de andere deelgebieden. Zowel binnen de begrenzing van het habitattype als net daarbuiten wordt een hogere voedselrijkdom gemeten dan feitelijk gewenst, voor zowel fosfor als nitraat. Het is op basis van de beschikbare informatie onduidelijk waarom de kwaliteit bij De Bol afwijkt van de andere locaties. Op een deel van de Bol is voorheen intensief bemest met drijfmest. Dit deel ligt ook laag waardoor de rivier, als deze hier overstroomt, slib afzet wat eveneens een vermestende werking heeft. B-Ware adviseert om op de lange termijn in te zetten op Glanshaverhooiland binnen de aangewezen gebiedsbegrenzing van De Bol. Dit wordt pas geschikt geacht na vershraling door middel van langdurige (10+ jaar) uitmijning. De parameter voedselrijkdom is beoordeeld als 'onvoldoende'. Van De Horde en de Koekoekswaard is geen informatie beschikbaar.

De zuurgraad is beoordeeld als optimaal, omdat zowel uit de metingen van B-Ware als de beschrijving in de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat er geen tekenen van verzuring zijn (B-Ware, 2021, 2022; provincie Zuid-Holland, 2017).

De zoutinvloed van het getij is niet meer van toepassing, waardoor het gehele systeem zoet is. Het habitatype is relatief hooggelegen waardoor inundatie uitblijft dan wel slechts zeer incidenteel optreedt.

Typische soorten

In Tabel 4-11 zijn in de bovenste rij de typische soorten voor Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) weergegeven (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008d). De typische soorten die de afgelopen 20 jaar op basis van NDFF-data voorkwamen in de provincie Utrecht zijn weergegeven, evenals de waargenomen soorten in de afgelopen zes jaar. In deze periode gaat het om zes typische soorten. Groot streepzaad is in alle deelgebieden waargenomen. Kwartel, beemdooievaarsbek en oosterse morgenster zijn alleen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden waargenomen. De verspreiding van typische soorten vaatplanten, vlinders en libellen is opgenomen in Figuur 4-7.

Tabel 4-11. Kwaliteitsaspect typische soorten voor habitatype H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, waarbij alleen betrouwbare waarnemingen uit NDFF zijn gebruikt. Er is onderscheid gemaakt tussen (a) alle typische soorten voor het habitatype, (b) typische soorten die in de afgelopen 20 jaar voorkwamen binnen provincie Utrecht (NDFF) en (c) typische soorten die in de afgelopen 6 jaar (2019-2025) binnen het Natura 2000-gebied zijn waargenomen (NDFF).

criterium	Aangetroffen soorten
Typische soorten voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	graslathyrus, kluwenklokje, rapunzelklokje, kwartel, beemdooievaarsbek, bermooievaarsbek, geelsprietdikkopje, karwij, karwijvarkenskervel, groot streepzaad, oosterse morgenster, gele morgenster, goudhaver
Typische soorten voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) die in de afgelopen 20 jaar in de provincie Utrecht zijn aangetroffen	kluwenklokje, rapunzelklokje, kwartel, beemdooievaarsbek, bermooievaarsbek, geelsprietdikkopje, karwij, karwijvarkenskervel, groot streepzaad, oosterse morgenster, gele morgenster, goudhaver
Typische soorten voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) die in de afgelopen 6 jaar in Uiterwaarden Lek zijn aangetroffen	gele morgenster, goudhaver, kwartel, beemdooievaarsbek, oosterse morgenster en groot streepzaad

Figuur 4-7 Voorkomen en verspreiding van de typische soorten in de soortgroepen vaatplanten (rondje), vlinders (vierkant) en/of libelle (driehoek) binnen de Natura 2000-begrenzing van Uiterwaarden Lek. Zie voorts onder het kopje kaarten paragraaf 4.1.

Overige kenmerken van een goede structuur en functie

In Tabel 4-12 zijn de kenmerken van een goede structuur en functie voor Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (glanshaver) weergegeven. In de tabel is aangegeven wat de huidige toestand in het gebied is. De aspecten zijn niet altijd kwantitatief bepaald en/of meten en dus is de informatie voor de beoordeling van dit kwaliteitsaspect regelmatig gegrond op expertise van de beherende partijen.

Tabel 4-12. Kwaliteitsaspect kenmerken van een goede structuur en functie voor H6510A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (glanshaver) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Een kwalitatief goed habitatype voldoet aan deze kenmerken, de kenmerken zijn niet onderling inwisselbaar.

Kenmerken van een goede structuur en functie	Huidige toestand	Bron
Bloemrijk	Matig; enkele goede stukken, veel relatief soortenarm	Gebiedsanalyse (provincie Zuid-Holland, 2017)
Vlakdekkend	Goed, optimaal bereik	Gebiedsanalyse (provincie Zuid-Holland, 2017)
Jaarlijks gehooïd	Goed, optimaal bereik; grote delen verschrallingsbeheer	Gebiedsanalyse (provincie Zuid-Holland, 2017)
Bedekking van ruigtesoorten en struweel is beperkt: <5%	Redelijk tot goed	Schriftelijke mededeling dhr. Verhaegh, SBB
Veel grassoorten aanwezig: verhouding grasachtig-kruidachtig 50-50	Matig; Willige Langerak en Horde goed, rest matig	Gebiedsanalyse (provincie Zuid-Holland, 2017)
Optimale functionele omvang: vanaf enkele hectares	Goed, optimaal bereik; voldoende oppervlak, weinig gefragmenteerd	Vegetatiekartering (Ecoresult, 2023)

Hoewel het habitatype relatief goed ontwikkeld is met enkele vlakdekkende stukken (vaak komt deze vorm lijnvormig voor), is er op veel plekken ook sprake van verruiging en relatief soortenarme omstandigheden (Bureau Schildwacht, 2016). De huidige toestand van de parameter 'opslag van struwelen en bomen <5%' is om die reden als 'slecht' beoordeeld. Volgens de gebiedsanalyse zouden grote delen van het glanshaverhoiland in deelgebied Willige Langerak en De Bol niet meer kwalificeren voor het habitatype (provincie Zuid-Holland, 2017). Volgens de terreinbeheerders is er echter in de laatste tien jaar verbetering zichtbaar van de glanshaverhoïlanden in deelgebied Willige Langerak en De Bol waarbij slechts enkele delen achterblijven (pers. Communicatie, Staatsbosbeheer; pers. Communicatie, Zuid-Hollands Landschap). De SNL-monitoring uit 2023 bevestigt de zichtbare verbetering van de glanshaverhoïlanden in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden (Ecoresult, 2023). Aanvullende monitoring is wenselijk om in beeld te brengen of en hoe de glanshaverhoïlanden ontwikkelen in de andere deelgebieden.

4.5.3 Effecten van uitgevoerde maatregelen en beheer

Voor de ontwikkeling van glanshaverhoïlanden geldt net als voor stroomdalgraslanden dat van oudsher een extensieve jaarronde begrazing in combinatie met jaarlijks hooien (gericht op verschralling) gunstig is voor de ontwikkeling van glanshaverhoïlanden. Verschralling is essentieel om daarmee het habitatype in een goede toestand te krijgen en te houden. Op de percelen in deelgebied Willige Langerak en De Bol vindt momenteel echter geen begrazing plaats. Het grote aantal honden dat in deelgebied Willige Langerak en De Bol wordt uitgelaten vormt een probleem voor begrazing. Daarnaast zorgen de honden voor een ongewenste vorm van bemesting. Momenteel is er geen sprake van het gewenste effect van de maatregelen in deelgebied Willige Langerak en De Bol.

In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden vindt momenteel wél begrazing plaats op percelen waar ingezet wordt op ontwikkeling van glanshaverhoiland. De begrazing wordt nog enkele jaren doorgezet ten behoeve van de ontwikkeling van Glanshaverhoïlanden. Mogelijk vormt het agrarische gebruik van aanliggende percelen een knelpunt voor de ontwikkeling vanwege het inwaaien en inspoelen van meststoffen waardoor de productie nog te hoog is voor een goede kwaliteit van het habitatype. Ondanks het uitvoeren van de maatregel wat betreft begrazing, is de gewenste verschralling vooralsnog niet zichtbaar (pers. communicatie, Zuid-Hollands Landschap, 17 maart 2025).

Verschralingsbeheer is uitgevoerd waar gepland en wordt op deze locaties voortgezet. Momenteel loopt er onderzoek naar het effect van het plaggen in combinatie met het aanbrengen van maaisel en het al dan niet aanbrengen van een beperkte hoeveelheid ruige stalmest om daarmee organisch stof in de bodem te brengen waardoor essentiële bodemflora zich mogelijk sneller kan ontwikkelen.

Zoals beschreven bij de effecten van maatregelen voor Stroomdalgraslanden, is de kruidenrijkdom ook voor Glanshaverhooilanden toegenomen als gevolg van het ontwikkelingsbeheer van Luistenbuul (Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden, 2025).

4.6 H91EoA Vochtige alluviale bossen - zachthoutoobossen

4.6.1 *Verspreiding en oppervlak*

In Figuur 4-8 is de verspreiding van Vochtige alluviale bossen - zachthoutoobossen binnen het gebied weergegeven. Het habitattype bevindt zich op slechts twee locaties in het gebied, te weten in De Horde aan de rand van de rivierarm en langs de geul in deelgebied Willige Langerak en de Bol. Het oppervlak is zeer beperkt en het habitattype is pas recentelijk (2018) toegevoegd als instandhoudingsdoel voor het gebied. Vanwege de recente benoeming is vóór deze tijd ook niet gericht gekeken naar dit type, waardoor er weinig gerichte informatie over de toestand en ontwikkeling van dit habitattype in het gebied bekend is. In de eerdere vegetatiekarteringen komt dit vegetatietype niet voor.

Figuur 4-8. Verspreiding Vochtige alluviale bossen - zachthoutoobossen binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, conform peiljaar 2016 (provincie Utrecht, 2022).

4.6.2 *Kwaliteit*

Vegetatietypen

In Tabel 4-13 (volgende pagina) is weergegeven welke van de voor Vochtige alluviale bossen – zachthoutoobossen kwalificerende vegetatietypen (conform profieldocument) met welk oppervlak voorkomen (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008a). Uit de vegetatiekarteringen volgt dat het totale oppervlak van het habitattype 0,79 ha beslaat en bestaat uit de vegetatietypen 38Aa1 Bijvoet-ooibos, 38Aa3b Veldkers-ooibos (subassociatie met Grote waterweegbree) en 38-RG1-[38Aa] Rompgemeenschap met Grote brandnetel van het Verbond der wilgenfloedbossen en -struwelen (EGG Consult, 2014). De overige kwalificerende vegetatietypen zijn niet aanwezig.

Tabel 4-13. Kwaliteitsaspect kwalificerende vegetatietypen voor H91EoA Vochtige alluviale bossen - zachthoutoibossen binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. * Kwalificatie (goed of matig) is conform het Profieldocument voor dit habitatype. Dat wil niet zeggen dat deze alle voorkomen in het gebied. Zie daarvoor kolom 'Aanwezig'.

Code	Naam vegetatietype	Kwalificatie*	Aanwezig	Omvang (ha)	% van habitat
38Aa1	Bijvoet-oobos	Goed	Ja	0,56	70,9
38Aa2	Lissen-oobos	Goed	Nee	0	0
38Aa3a	Veldkers-oobos (subassociatie met Fluitekruid)	Goed	Nee	0	0
38Aa3b	Veldkers-oobos (subassociatie met Grote waterweegbree)	Goed	Ja	0,09	11,5
38Aa3c	Veldkers-oobos (subassociatie met Grote brandnetel)	Goed	Nee	0	0
38Aa3d	Veldkers-oobos (arme subassociatie)	Matig	Nee	0	0
38-DG1- [38Aa/43Aa]	Derivaatgemeenschap met Reuzenbalsemien van het Verbond der wilgenvloedbossen en -struwelen/het Verbond van Els en Vogelkers	Matig	Nee	0	0
38-RG1- [38Aa]	Rompgemeenschap met Grote brandnetel van het Verbond der wilgenvloedbossen en -struwelen	Matig	Ja	0,14	17,6

Abiotische kenmerken

Aan de hand van de beschikbare informatie, is in Tabel 4-14 weergegeven wat de huidige toestand is van de parameters voor het kwaliteitsaspect abiotische kenmerken (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008a). Deze parameters zijn beoordeeld volgens het kader dat is opgenomen in Bijlage A5.

Tabel 4-14. Kwaliteitsaspect abiotische kenmerken voor H91EoA Vochtige alluviale bossen – zachthoutoibossen binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Parameter	Huidige Toestand	Beoordeling	Bron
Zuurgraad	Geen metingen, maar regelmatige overstroming	Goed	Informatie ontbreekt
Vochttoestand	Optimaal bereik; vochtig, regelmatig overstromend	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Zoutgehalte	Optimaal bereik; zoet, geen brakke invloed (meer)	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Voedselrijkdom	Geen metingen, maar regelmatige overstroming	Goed	Informatie ontbreekt
Overstromings-tolerantie	Optimaal bereik; vochtig, regelmatig overstromend	Goed	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)

De abiotische toestand valt binnen het optimale bereik. De abiotische toestand met betrekking tot zuurgraad en voedselrijkdom zal grotendeels beïnvloed worden door de rivier. Ondanks het ontbreken van metingen zal de toestand van zowel zuurgraad als voedselrijkdom naar verwachting voldoen voor dit habitatype. Het habitatype bevindt zich relatief laag in de uiterwaarden, aan de rivierarm, waar de invloed van de peildynamiek in de Lek zorgt voor een vochtig, regelmatig overstromend karakter. Het aspect zoutgehalte is door gebrek aan invloed van zoutwater beoordeeld als 'goed'.

Typische soorten

In Tabel 4-15 (volgende pagina) zijn in de bovenste rij de typische soorten voor Vochtige alluviale bossen – zachthoutoibossen weergegeven (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008a). De typische soorten die de afgelopen 20 jaar op basis van NDFF-data voorkwamen in de provincie Utrecht zijn weergegeven, evenals de waargenomen soorten in de afgelopen zes jaar. In deze periode gaat het om twee typische soorten. In de afgelopen zes jaar zijn er geen typische soorten vaatplanten, vlinders en vogels opgenomen in de NDFF, een kaart van de verspreiding ontbreekt daarom.

Tabel 4-15. Kwaliteitsaspect typische soorten voor habitatype H₉₁EoA Vochtige alluviale bossen – zachthoutooibossen binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek, waarbij alleen betrouwbare waarnemingen uit NDFF zijn gebruikt. Er is onderscheid gemaakt tussen (a) alle typische soorten voor het habitatype, (b) typische soorten die in de afgelopen 20 jaar voorkwamen binnen provincie Utrecht (NDFF) en (c) typische soorten die in de afgelopen 6 jaar (2019-2025) binnen het Natura 2000-gebied zijn waargenomen (NDFF).

Criterion	Aangetroffen soorten
Typische soorten voor H ₉₁ EoA Vochtige alluviale bossen – zachthoutooibossen	vloedvedermos, grote ijsvogelvinder, tonghaarmuts, vloedschedemos, groot touwtjesmos, spatelmos, kwak, grote bonte specht, bittere veldkers, bever, zwarte populier
Typische soorten voor H ₉₁ EoA Vochtige alluviale bossen – zachthoutooibossen die in de afgelopen 20 jaar in de provincie Utrecht zijn aangetroffen	groot touwtjesmos, spatelmos, kwak, grote bonte specht, bittere veldkers, bever, zwarte populier
Typische soorten voor H ₉₁ EoA Vochtige alluviale bossen – zachthoutooibossen die in de afgelopen 6 jaar in Uiterwaarden Lek zijn aangetroffen	grote bonte specht, bever

In de Willige Langerak, de Koekoekswaard en de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is de bever waargenomen. De grote bonte specht komt alleen voor in de Willige Langerak en De Bol en de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden. Van De Horde zijn geen waarnemingen bekend in de NDFF van typische soorten van Vochtige alluviale bossen – zachthoutooibossen. Waarnemingen van mobiele en makkelijk zichtbare soorten zoals bever kunnen onterecht de indruk wekken dat het een aantal individuen betreft, terwijl het aannemelijk is dat er slechts één of enkele (een familie) bevers in het gebied aanwezig zijn.

Overige kenmerken van een goede structuur en functie

In Tabel 4-16 zijn de kenmerken van een goede structuur en functie van habitatype Vochtige alluviale bossen - zachthoutooibossen weergegeven. Voor het gebied is aangegeven wat de huidige toestand in het gebied is. De aspecten zijn niet altijd kwantitatief bepaald en/of te meten en dus is de informatie voor de beoordeling van dit kwaliteitsaspect regelmatig gegrond op expertise van de beherende partijen.

Tabel 4-16. Kwaliteitsaspect kenmerken van een goede structuur en functie voor H₉₁EoA Vochtige alluviale bossen - zachthoutooibossen binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Een kwalitatief goed habitatype voldoet aan deze kenmerken, de kenmerken zijn niet onderling inwisselbaar. In de kolom huidige toestand is per parameter een oordeel gegeven.

Kenmerken van een goede structuur en functie	Huidige toestand	Bron
Periodieke overstroming met rivier- of beekwater	Goed, optimaal bereik	Gebiedsanalyse Uiterwaarden Lek (provincie Zuid-Holland, 2017)
Dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Bedekking van exoten <5%	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Getijdeninvloed (alleen in zoetwatergetijdengebieden)	Aanwezig	Schriftelijke mededeling dhr. Verhaegh, SBB
Veel op hout groeiende soorten (epifyten)	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Hakhoutbeheer (in gecultiveerde typen van bos)	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of oude hakhoutstoven	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend
Optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares	Slecht, buiten bereik; minder dan 1 hectare aanwezig	Vegetatiekartering (EGG Consult, 2014)

Vijf van de acht aspecten zijn onbekend, vanwege het ontbreken van gedetailleerde informatie over het habitatype. De overige aspecten zijn algemene gebiedsparameters, waarvan er één voldoet (de periodieke overstroming als gevolg van de dynamische waterstand in de rivier de Lek).

4.6.3 Effecten van uitgevoerde maatregelen en beheer

In het beheerplan is Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) niet beschreven. Voor Vochtige alluviale bossen zijn geen maatregelen opgenomen in het beheerplan. Buiten het beheerplan om is door Staatsbosbeheer in deelgebied Willige Langerak en De Bol beheer uitgevoerd om verruiging door riet- en braamvegetaties te beperken. Door het ontbreken van structurele monitoring is het effect van deze maatregel onbekend.

4.7 H1166 Kamsalamander

4.7.1 Verspreiding en omvang leefgebied

In Tabel 4-17 is de huidige toestand van de populatie beschreven aan de hand van indicatoren. Welke vervolgens zijn beoordeeld op basis van Adriaens et al. (2008). Op basis van gegevens in de NDFF bevinden vrijwel alle waarnemingen van kamsalamander zich buiten het Natura 2000-gebied. De meeste waarnemingen bevinden zich in het Natura 2000-gebied Zouweboezem, ten zuiden van Uiterwaarden Lek (RAVON, 2022a, 2022b).

Uit recent onderzoek (op basis van e-DNA) in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden blijkt dat kamsalamander hier niet voorkomt (Ecologisch Adviesbureau Viridis, 2021; RAVON, 2022b, 2022a). Voorgesteld wordt om een robuuste verbinding te creëren tussen de bestaande (of nieuw aan te leggen) poelen binnen de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden en de populatie in de Zouweboezem (RAVON, 2022a). Bestaande poelen dienen dan wel afgevisd te worden omdat vissen larven van kamsalamander eten. De rijke variatie aan poelen op korte afstand van elkaar in deelgebied Willige Langerak biedt potentie voor geschikt leefgebied. De poelen zijn nu niet optimaal geschikt door het ontbreken van vegetatie en beschaduwing en de aanwezigheid van vis. Op basis van e-DNA-onderzoek is e-DNA van kamsalamander in één watermonster aangetroffen in een kleiput in Willige Langerak en De Bol (Ecologisch Adviesbureau Viridis, 2021).

Tabel 4-17. Huidige toestand van de populatie van H1166 Kamsalamander in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. De indeling van goed, matig en slecht is gebaseerd op Adriaens et al. (2008).

Indicator	Huidige toestand	Beoordeling	Bron
Populatiegrootte	Geen concreet getal genoemd, omvang populatie beschreven als zeer klein	Slecht	(RAVON, 2022a)
Voortplanting	Gegevens te summier voor beoordeling; voortplantingswater (eenmaal) aanwezig in Willige Langerak, aantal kamsalamanders niet in beeld	Onbekend	(RAVON, 2022a)
Afstand nabije populatie	o.a. Zouweboezem en Lopikerwaard, maar Willige Langerak geïsoleerd	Matig	(RAVON, 2022a)

4.7.2 Kwaliteit leefgebied

In Tabel 4-18 (volgende pagina) is een beschrijving gegeven voor het leefgebied op basis van indicatoren. De indicatoren zijn vervolgens beoordeeld op basis van Adriaens et al. (2008). Het beoordelingskader bevat zowel lokale (habitatgrootte, habitatkwaliteit) als regionale (verspreiding, samenhang van populaties, totale habitatbehoefte) indicatoren die helpen bij het bepalen en beoordelen van de kwaliteit van het leefgebied.

Tabel 4-18. Huidige toestand Kwaliteit leefgebied voor H1166 Kamsalamander in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. De terreinbeheerder organisaties (TBO's) zijn Staatsbosbeheer en Zuid-Hollands Landschap. De indeling van goed, matig en slecht is gebaseerd op Adriaens et al. (2008).

criterium	Indicator	Huidige toestand	Beoordeling	Bron
Waterhabitat	Aantal en grootte van de waterpartijen	Genoeg in Willige Langerak, Achthovense Uiterwaarden minder	Goed	(RAVON, 2022a)
Waterhabitat	Voedselrijkheid	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend	Ontbreekt
Waterhabitat	pH	Gegevens te summier voor beoordeling	Onbekend	Ontbreekt
Waterhabitat	Vegetatie	Nauwelijks vegetatie aanwezig	Slecht	Expertise TBO's
Waterhabitat	Beschaduwing	Onvoldoende, wordt verbeterd rondom kleiputten	Matig	Expertise TBO's
Waterhabitat	Permanentie	Optimaal bereik	Goed	Expertise TBO's
Waterhabitat	Vissen	Veel vis, waaronder exoten in poelen Willige Langerak, aanvoer door hoge waterstanden	Slecht	Expertise TBO's
Landhabitat	Biotoop	Suboptimaal, maar wel in fragmenten aanwezig	Matig	Expertise TBO's
Landhabitat	Afstand tot waterbiotoop	Vooral aan dijkrand aanwezig	Goed	Expertise TBO's
Landhabitat	Verkeerswegen in/grenzend aan habitat	Enkele toegangswegen voor landbouw, weinig gebruikt	Matig	Expertise TBO's

De huidige toestand van de kwaliteitseisen van de kamsalamander scoren overwegend 'matig' tot 'slecht'. Er is (slechts) één voortplantingswater aangetroffen in de Willige Langerak. Volgens het meest recente onderzoek zijn er slechts kleine delen binnen het Natura 2000-gebied geschikt als voortplantingswater aan de zijde van de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden (RAVON, 2022b). In de Willige Langerak zijn veel poelen op korte afstand van elkaar aanwezig maar voldoen toch veel parameters niet. Gebrek aan beschaduwing wordt hier aangepakt, maar met name de afwezigheid van vegetatie en de aanwezigheid en regelmatige aanvoer van vis door overstroming maken het terrein momenteel minder geschikt als voortplantingswater. In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is het landhabitat nog suboptimaal, doordat een deel van de percelen intensief agrarisch beheerd wordt en ruigtevegetaties beperkt aanwezig zijn. In de overige deelgebieden is het landhabitat op orde.

4.7.3 Effecten van uitgevoerde maatregelen en beheer

Uit eerdere waarnemingen blijkt dat de tichelputten (die als leefgebied (poel) voor kamsalamander kunnen functioneren) die in het verleden zijn aangelegd in deelgebied Willige Langerak en De Bol te snel droogvallen. Tichelputten zijn binnen deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden niet aanwezig. In dit deelgebied zijn wel een aantal plassen en poelen aanwezig die potentieel leefgebied voor de kamsalamander zouden kunnen zijn, maar de uiterwaarden liggen behoorlijk hoog waardoor deze plassen en poelen snel droogvallen. Andere kleinere plassen en poelen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden die wel voldoende water bevatten zijn ongeschikt als voortplantingswater voor kamsalamander door de aanwezigheid van (exotische) vis. Nieuwe watervoerende poelen op verschillende hoogtes zijn nodig om waterplantengroei mogelijk te maken en de kans dat door overstroming alle poelen vis gaat bevatten te verkleinen. Daarnaast is passend beheer nodig dat zich richt op het niet geheel dichtgroeien en het niet geheel beschaduwen van de poel.

In 2024 is door RAVON en de provincie Utrecht onderzoek uitgevoerd naar verbindingsmogelijkheden van potentieel leefgebied van kamsalamander tussen Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden en Zouweboezem (zie 3.1.7). Het nader onderzoek is uitgevoerd, maar de verbindingsmogelijkheden moeten nog wel concreet worden gemaakt.

4.8 Conclusie huidige toestand en ontwikkeling Natura 2000-waarden

Op basis van de in dit hoofdstuk beschreven huidige situatie van de verschillende habitattypen en habitatrichtlijnsoort kamsalamander is in Tabel 4-19 de huidige situatie van deze Natura 2000-waarden samengevat.

Tabel 4-19. Conclusie huidige toestand en ontwikkeling Natura 2000-waarden binnen Uiterwaarden Lek gerelateerd aan de instandhoudingsdoelstelling (IHD). = staat voor een behoud- en > voor een uitbreiding-/verbeteringsopgave.

Habitattypen	IHD Oppervlakte	Huidige situatie oppervlakte	IHD Kwaliteit	Huidige situatie kwaliteit
H3270 Slikkige rivieroevers	=	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal van dit habitatype te beperkt om een dynamisch systeem te vormen. Oppervlakte is momenteel onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	=	In de vaargeul is te veel dynamiek (als gevolg van golfploop) aanwezig waardoor hier (aan de oevers) geen ontwikkeling op gang komt. Buiten de vaargeul is de dynamiek voldoende laag en zien we wel de gewenste vegetatieontwikkeling. Daarnaast is connectiviteit een probleem. Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.
H6120 Stroomdalgraslanden	>	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Oppervlakte is daarom onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	>	Omstandigheden zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (al is er in de afgelopen 10 tot 15 jaar wel enige verbetering in de afgelopen jaren opgetreden), dit onder andere als gevolg van het ontbreken van dynamiek (kalkrijk zand aan de oppervlakte) en omdat niet overal optimaal beheer mogelijk is. Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.
H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden - glanshaver	>	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Oppervlakte is daarom onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	>	Met name de abiotische condities en kenmerken van structuur en functie zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (al is er in de afgelopen 10 tot 15 jaar wel enige verbetering in de afgelopen jaren opgetreden). Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.
H91EoA Vochtige alluviale bossen - zachthoutoibossen	=	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Oppervlakte is daarom onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	=	Omstandigheden zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (o.a. areaal en connectiviteit). Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.
Habitatrichtlijn-soorten	IHD Populatie	Huidige situatie populatie	IHD Leef- gebied	Huidige situatie leefgebied
H1166 Kamsalamander	=	Het exacte aantal kamsalamanders binnen de Natura 2000-begrenzing is onbekend. Het aantal waarnemingen dat bekend is neemt af, waardoor behoud van de populatie niet waarschijnlijk is en verslechtering valt niet uit te sluiten	= omvang/ > kwaliteit	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal aan leefgebied niet toegenomen. Oppervlakte is daarom onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten. Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.

Hoofdstuk 5 Knelpunten en drukfactoren voor de Natura 2000-doelen

Bij de beschrijving van drukfactoren is onderscheid gemaakt tussen drukfactoren die buiten het gebied spelen maar invloed hebben op relevante processen, factoren en kenmerken binnen het gebied (paragraaf 5.1) en drukfactoren die specifiek per Natura 2000-waarde binnen het gebied kunnen worden onderscheiden (paragraaf 5.2).

5.1 Drukfactoren van buiten het gebied

Veel drukfactoren voor natuurbehoud, -herstel en -ontwikkeling vinden hun oorsprong buiten de grenzen van de natuurgebieden zelf. De natuurgebieden maken immers deel uit van een groter landschappelijk systeem waarin verschillende functies een rol hebben gekregen en die druk kunnen uitoefenen op de natuurgebieden. Voorbeelden zijn de hydrologie en stikstofdepositie, wat er buiten het gebied gebeurt is sturend voor de kwaliteit binnen het natuurgebied. Deze drukfactoren van buiten het gebied komen voort uit hoe wij het landelijk gebied intensief hebben ingericht en beheren en beïnvloeden (in negatieve zin) de standplaatscondities van habitattypen en leefgebieden van habitatrictlijnsoorten. We hebben diverse functies zoals landbouw, woningbouw, natuur en recreatie 'gestapeld', waardoor drukfactoren elkaar versterken. Het is dan ook belangrijk de drukfactoren als geheel te beschouwen. Vanuit het voorzorgsbeginsel is het belangrijk om duidelijk in kaart te brengen waar drukfactoren zich bevinden, en op welk schaalniveau deze het beste kunnen worden aangepakt.

De drukfactoren van buiten het gebied komen voor op regionale schaal en zijn zodanig van aard dat ze voor een groot deel van de Natura 2000-gebieden gelden. Inzicht hierin biedt een kader om bredere ruimtelijke en beleidsmatige verbanden te duiden, zonder direct in te gaan op gebiedsspecifieke details. Hier volstaat het om een beschrijving te geven op regionale schaal, omdat de drukfactoren ook op dat niveau voorkomen. In paragraaf 5.2 wordt, waar dit aan de orde is, nog nader op deze drukfactoren ingegaan. Hier worden namelijk de gebiedsgerichte aangrijpingspunten voor ecologisch herstel besproken, gericht op het wegnemen van drukfactoren binnen en rondom het Natura 2000-gebied. Dit betekent dat eenzelfde drukfactor in zowel paragraaf 5.1 als 5.2 besproken kan worden wanneer deze op zowel regionale als lokale schaal speelt. Voor effectief behoud en herstel van natuur kunnen dan (mitigerende) maatregelen op beide niveaus nodig zijn.

5.1.1 Klimaatverandering

De effecten van klimaatverandering op de instandhoudingsdoelstellingen vormen momenteel een hiaat in het Nederlandse natuurbeleid, enerzijds omdat specifieke effecten op soorten en habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen niet goed in beeld zijn en anderzijds omdat er weinig beleid op gemaakt wordt. Ook in de landelijke Handreiking Natuurdoelanalyse stond klimaatverandering niet vermeld. Mede daardoor komen effecten van klimaatverandering in de basis niet goed aan de orde in de NDA's. Voor verschillende habitattypen, habitat- en vogelrichtlijnsoorten is klimaatverandering een drukfactor die in hoge mate doorwerkt op andere (reeds bestaande) drukfactoren. Belangrijk om hierbij te realiseren is dat klimaatverandering andere drukfactoren versterkt. De mate waarin zal naar alle waarschijnlijkheid toenemen in de toekomst, afhankelijk van de mate van klimaatverandering en de genomen klimaatadaptatiemaatregelen. Prognoses moeten worden meegenomen in het volgende beheerplan, zodat een pakket aan maatregelen kan worden opgesteld dat bijdraagt aan het duurzaam, dus ook klimaatbestendig, behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De Ecologische Autoriteit stelt dat klimaatverandering een belangrijke, maar niet exclusieve rol speelt in het onder druk zetten van Natura 2000-doelen. Er is altijd sprake van interacties met andere omgevingsfactoren³.

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft op basis van literatuurstudie en expertkennis laten onderzoeken hoe de klimaatrisico's in de toekomst gaan toenemen en een belangrijke(re) rol gaan spelen bij de realisatie

³ [Factsheet-Klimaatverandering-en-Natura-2000-gebieden.pdf](#)

van de doelen voor natuur (Henkens et al., 2024). Hieruit blijkt dat vijf effecten van klimaatverandering een belangrijke rol spelen bij het behalen van de VHR-doelen in Nederland, temperatuurstijging, extreme droogte, extreme natheid, zeespiegelstijging en verzilting. In Utrecht zal het effect van zeespiegelstijging en verzilting beperkt zijn, daarom worden deze hier niet verder meegenomen. De risico's zijn nu hoger ingeschat dan in eerdere rapportages (2013-2018), vooral omdat er verder vooruit is gekeken tot 2050 en 2100 in plaats van tot 2030.

Voor ruim 46% van de VHR-doelen in Nederland wordt een (groot) risico verwacht door stijgende temperaturen (Henkens et al., 2024). Koelteminnende soorten kunnen verdwijnen, terwijl warmteminnende soorten juist toenemen. Dit resulteert in een noordwaartse verschuiving van de verspreidingsarealen van soorten. Dit kan de lokale soortensamenstelling zodanig veranderen dat het gebied niet langer voldoet aan de kenmerken van een habitatype. Daarnaast is achteruitgang van de kwaliteit van leefgebied een belangrijk risico van temperatuurstijging, denk bijvoorbeeld aan de verslechterende oppervlaktewaterkwaliteit van de vele opwarmende vennen, poelen, meren, beken en rivieren. In eerste instantie zal vooral de kwaliteit afnemen, maar op den duur kunnen kenmerkende Nederlandse landschappen en leefgebieden, zoals Kranswierwateren en Blauwgraslanden, geheel verloren gaan. De realisatie van het NNN maakt het mogelijk dat warmte- en koelteminnende soorten zich kunnen verplaatsen en draagt bij aan een robuuster en veerkrachtiger leefgebied dat beter bestand is tegen klimaatinvloeden. Toch kunnen hiermee niet alle risico's van klimaatverandering worden weggenomen (Henkens et al., 2024).

Droogte vormt een groot en acuut risico voor bijna 64% van de VHR-doelen (Henkens et al., 2024). De extreem droge zomers van 2018, 2019, 2020 en 2022 hebben droogte op de maatschappelijk agenda gezet. Omdat droogte vaak op Europese schaal voorkomt, ontstaat er niet alleen een neerslagtekort, maar neemt ook de aanvoer van rivierwater af of valt deze zelfs tijdelijk weg. Daarmee is het cumulatieve effect groot. In periode van droogte verdrogen habitattypen en leefgebieden, of drogen ze zelfs volledig op. Planten ervaren hierdoor (langduriger) droogtestress en dieren raken leefgebied kwijt, met uitdroging of sterfte tot gevolg. Doordat droogte zich vaak over een groot gebied uitstrekt, zijn uitwijkmogelijkheden voor soorten beperkt. Voor plantensoorten die initieel overleven kunnen de effecten doorwerken. Ze bloeien na aanhoudende droogtestress vaak minder of later, waardoor de zaadzetting sterk afneemt of zelfs uitblijft (Beringen, 2022). Dit betekent dat ze zich dat jaar nauwelijks voortplanten en er weinig of geen nieuwe planten opkomen in de volgende generatie. Als dit meerdere jaren achter elkaar gebeurt, kan de populatie langzaam achteruitgaan doordat er onvoldoende zaad in de bodem aanwezig is om de soort in stand te houden. Maatregelen die het vasthouden en bergen van water verbeteren, zijn daarom van groot belang.

Het negatieve effect van extreme natheid, zoals hoosbuien of overstromingen tijdens het groeiseizoen, is voor de natuur meestal beperkter dan dat van extreme droogte (Henkens et al., 2024). Voor de rivier betekent dit:

- Het gestuwde peil heeft effect op de extremen. Bij droogte en lage afvoer wordt de afvoer ook geknepen, waardoor o.a. zout water verder landinwaarts komt en het effect van getij groter wordt.
- In de winter de dynamiek bijna vervalst doordat bij hoge afvoer het getij gedempt wordt door het vele water.

Extreme natheid doet zich doorgaans op kleinere schaal voor, waardoor mobiele diersoorten kunnen uitwijken naar drogere gebieden. Voor plantensoorten treden negatieve effecten meestal pas op na langdurige of herhaalde periodes van extreme natheid. Bij extreme natheid kan de bodem verzadigd raken met water, waardoor het zuurstofgehalte daalt. Dit kan lokaal leiden tot veranderingen in de soortensamenstelling, maar heeft meestal weinig invloed op landelijke schaal. Lokaal kan extreme natheid een risico vormen, maar het biedt ook kansen voor verscheidene habitattypen, habitat- en vogelrichtlijnsoorten met instandhoudingsdoelstellingen in de provincie Utrecht.

5.1.2 Stikstof

Onderstaand worden allereerst in samenhang de mate van stikstofbelasting op de stikstofgevoelige natuur besproken. De mate van stikstofbelasting en de ontwikkelingen zijn per definitie geen lokale drukfactor, gezien activiteiten op (inter)nationale schaal bijdragen aan de stikstofdeken. Aan de hand van de AERIUS

Monitor 2024 wordt gekeken naar de ontwikkelingen van de stikstofdepositie tijdens de eerste beheerplanperiode en de voorziene ontwikkeling in het tweede beheerplan (AERIUS Monitor, z.d.). Er is in oktober 2025 een nieuwe AERIUS monitor gepubliceerd (M25), deze kwam beschikbaar nadat deze analyse is opgesteld en is dus niet meegenomen. De stikstofgevoelige habitattypen en -leefgebieden in Uiterwaarden Lek zijn: H6120 Stroomdalgraslanden, H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden en Lgo2 Geïsoleerde meander of petgat' (leefgebied van de kamsalamander). Voor leefgebied Lgo2 is in Uiterwaarden Lek geen sprake van overschrijding van de KDW, deze wordt in de verdere bespreking daarom niet meegenomen.

Voor de stikstofgevoelige habitattypen is gekeken naar de mate van overschrijding van de kritische depositiewaarden (KDW) in de eerste beheerplanperiode op basis van het jaar 2021, en de voorziene ontwikkelingen in stikstofdepositie op basis van een prognose voor de jaren 2025 en 2030. Deze berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de in AERIUS Monitor 2024 beschikbare habitattypenkaart. Voor Uiterwaarden Lek betreft dit de To-kaart. Ook voor de prognose van depositie in 2030 wordt in AERIUS de To-kaart aangehouden. Sinds het vaststellen van de To-habitatkaart, is de ligging van habitattypen in de praktijk mogelijk gewijzigd. De To komt mogelijk niet overeen met de werkelijkheid, echter is het momenteel wel de best beschikbare informatie die gebruikt moeten in de besluitvorming. Aangezien de berekeningen van depositiewaarden en overschrijdingen is gemaakt op basis van een habitatkaart die mogelijk niet meer overeenkomt met de praktijk, komt eveneens de geschetste situatie mogelijk niet exact overeen met de praktijk. Zo worden locaties waar habitattypen zijn ontwikkeld momenteel niet meegenomen, daarnaast kan met een verschuiving van een habitattypen de relatieve belasting zowel verkleinen als vergroten.

In Figuur 5-1 is het oppervlak van stikstofgevoelige habitattypen ten opzichte van de KDW weergegeven. De algehele trend is dat het percentage aan areaal waar sprake is van overschrijding van de KDW sterk afneemt. In de periode tussen 2021 en 2025 bestaat het areaal met een stikstofdepositie onder de KDW nog grotendeels uit areaal waar de KDW net niet wordt overschreden (naderende overschrijding). De grootste toename van areaal zonder een overbelasting van de KDW vindt echter naar verwachting plaats in de periode tussen 2025 en 2030. In 2030 ligt de stikstofdepositie op het grootste deel van het areaal volgens de prognose lager dan 70 mol onder de KDW. Ondanks de flinke daling van de stikstofdepositie is er in 2030 nog steeds sprake van een matige overbelasting op 5,9% en een lichte overbelasting op 10,1% van het areaal.

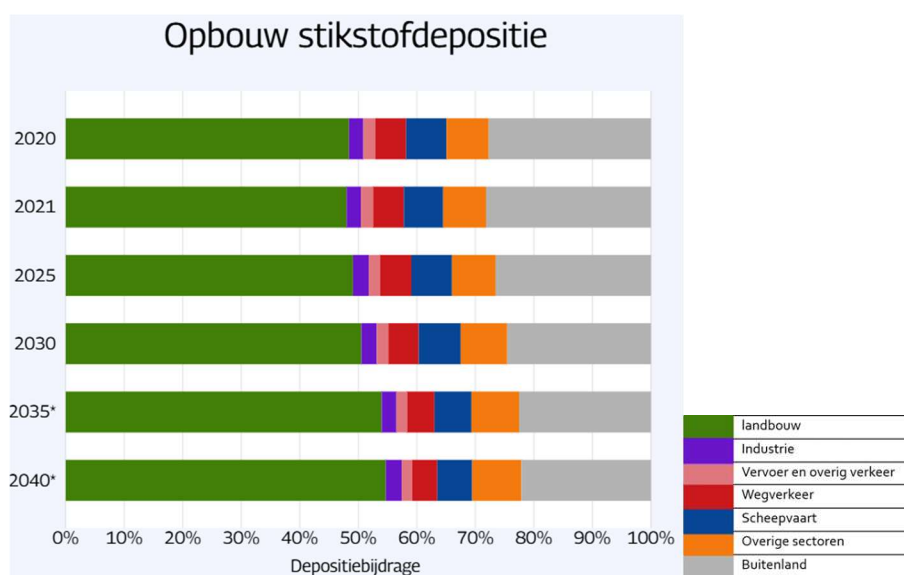

Figuur 5-1. Ontwikkeling stikstofbelasting voor de jaren 2021, 2025 en 2030 in Uiterwaarden Lek (AERIUS Monitor, z.d.).

Voor het habitattypen H6120 Stroomdalgrasland was in 2021 op 19,8% van het areaal sprake van 'naderende overbelasting'. Bij de overige 80,2% is er sprake van een daadwerkelijke overbelasting, namelijk 38,4% 'lichte overbelasting' en 41,8% 'matige overbelasting'. Richting 2030 neemt het overbelaste areaal naar verwachting af, maar het areaal met een naderende overschrijding zal in 2030 nog groot zijn (41,1%). Op 29,6% is dan nog sprake van een lichte overbelasting en op 3,1% een matige overbelasting.

In 2021 is op ongeveer de helft van het areaal H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) sprake van een overschrijding van de KDW (38,5% lichte overbelasting en 11,8% matige overbelasting). Op het overgrote deel van het areaal waar de KDW in 2021 niet daadwerkelijk overschreden is, is wel sprake van een naderende overschrijding van de KDW (46,6%). Op slechts 3,1% van het areaal is sprake van depositie ruim (meer dan 70 mol) onder de KDW. Op basis van de prognose voor 2030 neemt het areaal met een daadwerkelijke overschrijding van de KDW sterk af. In 2030 kent echter nog steeds 26,6% van het areaal een naderende overschrijding van de KDW. Verder is er in 2030 voor 4,2% van het areaal sprake van een lichte overbelasting en heeft 7,3% nog een matige overbelasting.

In Uiterwaarden Lek als geheel neemt de stikstofdepositie in 2030 verder af tot een gemiddelde van 1.291 mol/ha/j. Door de jaren heen blijft het grootste deel van de stikstofdepositie in Uiterwaarden Lek afkomstig uit het de landbouw, gevolgd door stikstofdepositie uit het buitenland.

Figuur 5-2. Herkomst stikstofdepositie in Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek (AERIUS Monitor, z.d.).

De verwachte afname van stikstofdepositie is een geprognostiseerde aanname op basis van een landelijk model. De werkelijkheid is dus afhankelijk van de mate waarin beoogde maatregelen die in het model zitten worden uitgevoerd en of deze daadwerkelijk het beoogde effect behalen. Daarom zijn mogelijk ook (aanvullende) lokale maatregelen nodig. Deze analyse geeft dus inzicht in de globale trend en dient ook op die manier geïnterpreteerd te worden.

5.1.3 Nutriënten en vervuilende stoffen via oppervlaktewater

Voor de natuur vormt de uitspoeling van nutriënten (zoals stikstof en fosfaat) en vervuilende stoffen zoals bestrijdingsmiddelen uit de landbouw een belangrijke drukfactor. Deze stoffen komen via afspoeling en drainage in het oppervlaktewater terecht. Wanneer dit oppervlaktewater vervolgens wordt gebruikt als inlaatwater voor natuurgebieden of landbouwgronden, kunnen de vervuilende stoffen zich verder verspreiden en ecologische schade veroorzaken (van Eck et al., 2024). Volgens langjarige trendanalyses van de Rijksoverheid is de waterkwaliteit in Nederland op sommige punten verbeterd, maar blijven nutriënten en vervuilende stoffen, vooral afkomstig van landbouwgebieden, hardnekkige problemen. In de provincie Utrecht is dit zichtbaar in gebieden waar landbouw en natuur dicht bij elkaar liggen, zoals in de Gelderse Vallei en het westelijk veenweidegebied.

De verhoogde concentraties nutriënten leiden tot eutrofiëring (vermesting) van waterlichamen, wat resulteert in overmatige algengroei, zuurstoftekorten en een afname van biodiversiteit. Vooral kwetsbare aquatische ecosystemen, zoals veenplassen en moerassen, zijn gevoelig voor deze veranderingen. Landelijk zijn de stikstof- en fosforconcentraties sinds 1990 gedaald, maar deze daling verloopt momenteel langzaam. In 2021 voldeed 55% van de meetlocaties in Nederlands oppervlaktewateren aan de norm voor goede waterkwaliteit

voor zowel fosfor als stikstof. Daarnaast zijn er nog altijd locaties met een slechte kwaliteit, waarvan 8% slecht scoort voor fosfor en 3% voor stikstof (van Eck et al., 2024). Ook hier zijn aanvullende maatregelen nodig om de gestelde doelen te behalen. Effectieve maatregelen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren zijn onder andere verminderde vermisting, betere inrichting van oppervlaktewater en het baggeren van voedselrijke waterbodems.

5.1.4 Gebruik chemische gewasbeschermingsmiddelen

Via uitspoeling, afspoeling en de lucht (verwaaiing vanaf nabijgelegen percelen) komen (resten van) gewasbeschermingsmiddelen terecht in het oppervlaktewater en, in mindere mate, in het grondwater. Deze stoffen kunnen zich vervolgens verspreiden naar natuurgebieden, vooral wanneer vervuild oppervlaktewater wordt gebruikt als inlaatwater voor hydrologisch kwetsbare gebieden. De aanwezigheid van pesticiden heeft negatieve effecten op zowel aquatische als terrestrische ecosystemen. Ze worden door de kleinste organismen opgenomen en komen zo in de voedselketen terecht. Hier hopen de concentraties zich op (bio-accumulatie). Insecticiden kunnen, als de concentraties hoog genoeg zijn, schadelijk zijn voor macrofauna zoals waterinsecten, bodemorganismen, amfibieën en vogels (Molenaar et al., 2024). Voor herbiciden geldt dat deze de groei van (water)planten kunnen verstoren. De laatste jaren is er ook meer aandacht voor de aanwezigheid van PFAS afkomstig van pesticiden. De invloedssfeer en het cumulatieve effect van chemische gewasbeschermingsmiddelen zijn nog grotendeels onbekend, mede doordat de meest milieubelastende stoffen niet nauwkeurig genoeg kunnen worden gemeten.

Het Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw (LM-GBM) monitort sinds 2013 het gebruik en de effecten van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater (van den Meiracker & Wesdorp, 2024). Op deze website [Atlas Bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater](#) is te zien welke gewasbeschermingsmiddelen er zijn aangetoond in het oppervlaktewater, en welk daarvan de norm overschrijden. Het percentage stoffen dat de norm overschrijdt, schommelt sinds 2014 rond de 20%. In absolute aantallen is het aantal overschrijdende stoffen in 2023 (34) vergelijkbaar met 2014 (36), ondanks dat er nu meer stoffen worden gemeten. Op 51% van de locaties werd in 2023 minimaal één overschrijding van de jaargemiddeldenorm vastgesteld en op 31% van de locaties werd de acute norm overschreden. De invloedssfeer en het cumulatieve effect van verschillende gewasbeschermingsmiddelen zijn nog deels onbekend, mede doordat de meest milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen niet nauwkeurig genoeg kunnen worden gemeten. Stoffen die individueel onder de norm zitten, kunnen cumulatief wél een significant negatief effect hebben op soortgemeenschappen.

Hoewel het gebruik van sommige pesticiden langzaam afneemt en analysemethoden verbeteren, voldoet Nederland nog niet aan de Europese normen voor waterkwaliteit. Beleidsdoelen zijn gericht op het verder terugdringen van het gebruik en de emissie van pesticiden, met als doel nagenoeg geen uitstoot naar het (water)milieu in 2030. Zoals opgenomen in de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming "Gezonde Groei, Duurzame Oogst" (GGDO) (Rijksoverheid, 2013) en het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 (Rijksoverheid, 2020). De laatste jaren lijken de afnemende trends echter te stagneren. Dat betekent dat met het huidige tempo het einddoel van 2030 niet in zicht komt. Om het doel toch te bereiken, zijn strengere regelgeving, alternatieve bestrijdingsmethoden en een betere monitoring van zowel bekende als moeilijk meetbare stoffen noodzakelijk.

In de provincie Utrecht zijn in meerdere natuurgebieden sporen van chemische gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen in het freatisch grondwater, waaronder stoffen als glyfosaat, bentazon en 2,4-dichloorfenol (Vissers, 2024). Hoewel sommige concentraties onder de norm blijven, is de cumulatieve belasting zorgwekkend, vooral in gebieden met hoge ecologische waarde, zoals veenweiden en natte graslanden. In een gebied en in de voedselketen cumuleren chemische gewasbeschermingsmiddelen zich, in welke mate dit plaatsvindt is grotendeels onbekend. Daarmee is het effect op typische soorten en op habitat- en vogelrichtlijnsoorten eveneens onzeker.

5.2 Analyse per instandhoudingsdoelstelling

In de vorige paragraaf zijn de algemene drukfactoren van buitenaf al globaal besproken. Hier ligt de focus op het lokale systeem, waarbij er natuurlijk interactie is tussen beide niveaus. Vooraf aan het inzoomen op habitat- en leefgebied niveau geldt binnen het dynamische rivieruiterwaardenlandschap als drukfactoren:

- De noordzijde van de uiterwaarden bevindt zich op een eroderend stuk van de rivier. Er is veel erosie en heel weinig sedimentatie rond de terrestrische delen. Hierdoor gaat areaal verloren en is er geen ruimte voor verjonging van de graslanden.
- Connectiviteit is voor veel soorten (flora en fauna) een probleem omdat de intensiteit van inundaties zijn veranderd door hogere afvoeren, bedijking etc. waardoor soorten zich lastig op een natuurlijke manier kunnen verspreiden.
- Door het hooilandbeheer en gebrek aan dynamiek ontstaat er ook weinig nieuw kiembed. Zonder het verbeteren van de kiemlocaties kunnen soorten nog steeds niet duurzaam verspreiden.

Voorts kan als belangrijk algemeen knelpunt worden onderkend, het soms niet adequaat uitvoeren van het beheer (verruiging door niet ophalen van hooi, ontbreken van nabeweiding).

Aspecten die eerder globaal zijn besproken, kunnen in onderstaande toelichting meer specifiek terugkeren per habitattypen en/ of deelgebied.

Per habitattypen en habitatrictlijnsoort waarvoor in Uiterwaarden Lek instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd, is bepaald welk van de zes aangrijppunten voor ecologisch herstel relevant zijn: optimalisatie hydrologische systemen, vergroten areaal en connectiviteit, vergroten dynamiek en diversiteit, verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade, herstel van biotische kwaliteit en aanpak exoten (zie Figuur 5-3 Martens & ten Holt, 2020). Maatregelen die aansluiten bij de aangrijppunten voor ecologische herstel leiden uiteindelijk tot het wegnemen van de huidige drukfactoren.

In deze paragraaf wordt allereerst een analyse per aangrijppunt voor ecologisch herstel beschreven. Eventuele drukfactoren worden vervolgens verder toegelicht. Bij de verdere uitwerking van eventuele maatregelen moet er aandacht zijn dat maatregelen ten behoeve van het ene habitattypen niet ten kosten mogen gaan van de preferente condities voor een ander habitattypen.

Figuur 5-3. Overzicht van de aangrijppunten voor ecologisch herstel, overgenomen uit Martens en Ten Holt (2020).

5.2.1 H3270 - Slikkige rivieroeveren

Optimalisatie hydrologische systemen

Het watersysteem is volledig afhankelijk van de waterstand in de Lek. Van alle aangewezen habitattypen is Slikkige rivieroeveren het meest afhankelijk van de variatie in waterstand, omdat het voor de kwaliteit en het blijvend voorkomen afhankelijk is van erosie en sedimentatie. In het profieldocument staat:

“De grootste bedreigingen zijn de afname van de dynamiek door de aanleg van stuwen, en een te intensief landgebruik (met verharding van oevers, opvulling van laagtes) waardoor er te weinig pioniermilieus overblijven. Op langere termijn kan ook klimaatverandering een bedreiging vormen, wanneer die gepaard gaat met vaker optredende zomerhoogwaters.” (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008b, p. 3).

In de Lek wordt de waterstand bovenstrooms gereguleerd door de stuwcomplex Hagestein en is sprake van sedimentatie en gestage verlaging van de rivierstand, waardoor de invloed op het habitatype kleiner wordt. In de huidige situatie is die verlaging nog beperkt van invloed, maar de verwachting is dat het proces toe blijft nemen. De begrenzing van het aanwezige habitatype bevindt zich niet direct aan de rivier, maar aan de kleine aftakkende rivierarmen die de uiterwaarden inlopen. Het habitatype kan daardoor niet ‘meezakken’ met de rivierstand. Het hydrologisch systeem is dan ook een fundamentele drukfactor die toenemend ongeschikt is. Er bestaat op dit moment geen consensus over het al dan niet inslijten van de Lek en verlaging van het peil. Zo zal de Noordzee zal stijgen, en is het dus te verwachten dat de dagelijkse hoogwaters eerder hoger dan lager zullen worden. Het is belangrijk dat er wel consensus komt zodat met meer zekerheid onderkent kan worden of hier al dan niet sprake is van een knelpunt en eventueel maatregelen met handelingsperspectief kunnen worden geformuleerd.

Vergroten areaal en connectiviteit

Het huidige oppervlak van dit habitatype bevindt zich op slechts twee smalle stroken in het Natura 2000-gebied (in de Willige Langerak en De Horde). Deze stroken bevinden zich niet direct aan de rivier maar aan zijarmen en zijn als zodanig geïsoleerd en op afstand van elkaar (meer dan 6 km). Van de uiterwaardeoeveren direct aan de Lek is bekend dat net buiten de Natura 2000-begrenzing in het Kersbergstrak dit habitatype met een oppervlak van circa 5 ha voorkomt.

Vanwege de geïsoleerde ligging en de beperkte verspreiding binnen het Natura 2000-gebied is het areaal en de connectiviteit een belangrijke drukfactor. Er liggen echter kansen om zowel het areaal als de connectiviteit te vergroten, door gerichte inrichtings- en beheermaatregelen in de uiterwaarden-oeveren te nemen, zowel binnen als buiten de huidige Natura 2000-begrenzing.

Vergroten dynamiek en diversiteit

De dynamiek die voor slikkige rivieroevers relevant is, hangt vooral samen met de hydrologie, zoals beschreven in de vorige alinea. Een doorlopende afwisseling van sedimentatie en erosie is nodig, waarbij het systeem continu wordt teruggezet naar een pionierssituatie op kale bodem. Diversiteit en heterogeniteit in landschap binnen het habitatype is minder relevant.

De stuw bij Hagestein is juist voordelig voor de dynamiek. In Uiterwaarden Lek gaat het namelijk om een vegetatietype dat gebonden is aan zoetwatergetijdengebieden. Recent neemt de Associatie van Blauwe waterereprijs en Waterpeper tussen Hagestein en IJsselstein sterk toe. In Uiterwaarden Lek verschijnt zij prompt op slikkige plekken. Veel slik wordt echter weggeslagen als gevolg van de scheepvaart (een belangrijke drukfactor). Deze (geo)hydrologische dynamiek staat mogelijk onder druk als gevolg van klimaatverandering (beïnvloeding van de afvoerdynamiek waardoor de interactie met de uiterwaarden afneemt). Voor een verbetering van deze interactie moet ingegrepen worden in de rivierwaterstand en -dynamiek. Een dergelijke verandering betreft een grotere schaal dan alleen het gebied Uiterwaarden Lek. Mogelijk is het eenvoudiger om te bezien in hoeverre het systeem kan worden aangepast. Dat wil zeggen: de dynamiek verkleinen waar nodig (vooroevers) en vergroten waar mogelijk (wellicht meer meestromende geulen). Zonder vergaande oeverbeschermingsmaatregelen zal uitbreiding echter erg lastig tot onmogelijk zijn.

Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

Voedselrijkdom is voor dit habitatype geen drukfactor. Het habitatype wordt gekenmerkt door een voedselrijke bodem, waarbij de onderscheidende soortenrijkdom samenhangt met de voortdurende

optredende pionierssituatie (in plaats van met schrale opstandigheden). Deze drukfactor is om die reden minder van invloed op dit habitatype.

Herstel van biotische kwaliteit

De kenmerkende soorten die horen bij Slikkige rivieroeveren zijn doorgaans voor hun verspreiding afhankelijk van water (lees: de rivier) en kunnen geschikt habitat bereiken zolang het bovenstrooms aanwezig is. Voor de standplaats zelf is vooral relevant dat er sedimentatie en erosie kan optreden door rivierdynamiek, en dat deze processen blijvend zorgen voor resetmomenten naar een kale (mineraal- en voedselrijke) bodem. Als op zichzelf staande drukfactor is biotische kwaliteit dus minder relevant voor Slikkige rivieroeveren.

Aanpak exoten

Binnen De Horde en Willige Langerak is reuzenbalsemien aanwezig, deze soort is aangetroffen tijdens de florakartering (Regelink Ecologie & Landschap, 2021). Het is onbekend in welke mate deze soort een drukfactor vormt, maar beheersing is wenselijk. Van overige exoten zijn geen waarnemingen bekend in de vegetatiekarteringen, maar vanuit de beheerders is bekend dat in ieder geval Japanse duizendknoop aanwezig is in het gebied.

5.2.2 H6120 – Stroomdalgraslanden

Optimalisatie hydrologische systemen

Stroomdalgraslanden zijn in voorkomen gebonden aan rivieren, maar bevinden zich binnen het stroomdal op de drogere delen. In hydrologische condities zijn ze afhankelijk van incidentele inundatiemomenten in de winter waarbij kalkrijk zand wordt afgezet. Zandafzettingen kunnen ook plaatsvinden via inwaaierend rivierzand van elders waardoor inundatie (ter plaatse van stroomdalgrasland) geen voorwaarde is. Voor deze invloeden is een gezonde hydrologische dynamiek nodig, hoewel de variatie in waterstand minder bepalend is dan bij Slikkige rivieroeveren. Kalkrijk zand kan ook aan de oppervlakte komen door graafoctiviteiten van konijnen en door hoefschrapen van grazers, waardoor de afhankelijkheid van hydrologische dynamiek ter plaatse van het stroomdalgrasland zelf, nog minder wordt.

Gegevens over verdroging zijn beperkt en na duiding van de informatie uit het advies van de EA en de gebiedskennis van dhr. Kerkhof en Staatsbosbeheer blijft onduidelijkheid bestaan over de heersende sedimentatie- en erosieprocessen in Uiterwaarden Lek. Het is voor dit habitatype wenselijk om incidenteel bij peikafvoeren te overstromen zodat zich kalkrijk zand kan afzetten. Hoewel er beperkte gegevens over verdroging beschikbaar zijn, wordt H6120 niet als verdrogingsgevoelig beschouwd.

Vergroten areaal en connectiviteit

De grootte en de verbinding van het habitatype langs de rivier is voor stroomdalgraslanden zeer belangrijk. De kenmerkende vegetatie is sterk gebonden aan het habitatype en is in Nederland bovendien van Europees belang door zijn onderscheidende samenstelling.

De verwachting is het areaal en de connectiviteit geen drukfactor vormen binnen het grootste deel van het gebied. Het ontbreken van kenmerkende en typische soorten is zeer waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit dat het allemaal kleine geïsoleerde deelgebieden zijn waar nauwelijks effectieve connectiviteit tussen bestaat. Als een soort ergens eenmaal is verdwenen, komt deze lastig terug. Echter, met name in de Achthovense Uiterwaarden is een groot oppervlak binnen Luistenbuul (en in de percelen ten oosten hiervan; buiten het Natura 2000-gebied) aanwezig dat geschikt zou zijn voor dit habitatype, maar dat door het huidige gebruik en beheer ongeschikt is. In dit gebied is er daardoor én sprake van versnippering en aanwezigheid van slechts een klein oppervlak van dit habitatype, én ruimte om een groter gebied geschikt te maken. In dit deelgebied zijn areaal en connectiviteit vermoedelijk wel een knelpunt. De gronden die Zuid-Hollands Landschap in de afgelopen beheerplanperiode (sinds 2024) in beheer heeft gekregen zullen bijdragen aan het verkleinen van het knelpunt. Toch blijft er een grote mate van versnippering van de natuurpercelen bestaan in deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden.

Vergroten dynamiek en diversiteit

Dynamische invloed van kalkrijk zand is de ecologische sleutelfactor voor de duurzame instandhouding van stroomdalgrasland en hiermee in contact of mozaïek voorkomend glanshaver- en vossenstaartheooiland. Deze dynamiek (kalkrijk zand aan de oppervlakte) ontstaat als gevolg van erosie en sedimentatie (waarna verstuiving) door incidentele overstroming of door het keren van de bodem (waarna verstuiving) door graafwerkzaamheden van een kleine populatie konijnen. Die dynamiek zorgt voor het noodzakelijke kiembed van kenmerkende soorten. Extensieve begrazing, leidend tot het kort houden van de vegetatie en het openkrabben van de vegetatie, is in deze eveneens relevant omdat ook dit leidt tot het noodzakelijke kiembed. Afwezigheid van dynamiek met een voldoende temporele en ruimtelijke variatie en periodiek juist geen of te veel konijnen kan beschouwd worden als drukfactor.

Zeker wanneer natuurlijke dynamiek in de vorm van overstroming en/of begrazing door konijnen ontbreekt, is goed beheer cruciaal. Beheer moet expliciet gericht zijn op verschraling waarbij al het maaisel wordt opgehaald en nabeweiding zorgt dat de vegetatie kort blijft. Bij het ontbreken van natuurlijke dynamiek is passend beheer nog belangrijker en kan zodoende een drukfactor vormen voor de ontwikkeling en/of het behoud van het habitatype.

Deze drukfactor speelt een belangrijke rol, omdat het aanwezige habitatype in de huidige situatie zeer homogeen is. Het bestaat volledig uit één subassociatie (14BCo2B) en het ontbreekt aan de in het profieldocument beschreven kwaliteitskenmerken. Meer inzicht in de verspreiding van kenmerkende soorten (zoals kensoorten en hun associaties) is nodig om beter te kunnen beoordelen of soorten sinds de referentiedatum zijn verdwenen, dan wel in verspreiding en abundantie zijn achteruitgegaan. Er wordt in het beheerplan bovendien gewezen op het risico van verzuring door het gebrek aan aanvoer van basen. Relevante draaiknoppen zijn het vergroten van de variatie in vegetatietypen door het optimaliseren van het hooi- en begrazingsregime, het creëren van microgradiënten voor meer lokale heterogeniteit en het verbeteren van de zuurgraad door inzet op voldoende basenaanvoer en zandafzetting.

In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is het beperkte oppervlak en de versnippering (zie vorige alinea) ook een belemmering voor het kunnen optreden van dynamiek en diversiteit. De gronden die Zuid-Hollands Landschap in de afgelopen beheerplanperiode (sinds 2024) in beheer heeft gekregen zullen bijdragen aan het verkleinen van de versnippering en toename van het oppervlak. Een groot deel van dit geschikte gebied ligt echter ten oosten van de Luistenbuul, buiten het Natura 2000-gebied. Binnen het Natura 2000-gebied is alleen de Luistenbuul zelf geschikt om uitbreiding te realiseren evenals binnen een paar snippers in kribvakken ten westen hiervan waar zand ligt en welke niet te laag liggen (dus niet frequent overstroomd worden).

Een drukfactor die dit aangrijppunt voor ecologisch herstel tegenwerkt is oevererosie als gevolg van golfslag door scheepvaart die met name in De Horde en Willige Langerak en De Bol leidt tot areaalverlies.

Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

Het eerst beheerplan beschrijft dat Stroomdalgraslanden gedijen bij matig voedselrijke omstandigheden, waarvan in het huidige kwalificerende habitatype vooralsnog sprake is, maar waar risico's van voedselrijke omstandigheden en verzuring worden genoemd. Het zoekgebied voor extra oppervlak bevindt zich vooral in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, wat voor een groot deel particulier beheerde percelen betreft met een agrarische functie. Daarnaast beheert Zuid-Hollands Landschap 20 ha gronden waar actief wordt ingezet op verschraling. Voedselrijkdom is een fundamenteel knelpunt voor de gebieden waar (nog) niet geplagd is maar die in potentie kunnen bijdragen aan de uitbreidingsopgave. Het is noodzakelijk om bemesting in de particuliere percelen volledig af te schalen voor het op termijn behalen van de gestelde doelen. Eind 2024 zijn verschillende percelen in beheer gekomen bij Zuid-Hollands Landschap waardoor het beheer geoptimaliseerd kan worden richting verschraling, met basenrijke omstandigheden en bovenal geen bemesting.

Herstel van biotische kwaliteit

De afwezigheid van variatie in vegetatietypen hangt samen met het ontbreken van typische soorten. Langs de Lek is voor 1975 alleen de Associatie van Sikkelklaver en Zachte haver waargenomen. Voor 1960 waren de stroomdalgraslanden langs de Lek wel schraler dan tegenwoordig, opnamen neigden toen soms naar de subassociatie met gewone veldbies, terwijl ze nu doorgaans behoren tot de subassociatie met glanshaver. Na 1975 is ook de Kweekdravik-associatie op veel plekken langs de Lek waargenomen, het is onduidelijk of die vroeger al dan niet aanwezig was. Vorming van nieuwe duintjes in het N2000-gebied zou gunstig zijn voor de Kweekdravik-associatie. De Associatie van Vetkruid en Tijm is beperkt tot kalkarme stroomdalgraslanden langs de IJssel, de Vecht, de Dinkel, de Niers en de Maas.

Ook de typische soorten zijn weinig aanwezig binnen het habitatype (zie o). De biotische kwaliteit is daarom een belangrijke drukfactor, hoewel deze in grote mate samenhangt met andere drukfactoren en op zichzelf beperkte invloed heeft. Cilindermos, smaragdmos, sparrenmos en smal fakkelgras zijn zeer kenmerkend, maar niet aangemerkt als typische soort. Binnen het rivierengebied zijn ook blauwe bremraap, walstrobremraap en ruig viooltje kenmerkend. Al deze soorten zijn bekend van de Lek. Sparrenmos en blauwe bremraap zijn verdwenen, de andere nog steeds aanwezig binnen het Natura 2000-gebied.

Indien andere drukfactoren succesvol aangepakt worden, kan het wenselijk zijn om maaisel van naburige soortenrijke vegetaties aan te brengen om de groei en ontwikkeling van de wenselijke soorten in dit habitatype te stimuleren. Ook het verkrijgen van een gezond bodemleven is nodig om dit habitatype duurzaam te ontwikkelen. Het versterken van de verbinding met nabijgelegen goed ontwikkelde gebieden draagt tot slot bij aan de uitwisseling van soorten, hoewel het onvoldoende in beeld is of aanvoer en vestiging van (zeldzame) soorten via natuurlijke processen haalbaar is.

Aanpak exoten

Met betrekking tot exoten is in dit habitatype geen overlast of knelpunt bekend. Exoten worden zodoende niet gezien als relevante drukfactor.

5.2.3 H6510A - Glanshaver- en vossenstaartheilanden (glanshaver)

Optimalisatie hydrologische systemen

Dit habitatype is in uiterwaardengebieden doorgaans afhankelijk van aanvoer van kalkhoudende klei en zavel vanuit de rivier. De rivierdynamiek is daarbij erg belangrijk, hoewel het belangrijk is dat de overstroming niet te hoogfrequent plaatsvindt. In het profieldocument staat daarover: *"Het type is gevoelig voor overstromingen, met name voor zomeroverstromingen. Het is in de uiterwaarden dan ook beperkt tot de hogere, weinig overstroomde delen (overstromingsduur in goed ontwikkelde vormen minder dan ca 10 dagen per jaar)."* (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2008d, p. 5).

In de huidige situatie is de hydrologie geen knelpunt. Bij verhoogde afvoeren uit Duitsland worden de stuwen altijd geopend, waardoor de uiterwaarden in principe kunnen overstromen. Langs de Lek liggen de meeste uiterwaarden echter zo hoog dat ze dan ook niet geïnundeerd raken. Er is mogelijk sprake van wegzijging richting binnendijks, wat bijdraagt aan verdroging, maar het aandeel is naar verwachting verwaarloosbaar ten opzichte van de directe invloed van de waterstand in de Lek. De hydrologische kenmerken zijn vooral bepalend voor de fysisch-chemische toestand, in verband met het risico op verzuring.

Vergroten areaal en connectiviteit

In alle deelgebieden van Uiterwaarden Lek komt het habitatype voor, en het niet lijnvormige maar substantiële oppervlak in met name de Willige Langerak laat zien dat areaal en connectiviteit geen knelpunt is. Echter, in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is dit habitatype ondervertegenwoordigd; hier helpt aanpassing van het beheer, al dan niet middels verwerving van particulier terrein, om deze aspecten te verbeteren al vormt het ook hier geen knelpunt. Let wel, als het beheer van deze percelen kan worden aangepast naar een verschalingsbeleid (zonder bemesting, met maaien en afvoeren en eventueel afplaggen) is het nog niet direct geschikt areaal, daarvoor is tijd nodig om de andere drukfactoren aan te pakken. De

gronden die Zuid-Hollands Landschap in de afgelopen beheerplanperiode (sinds 2024) in beheer heeft gekregen zullen bijdragen aan het verkleinen van de versnippering en toename van het oppervlak.

Vergroten dynamiek en diversiteit

Het habitatype kent verschillende (sub)associaties die variëren in soortensamenstelling en voorkomen op verschillen in met name vochtgehalte en bodemsamenstelling. In Uiterwaarden Lek komt slechts één vegetatietype voor (16Bb₁; zie ook onder Herstel van biotische kwaliteit). Deze drukfactor wordt in de huidige situatie gezien als beperkt van invloed, maar de verbetering van hydrologische dynamiek en de aanwezigheid van microgradiënten in bodemhoogte en -samenstelling zou verbetering (en verruiming) in kwaliteit kunnen creëren.

Beheer moet expliciet gericht zijn op verschraling waarbij al het maaisel wordt opgehaald en nabeweiding zorgt dat de vegetatie kort blijft. Bij het ontbreken van natuurlijke dynamiek is passend beheer nog belangrijker en kan het ontbreken hiervan zodoende een drukfactor vormen voor de ontwikkeling en/of het behoud van het habitatype.

Een drukfactor die dit aangrijppunt voor ecologisch herstel tegenwerkt is oevererosie als gevolg van golflslag door scheepvaart. Met betrekking tot dit habitatype leidt dit tot areaalverlies binnen het hele Natura 2000-gebied.

Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

De effecten van vergrassing/verruiging zijn lokaal zichtbaar in de vegetatie. Vastgesteld is dat er momenteel geen tekenen zijn van verzuring. Deze drukfactor wordt om die reden als niet relevant beschouwd.

Ook in de percelen die nog niet kwalificerend zijn maar waar wel potentie ligt voor uitbreiding, is de nutriëntenrijkdom wel een relevante drukfactor. Dit geldt in het bijzonder voor de particuliere percelen waar in de huidige situatie intensief bemest wordt.

Herstel van biotische kwaliteit

Het habitatype bestaat geheel uit één associatie (16Bb₁), met beperkte aanwezigheid van typische soorten. Herstel van biotische kwaliteit hangt in dit habitatype sterk samen met de andere drukfactoren. Ook het verkrijgen van een gezond bodemleven is van groot belang voor duurzame aanwezigheid van dit habitatype. In het benedenrivierengebied zijn de zavelbodems vrij zwaar en is de typische subassociatie van de voornoemde associatie het gangbare type. Op lichtere gronden komt echter ook de subassociatie met Sikkelklaver voor, bijvoorbeeld in de Middelwaard bij Vianen. Heel plaatselijk is dit subtype ook aanwezig op de zomerkade in een ZHL-perceel in de Achthovense Uiterwaard. Het kan vermoedelijk op meer plekken ontstaan, onder andere in De Horde.

Een belangrijke van andere drukfactoren onafhankelijke invloed is die van konijnen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, specifiek in en rondom de Luistenbuul. Met de hoge aantallen konijnen in de laatste jaren werd de graasdruk op dit habitatype te hoog. Echter, als gevolg van een virusinfectie is de konijnenpopulatie afgenomen en lijkt de graasdruk daarmee sinds het jaar 2022 ook minder te zijn geworden dan de jaren daarvoor, waarbij sprake was van een (zeer) hoge graasdruk. Het vrijwel geheel ontbreken van konijnen in andere deelgebieden is mogelijk een drukfactor. Deze drukfactor dient goed in de gaten en onder controle te worden gehouden.

Aanpak exoten

Met betrekking tot exoten is in dit habitatype geen overlast of knelpunt bekend. Exoten worden zodoende niet gezien als relevante drukfactor.

5.2.4 Hg1EoA - Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)

Optimalisatie hydrologische systemen

Dit habitatype is sterk afhankelijk van vochtige tot natte omstandigheden en van periodieke overstroming. Het subtype A hangt in soortensamenstelling ook af van de langdurig natte perioden die voorkomen zodat andere soorten zich blijvend kunnen vestigen. Het vegetatietype 38Aa1 Bijvoet-oibos, waar in Uiterwaarden Lek sprake van is, staat gemiddeld in drogere meer zandige omstandigheden. De hiervoor benodigde hydrologische dynamiek is aanwezig, en vormt momenteel geen relevante drukfactor. In de toekomst kunnen verdroging, minder frequente overstroming en een minder lange inundatietijd een knelpunt vormen.

Vergroten areaal en connectiviteit

Het areaal habitatype is uiterst klein. Het betreft twee gebieden, één in de Willige Langerak tegen de dijk aan, en één in De Horde grenzend aan de slikkige rivieroever. De opgave betreft het behoud van areaal, maar momenteel is het habitatype zo verspreid dat niet wordt voldaan aan de optimale functionele omvang van dit habitatype. Dit betekent dat het habitatype met de huidige omvang niet duurzaam onderhouden kan worden. Uitbreiding van enkele tientallen hectaren aan habitatype is dus nodig. De relevantie is groot omdat Nederland voor het subtype A (zachthoutoibossen) Europees van groot belang is. Areaal en connectiviteit vormen zodoende een belangrijke drukfactor. Het realiseren van een groter, aaneengesloten areaal is een belangrijke opgave voor verbetering van de kwaliteit.

Vergroten dynamiek en diversiteit

De dynamiek in het habitatype hangt hoofdzakelijk samen met het waterpeil, dat reeds hierboven bij optimalisatie hydrologische systemen is besproken. Binnen het habitatype is geen sprake van een grote diversiteit in landschap, abiotische kenmerken of structuur en functie, dus dit is als drukfactor minder relevant. Wel is voor het habitatype relevant dat de ondergroei tot ontwikkeling kan komen, zonder dat beheer en onderhoud hierop van invloed is. De huidige praktijk sluit echter goed aan bij dit doel, dus de verwachting is dat dynamiek en diversiteit geen belangrijke drukfactor vormen voor de kwaliteit van dit habitatype.

Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

Vochtige alluviale bossen – zachthoutoibossen gedijen goed in voedselrijke omstandigheden. Via het rivierwater en de bodem zijn voldoende nutriënten beschikbaar; deze drukfactor wordt niet als relevant knelpunt beoordeeld.

Herstel van biotische kwaliteit

De biotische kwaliteit van dit habitatype hangt sterk samen met de eerdergenoemde drukfactoren. Door het voedselrijke, relatief soortenarme karakter is het ontbreken of de bereikbaarheid van het gebied van specifieke soorten geen op zichzelf staand knelpunt. Biotische kwaliteit is zodoende een minder relevante drukfactor.

Aanpak exoten

Met betrekking tot exoten is in dit habitatype geen overlast of knelpunt bekend. Exoten worden zodoende niet gezien als relevante drukfactor.

5.2.5 H1166 – Kamsalamander

Optimalisatie hydrologische systemen

Voor kamsalamander is de hydrologie een belangrijk knelpunt. De terugkerende inundatie van de aanwezige poelen en sloten zorgen ervoor dat er voortdurend aanwas is van (exotische) vis en nutriënten. Deze dynamiek is inherent aan het uiterwaardengebied en is daardoor een onoverkomelijke drukfactor. Bovendien wordt door de terreinbeheerder Zuid-Hollands Landschap geconstateerd dat de poelen in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden te hoog in het landschap liggen, waardoor ze te vaak droogvallen en daarmee ongeschikt zijn als voortplantingsgebied. Gegevens over verdroging zijn beperkt en geven geen uitsluitsel over de al dan niet passende omstandigheden wat betreft de vochttoestand van het leefgebied van kamsalamander. Na informatie uit het advies van de EA en gebiedskennis van Dick Kerkhof en SSB blijft onduidelijkheid bestaan over de heersende sedimentatie- en erosieprocessen in Uiterwaarden Lek. Voor een

geschikt leefgebied is een combinatie van gevarieerde poeldieptes wenselijk, samen met voldoende rivierdynamiek en vochtige omstandigheden. De werking van erosie- en sedimentatieprocessen in Uiterwaarden Lek moet goed worden uitgezocht om verdrogingsproblematiek beter te begrijpen en passende maatregelen te kunnen nemen voor de kamsalamander.

Vergroten areaal en connectiviteit

Het areaal aan potentieel geschikt habitat in Uiterwaarden Lek is vrij groot, en ook de verbondenheid is door veel kleinschalig water op korte afstand in orde. Echter, de kwaliteit van de habitat is onvoldoende, waardoor het potentieel geschikt habitat geen functioneel leefgebied vormt. Areaal en connectiviteit zijn dus wel een relevante drukfactor, niet vanwege afwezigheid van water, maar vanwege een ongeschikte kwaliteit. De kamsalamander is in de nabijheid van het Natura 2000-gebied aanwezig, zowel aan de noordzijde van de rivier in de Lopikerwaard, als aan de zuidzijde in de Polder Achthoven (Natura 2000-gebied Zouweboezem). Het zou de kwaliteit van het leefgebied ten goede komen wanneer verbindingen worden gerealiseerd met de gebieden waar kamsalamander voorkomt. In het noordelijke deel van het gebied is een verbinding vooral relevant in de Lopikerwaard. Ten zuiden van het gebied zou een verbinding met Polder Achthoven en het Natura 2000-gebied Zouweboezem waardevol zijn voor een kwaliteitsverbetering.

Vergroten dynamiek en diversiteit

Meerdere kwaliteitsaspecten van het leefgebied zijn ongeschikt, zowel in de Willige Langerak en De Bol als in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden. In de Willige Langerak en De Bol zijn hoeveelheid beschaduwing, de oeverzone en de aanwezigheid van (ondergedoken) waterplanten niet op orde, waardoor de diversiteit in het landschap een relevante drukfactor is. In de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden is juist de droogte door ondiepte een knelpunt. Betere inrichting en onderhoud gericht op microgradiënten en kleine benodigde landschapselementen, zijn draaiknoppen om het gebied geschikter te maken.

Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade

De voedselrijkdom van het water is naar verwachting een belangrijk knelpunt voor de groei en ontwikkeling van (ondergedoken) waterplanten. Daardoor (in aanvulling op eerdergenoemde drukfactoren) is het leefgebied van de kamsalamander ongeschikt op de meeste plaatsen. De nutriëntenaanvoer hangt samen met de hydrologische dynamiek onder invloed van de rivierwaterstand. Ook uitspoeling van nutriënten vanuit aangrenzende percelen vormt bij hoog water een relevante drukfactor, zeker in de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden, waar op de particuliere percelen nog actieve bemesting plaatsvindt. Kwaliteitsverbetering van het rivierwater draagt bij aan een verlaging van de nutriëntenbelasting, maar de verwachting is dat deze drukfactor blijvend van invloed is.

Herstel van biotische kwaliteit

De aanwezigheid van (exotische) vis is van negatieve invloed op de geschiktheid van het gebied voor kamsalamander. Ook de afwezigheid van (ondergedoken) waterplanten maakt het leefgebied ongeschikt. Biotische kwaliteit is daardoor niet op orde, waardoor het een relevante drukfactor is in Uiterwaarden Lek.

Aanpak exoten

De aanwezige vis bestaat in belangrijke mate uit exotische vis (blauwband) en dient aangepakt te worden. De hoge waterstanden zorgen echter blijvend voor een open verbinding met de rivier die nieuwe aanwas van exoten mogelijk maakt. Deze invloed is, zoals beschreven, een grote drukfactor, ook via het onderdeel exoten. Daarnaast zijn op veel plekken in Nederland de exotische rivierkreeftsoorten een belangrijke drukfactor voor watergebonden natuurbeheertypen. Zuid-Hollands Landschap ziet de hoeveelheid rivierkreeften in (de aan de Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden grenzende) polder Achthoven toenemen. Het is echter onbekend of deze exoten in het gebied aanwezig zijn. Uit de NDFF blijkt dit niet. Het is op basis van de beschikbare informatie niet te zeggen of exotische rivierkreeften een relevante drukfactor vormen in dit gebied.

5.3 Samenvatting en prioritering drukfactoren

Teneinde alle instandhoudingsdoelstellingen duurzaam te realiseren is aanpak van alle knelpunten noodzakelijk. Het is zodoende niet mogelijk om te shoppen uit drukfactoren en/of maatregelen, álles moet gebeuren. Het is wel mogelijk om onderscheid te maken in de mate waarin verschillende drukfactoren een probleem vormen voor een habitattype in het gebied. De ene drukfactor kan immers, ondanks het feit dat alles aangepakt moet worden, een grotere impact hebben dan de andere. Bovendien vormen sommige drukfactoren een fundamenteeler knelpunt doordat ze aan de basis staan van het gehele systeem functioneren en, direct dan wel indirect, doorwerken op andere drukfactoren.

- Verstoorde proces van erosie en sedimentatie waarbij de oevers en het land erodeert en vooral de vaargeul lijkt te sedimenteren. Het proces van sedimentatie bij inundatie lijkt maar zeer beperkt op te treden waardoor graslanden niet kunnen 'verjongen'. Bij de verstoorde erosie en sedimentatie speelt ook scheepvaart een rol, dit uit zich met name in een toename van erosie van de habitattypen Slikkige rivierovers, Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden (glanshaver).
- Erosie als gevolg van golfslag door scheepvaart treedt ook op binnen kribvakken waar potentie is voor uitbreiding van Slikkige rivierovers, Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden (glanshaver).
- Connectiviteit middels inundatie is zeer beperkt doordat de aard van inundaties is veranderd (op dit deel van de Lek zijn plekjes met luwte zeer beperkt en is vooral sprake van hoge stroomsnelheden).
- Het beheer van stroomdalgrasland is waarschijnlijk waar het gaat om extensieve begrazing zeker niet overal optimaal (er zijn locaties zonder begrazing, en locaties waar de veedichtheid te hoog is).
- In Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek vormt de hydrologie (**Optimalisatie hydrologische systemen**) de grootste drukfactor voor alle aanwezige habitattypen en de habitatrictlijnsoort kamsalamander. De dynamiek in periodieke inundatie en droogval is niet in benodigde vorm aanwezig. De invloed van deze drukfactor werkt niet alleen hydrologisch door maar ook indirect via een verminderde afzetting van sediment en daarmee aanvoer van mineralen, terugzetting van het successiestadium en creëren van kale plekken waar kruiden kunnen groeien (**Vergroten dynamiek en diversiteit**).
- De tweede belangrijke drukfactor is de te hoge nutriëntenbelasting (**Verminderen input nutriënten en chemische stoffen en herstel van schade**) in het systeem vanuit onder andere stikstofdepositie en honden, waardoor de habitattypen verruigen, hoofdzakelijk grassen domineren en kruiden (waaronder typische soorten) worden weggeconcentreerd.
- De fragmentatie (**Vergroten areaal en connectiviteit**) van habitattypen in het gebied is de derde belangrijke drukfactor, die in combinatie met de kleine oppervlaktes habitattypen zorgt voor onvoldoende robuuste en verbonden aanwezigheid, waardoor de stabiliteit van de instandhoudingsdoelstellingen en uitbreidingsopgaven onder druk staat. Dit is met name het geval voor H₉₁E₀A Vochtige alluviale bossen en H₃₂₇o Slikkige rivieroevers,
- De drukfactor **Herstel van biotische kwaliteit** is wel van toepassing maar hangt in belangrijke mate samen met bovenstaande drukfactoren. Daarnaast is herstel van een gezond bodemleven en beheersing van graasdruk door konijnen van groot belang voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.
- Niet altijd wordt het **beheer** adequaat uitgevoerd (verruiging door niet ophalen van hooi, ontbreken van nabeweiding. Optimalisatie van het beheer is mede gelet op de klimaatverandering (verlenging groeiseizoen) een belangrijk aandachtspunt.
- De drukfactor **Exoten** heeft de laagste prioriteit omdat het voor slechts enkele instandhoudingsdoelstellingen aan de orde is.

Hoofdstuk 6 Huidig gebruik en toetsing

6.1 Inleiding

Het beheerplan geeft een kader voor vergunningverlening en handhaving voor de activiteiten die in en rond het gebied plaatsvinden. In het eerste beheerplan van Uiterwaarden Lek is een beoordeling opgenomen, waarin is getoetst of het huidig gebruik (hierna activiteiten) eventuele (significant) negatieve effecten heeft op de beschermde Natura 2000-waarden en het behalen van de instandhoudings-doelstellingen. In het eerste beheerplan werd onder huidig gebruik verstaan: alle legale vormen van gebruik die op de (oude) referentiedatum van 7 december 2004⁴ bekend waren. In deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is opnieuw bekeken welke activiteiten plaatsvinden in en rondom het Natura 2000-gebied.

Het doel van deze toets is om te bepalen welke activiteiten vergunningplichtig zijn, welke al een vergunning hebben, welke een uitzondering kennen op de vergunningsplicht en beoordelen welke vrijgesteld kunnen worden van vergunningsplicht omdat significant negatieve effecten op de Natura 2000-waarden op voorhand zijn uit te sluiten.

6.2 Methode in kort bestek

6.2.1 Stap 1 selectie van de te beoordelen activiteiten

De toets is in twee stappen uitgevoerd. In de eerste stap is gekeken welke (legale) activiteiten in en rondom het Natura 2000-gebied plaats vinden. De lijst bestaat uit vrijgestelde activiteiten uit het eerste beheerplan, aangevuld met eventuele activiteiten die aanwezig waren ten tijde van de aanwijzing (maar nog niet in beeld). Hierbij zijn ook activiteiten binnen en buiten de begrenzing meegenomen die, gelet op de verstoringfactoren, invloed zouden kunnen hebben op de aanwezige Natura 2000-waarden.

Om een selectie te maken van welke activiteiten in de voortoets moeten worden beoordeeld, is bekeken welke activiteiten op voorhand niet vergunningplichtig zijn, een uitzondering hebben of de vergunningplicht of al een vergunning hebben. Deze activiteiten worden niet verder beoordeeld in de voortoets. Ook activiteiten die niet meer plaatsvinden worden niet beoordeeld. Zie bijlage A7 voor het volledig juridisch kader en de volledige methode. Als een activiteit niet beoordeeld is, is het aan de initiatiefnemer om te achterhalen of er voor deze activiteit een vergunningplicht geldt.

Geen toetsing aan de orde

Toetsing is niet aan de orde als op voorhand gesteld kan worden dat de activiteiten niet meer plaatsvinden of als activiteiten nieuw zijn sinds de aanwijzing van het Natura 2000-gebied. Voor deze nieuwe activiteiten geldt dat de initiatiefnemer de nieuwe/gewijzigde activiteiten eigenstandig had moeten (laten) toetsen en, indien nodig, een nieuwe vergunning had moeten aanvragen.

Geen vergunningplicht

Een activiteit is niet vergunningplichtig indien het geen Natura 2000-activiteit⁵ is. Indien een activiteit geen Natura 2000-activiteit is, heeft het geen omgevingsvergunningplicht en hoeft het daarvan dus niet vrijgesteld worden. Het gaat om activiteiten die vallen onder natuurbeheer, monitoring ten behoeve van de Natura 2000-waarden, (recreatief) gebruik van bestaande infrastructuur of beheer en onderhoud van bestaande objecten. De activiteit mag doorgaan en hoeft niet beoordeeld te worden in de voortoets.

Uitzonderingen op vergunningplicht

Een activiteit die wel een Natura 2000-activiteit is, en dus een vergunningplicht heeft activiteiten (artikel 5.1, eerste lid, onder e van de Omgevingswet), kan een uitzondering hebben op die vergunningplicht. Op de

⁴ Zie voor een actuele lijst van de Europese referentiedata per N2000-gebied: [Referentiedata Natura 2000 gebieden - BIJ12](#)

⁵ In de bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet wordt een Natura 2000-activiteit gedefinieerd als: 'Activiteit, inhoudende het realiseren van een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de habitatrichtlijn dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'.

vergunningplicht voor Natura 2000- bestaan verschillende uitzonderingen, deze zijn opgenomen in de artikelen 11.16 tot en met 11.21 van het Bal. Deze activiteiten worden niet verder beoordeeld in de voortoets.

Vergunningplichtige activiteiten met vergunning

Activiteiten die een geldige vergunning hebben, mogen worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Deze activiteiten worden niet verder beoordeeld in de voortoets.

Wanneer er niet (meer) aan de voorwaarden in de vergunning wordt voldaan, is de vergunninghouder in overtreding. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van nieuwe/gewijzigde activiteiten en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning. Bij het opstellen van deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is niet onderzocht of de vergunningen nog steeds geldig zijn en of een activiteit anders wordt uitgevoerd dan is opgenomen in de vergunning.

Het is mogelijk dat activiteiten drukfactoren (knelpunten die op systeemniveau standplaatsfactoren van vegetaties of condities van leefgebieden van soorten sterk negatief beïnvloeden) vergroten of veroorzaken. Dit zijn drukfactoren zoals stikstof of toestroom via het grond- en/ of oppervlaktewater van vervuilende stoffen zoals meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen (zie hoofdstuk 5). Het aanpakken van deze drukfactoren vraagt om een integrale aanpak. Het kan zijn dat deze activiteiten nader onderzoek behoeven, met betrekking tot de drukfactoren. Hierna (of uit voorzorgsbeginsel) kunnen regulatie, maatregelen, en verbodsbepalingen worden ingevoerd binnen het Natura 2000-gebied. Denk hierbij aan zaken zoals rustperiodes en toegangsbeperkingen.

6.2.2 Stap 2: voortoets

In stap 2 is een voortoets uitgevoerd op de overige activiteiten⁶. Het doel van deze voortoets is om, aan de hand van storingsfactoren van de Effectenindicator (Broekmeyer et al., 2005), te beoordelen of significant negatieve effecten op de Natura 2000-waarden, door het toestaan van activiteiten, op voorhand zijn uit te sluiten.

De volledige effectenbeschrijving is in bijlage A7 te lezen. Hieruit volgt of een activiteit vrijgesteld kan worden van de vergunningsplicht. De beoordeling geldt alleen indien de activiteit in dezelfde mate en omvang wordt uitgevoerd als beschreven in paragraaf 7.4 en 7.5 in bijlage A7. Alle wijzigingen van een activiteit ten opzichte van de referentiesituatie dienen opnieuw te worden getoetst.

Vrijgesteld van vergunningplicht

Indien significant negatieve effecten door een activiteit op een Natura 2000-waarde op voorhand kunnen worden uitgesloten, kan een activiteit vrijgesteld worden van vergunningsplicht.

Niet vrijgesteld van vergunningplicht

Indien significant negatieve effecten door een activiteit op een Natura 2000-waarde niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, kan een activiteit niet vrijgesteld worden van vergunningsplicht. Wanneer significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, wordt de activiteit niet opgenomen in het beheerplan als zijnde vergunningvrij. De uitvoerder van de activiteit is daarmee vergunningplichtig en verantwoordelijk om een verdere effectbeoordeling uit te laten voeren en, indien nodig, een vergunning aan te vragen. Zonder verdere toetsing (en waar nodig een vergunning) is voortzetting van deze activiteit illegaal.

6.3 Beoordeling

Onderstaand is een samenvatting weergegeven van de beoordeling huidig gebruik. Dit is gebaseerd op de voortoets waarin is bekeken of een activiteit vergunningplichtig is, is uitgezonderd van die vergunningplicht, al een vergunning heeft, of dat de activiteit wel/niet vrijgesteld kan worden van vergunningplicht (inclusief

⁶ Wanneer een activiteit niet is opgenomen in het overzicht van vergunningvrije activiteiten of in voorliggende voortoets dan is de initiatiefnemer van de activiteit zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van de toetsing en (indien nodig) het aanvragen van een vergunning.

beoordeling). Dit is gebaseerd op het juridisch kader beschreven in Bijlage A3. De beschrijving van de activiteiten en de volledige effectenbeschrijving staat beschreven in bijlage A7.

6.3.1 Stap 1 selectie van de te beoordelen activiteiten

De activiteiten benoemd onder 'geen vergunningplicht' en 'vergunningplichtige activiteiten met vergunning' kunnen doorgang vinden indien de activiteit in dezelfde mate en omvang wordt uitgevoerd als beschreven in paragraaf 7.4 en 7.5 in bijlage A7. Alle wijzigingen van een activiteit ten opzichte van de referentiesituatie dienen opnieuw te worden getoetst.

Geen toetsing aan de orde:

- 6A Muskusrattenbestrijding
- 14A Muskusrattenbestrijding/6B Schadebestrijding ganzen (binnen Natura 2000)
- 14B Schadebestrijding ganzen (buiten Natura 2000)
- 15B Topparken Lexmond

Geen vergunningsplicht:

- 1A Begrazing
- 1B Maaien
- 1C Tegengaan verstruweling
- 2A Oeverrecreatie
- 2B Wandelen, betreden habitattypen
- 2C Wandelen, betreden habitattypen
- 3A Oeverbeheer
- 3B Onderhoud kades
- 5A Beschermden soorten
- 8A Onderhoud kades
- 8B Overig beheer Lek
- 8C Scheepvaart
- 11A Beschermden soorten

Vergunningplichtige activiteiten met vergunning:

- 9A Drinkwaterwinningen
- 9B Vergunde grondwaterwinningen
- 13A Verkeer nabij Uiterwaarden Lek
- 15A Camping De Koekoek

6.3.2 Stap 2: voortoets

Vrijgesteld van vergunningplicht⁷

- 12A Woningen nabij Uiterwaarden Lek
- 7A Drones – niet recreatief

Deze activiteiten kunnen doorgang vinden indien de activiteit in dezelfde mate en omvang wordt uitgevoerd als beschreven in paragraaf 7.4 en 7.5 in bijlage A7. Alle wijzigingen van een activiteit ten opzichte van de referentiesituatie dienen opnieuw te worden getoetst.

Kunnen niet meer worden vrijgesteld van vergunningplicht

Drie activiteiten zijn niet vergunningvrij opgenomen in het beheerplan. Significante negatieve effecten kunnen namelijk niet op voorhand worden uitgesloten. Het betreffen de volgende activiteiten:

- 4A Grasland-beheer en akkerbouw

⁷ Dit echter alleen indien de activiteit plaatsvindt zoals beschreven in Bijlage A7. Alle wijzigingen van een activiteit ten opzichte van de beschrijving zoals opgenomen in de bijlage A7, dienen opnieuw te worden beoordeeld op mogelijk significant negatieve effecten.

- 7B Drones - recreatief
- 9C Kleine en/of tijdelijke onttrekkingen
- 10A Landbouw nabij Uiterwaarden Lek

Er is voor deze activiteiten geen of een gedeeltelijke vrijstelling opgenomen in het beheerplan. De conclusie van deze beoordeling is weergegeven in Tabel 6-1. De volledige onderbouwing (de effectenbeschrijving) is toegelicht in Bijlage A7.

Tabel 6-1 Samenvattende tabel van de conclusie van de toetsing huidig gebruik (activiteiten) van activiteiten die niet zijn vrijgesteld van de vergunningplicht van Uiterwaarden Lek.

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
4A	Grasland-beheer en akkerbouw	Binnen	Agrariërs	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	<p>Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. - Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren - Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand - Scheuren van grasland - Aanplanten of rooien van erfbeplanting <p>Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt tot onder-schrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.</p> <p>Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.</p> <p>Wanneer activiteiten een geldige NBW-vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning.</p>
7B	Drones – recreatief	Binnen	Recreanten	Alle deelgebieden	Significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten, de activiteit kan niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.
9C	Kleine en/of tijdelijke onttrekkingen	Buiten	-	Alle deelgebieden	Significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten, de activiteit kan niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	Buiten	Agrariërs	Alle deelgebieden	<p>Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. - Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren - Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand - Scheuren van grasland - Aanplanten of rooien van erfbeplanting <p>Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG</p>

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
					<p>wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt van overschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.</p> <p>Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.</p> <p>Wanneer activiteiten een geldige NBW-vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer een initiatiefnemer activiteiten uitvoert, die buiten de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) valt, en indien de initiatiefnemer daarvoor geen vergunning heeft is die in dat geval verantwoordelijk voor het laten toetsen van de activiteit en, indien nodig, het aanvragen van een vergunning.</p>

6.4 Cumulatie

De netto-effecten van de hiervoor getoetste activiteiten zijn in cumulatie aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen getoetst. Activiteiten die afzonderlijk niet zijn beoordeeld en/ of activiteiten waarvoor is beoordeeld is dat deze vergunningvrij in het beheerplan kunnen worden opgenomen (wat inhoudt dat er geen significant negatief effect is), kunnen eenzelfde uit de activiteit voortkomende storingsfactor of factoren hebben waarvoor een of meerdere Natura 2000-waarden gevoelig is of zijn. In alle voorkomende gevallen sluiten de activiteiten elkaar voor een hieruit voortkomende storingsfactor uit in overlap in tijd, ruimte of reikwijdte. Dit betekent dat mogelijk afzonderlijke negatieve effecten van de storingsfactor vanuit deze activiteiten niet in cumulatie optellen tot significant negatieve effecten voortkomend uit de activiteiten in gezamenlijkheid.

Hoofdstuk 7 Doelbereik

7.1 Inleiding

Deze evaluatie volgt de methodiek van de NDA, aangevuld met voortschrijdende inzichten vanuit gebiedsgerichte onderzoeken, wetenschappelijke kennis en het advies van de EA. De EA, bestaande uit experts, onderschrijft de hier gehanteerde methode conform de NDA en de daarin geïdentificeerde knelpunten en kansen binnen het systeem. Dit advies benadrukt de noodzaak om de evaluatie van de huidige toestand te laten berusten op gedegen systeembegrip. Door hier op basis van de meest recente inzichten verder invulling aan te geven in de evaluatie van het vigerende beheerplan Uiterwaarden Lek, is het doelbereik bepaald voor de kernopgaven in paragraaf 7.2 en de instandhoudingsdoelstellingen in paragraaf 7.3.

7.2 Kernopgave

De kernopgave (Tabel 2-1) is geformuleerd op een hoger systeemniveau dan het Natura 2000-gebied zelf en is gericht op droge graslanden en betreft kwaliteitsverbetering en uitbreiding van *H6120 Stroomdalgraslanden en H6510A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (glanshaver). De instandhoudingsdoelstellingen van Stroomdalgraslanden en Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden zijn beide uitbreiding van het oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Hoewel de kernopgave op een hoger niveau is gedefinieerd, valt dit binnen Uiterwaarden Lek volledig samen met het specifieke subtype. Daarmee is de bespreking van het doelbereik van het habitattype hieronder dekkend voor de kernopgave.

7.3 Instandhoudingsdoelstellingen

In hoofdstuk 4 is een beschrijving gegeven van de huidige toestand en trend voor de omvang en kwaliteit van het habitattype en habitatrictlijnsoorten. In Uiterwaarden Lek wordt de instandhoudingsdoelstelling niet bereikt, en is een negatieve trend zichtbaar. Ook is in hoofdstuk 4 inzicht gegeven in onderliggende aspecten die de toestand en trend verklaren. Zo kunnen ontwikkelingen het gevolg zijn van beheeractiviteiten, instandhoudingsmaatregelen of natuurlijke processen. Daarnaast kunnen ook de omgevingscondities verklarend zijn voor een trend; het kan bijvoorbeeld zo zijn dat de abiotische condities niet (geheel) overeenkomen met de gewenste toestand, of dat gewenste soorten het gebied of een specifieke vegetatie niet kunnen bereiken als gevolg van versnippering van het landschap of aanwezige barrières. In deze (en andere) gevallen is er sprake van een zogenaamde drukfactor.

In de analyse van de drukfactoren, in hoofdstuk 5, is conform het kader Ecologisch assessment van de landschappen van Nederland inzicht verkregen op systeemniveau. Hieruit volgen relevante knelpunten en drukfactoren die ten grondslag liggen aan de huidige toestand waarin de instandhoudingsdoelstellingen niet worden gehaald. Daarnaast volgen uit deze analyse aangrijppunten voor ecologisch herstel. In Tabel 7-1 en Tabel 7-2 (volgende pagina's) is de huidige status van habitattypen en de habitatrictlijnsoort opgenomen, eveneens als de aangrijppunten voor ecologisch herstel op basis van de onderliggende knelpunten in het gebied.

Tabel 7-1. Beoordeling haalbaarheid instandhoudingsdoelstelling habitattypen.

Habitattypen	Doelstelling	Doelbereik oppervlakte	Doelbereik kwaliteit	Aangrijppunten voor ecologisch herstel en de onderliggende knelpunten
H3270 Slikkige rivieroeveren	Behoud oppervlakte en kwaliteit	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal van dit habitattypen te beperkt voor een duurzaam voorkomen, connectiviteit is een probleem. Oppervlakte is momenteel onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	In de vaargeul is te veel dynamiek (als gevolg van golfoploop) aanwezig waardoor hier (aan de oevers) geen ontwikkeling op gang komt. Buiten de vaargeul is de dynamiek voldoende laag en zien we wel de gewenste vegetatieontwikkeling. Daarnaast is connectiviteit een probleem. Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	Optimalisatie hydrologisch systeem: - Gelegen aan zijarm rivier, daardoor beperkte erosie en sedimentatie. - Beperkte invloed hydrodynamiek. Vergroten areaal en connectiviteit: - Klein oppervlakte en gefragmenteerd aanwezig. Vergroten dynamiek en diversiteit: - Golfslag als gevolg van scheepvaart leidt tot erosie waardoor (potentie voor) dit habitattypen verdwijnt. Verminderen input nutriënten en chemische stoffen: - Geen beperkende factor. Herstel van biotische kwaliteit: - Hangt in sterke mate samen met (of komt voort uit) de eerdergenoemde drukfactoren. Aanpak exoten: - Exoten zoals reuzenbalsemien en Japanse duizendknoop aanwezig.
H6120 Stroomdal-graslanden	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Huidig oppervlakte is onvoldoende voor een duurzaam voorkomen en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Omstandigheden zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (al is er in de afgelopen 10 tot 15 jaar wel enige verbetering in de afgelopen jaren opgetreden), dit onder andere als gevolg van het ontbreken van dynamiek (kalkrijk zand aan de oppervlakte) en omdat niet overal optimaal beheer mogelijk is. Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	Optimalisatie hydrologisch systeem: - Beperkte invloed hydrodynamiek. - Gelegen aan zijarm rivier, daardoor beperkte natuurlijke erosie en sedimentatie. Vergroten areaal en connectiviteit: - Beperkt en versnipperd oppervlakte in Achthovense Uiterwaarden. Vergroten dynamiek en diversiteit: - Afwezigheid van dynamiek met een voldoende temporele en ruimtelijke variatie. - Golfslag als gevolg van scheepvaart leidt tot erosie waardoor (potentie voor) dit habitattypen verdwijnt. - Passend beheer Verminderen input nutriënten en chemische stoffen: - Homogene samenstelling met verzuringsrisico. - Lokaal in Achthovense Uiterwaarden te voedselrijk. - Overschrijding KDW. Herstel van biotische kwaliteit: - Ontbreken van typische soorten. Aanpak exoten: - Geen overlast of knelpunt bekend.
H6510A Glanshaver- en vossenstaart-hooilanden (glanshaver)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Huidig oppervlakte is onvoldoende voor een duurzaam voorkomen en verslechtering	Met name de abiotische condities en kenmerken van structuur en functie zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (al is er in de afgelopen 10 tot 15 jaar wel enige verbetering in de afgelopen jaren opgetreden).	Optimalisatie hydrologisch systeem: - Risico op verdroging. Vergroten areaal en connectiviteit: - Geen belangrijk knelpunt. Vergroten dynamiek en diversiteit: - Golfslag als gevolg van scheepvaart leidt tot erosie waardoor (potentie voor) dit habitattypen verdwijnt.

Habitattype	Doelstelling	Doelbereik oppervlakte	Doelbereik kwaliteit	Aangrijppunten voor ecologisch herstel en de onderliggende knelpunten
		valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten.	- Passend beheer Verminderen input nutriënten en chemische stoffen: - Lokaal homogeen en te voedselrijk. - Overschrijding KDW. Herstel van biotische kwaliteit: - Vergrassing. - Graasdruk konijnen. - Beperkt voorkomen typische soorten (onder andere door ontbreken gezond bodemleven). Aanpak exoten: - Geen knelpunt.
Hg1EoA Vochtige alluviale bossen (zachthout- ooibossen)	Behoud oppervlakte en kwaliteit	T1-kartering ontbreekt, zeer waarschijnlijk is het areaal niet toegenomen. Huidig oppervlak is onvoldoende voor een duurzaam voorkomen en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Omstandigheden zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (o.a. areaal en connectiviteit). Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Optimalisatie hydrologisch systeem: - Beperkte inundatietijd. Vergroten areaal en connectiviteit: - Kwetsbaar door te klein, versnipperd oppervlak. Vergroten dynamiek en diversiteit: - Geen sprake van een grote diversiteit in landschap, abiotische kenmerken of structuur en functie, dus dit is als drukfactor minder relevant. Verminderen input nutriënten en chemische stoffen: - Via het rivierwater en de bodem zijn voldoende nutriënten beschikbaar, dit vormt geen knelpunt. Herstel van biotische kwaliteit: - Geen op zichzelf staand knelpunt. Aanpak exoten: - Geen knelpunt.

Tabel 7-2. Beoordeling haalbaarheid instandhoudingsdoelstelling habitatrichtlijnsoort.

Habitat-richtlijn-soort	Doelstelling	Doelbereik oppervlakte	Doelbereik kwaliteit	Doelbereik populatie	Aangrijppunten voor ecologisch herstel en de onderliggende knelpunten
H1166 Kamsalamander	Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	Zeer waarschijnlijk is het areaal aan leefgebied niet toegenomen. Oppervlakte is daarom onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Omstandigheden zijn ontoereikend voor een goede kwaliteit (o.a. areaal en connectiviteit). Kwaliteit is onvoldoende en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	Het exacte aantal kamsalamanders binnen de Natura 2000-begrenzing is onbekend. Het aantal waarnemingen dat bekend is neemt af, waardoor behoud van de populatie niet waarschijnlijk is en verslechtering valt niet uit te sluiten. Doelstelling wordt niet gehaald.	<p>Optimalisatie hydrologisch systeem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Droogval poelen door gebrek aan dieptevariatie. <p>Vergroten areaal en connectiviteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontbrekende connectiviteit tussen voortplantingshabitat buiten Natura 2000. <p>Vergroten dynamiek en diversiteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schaduw, steile oevers en onvoldoende waterplanten - Droogval poelen door gebrek aan dieptevariatie. <p>Verminderen input nutriënten en chemische stoffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De voedselrijkdom van het water is te hoog. <p>Herstel van biotische kwaliteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanvoer (exotische) vis. - Ontbreken ondergedoken waterplanten. <p>Aanpak exoten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exotische vis (blauwband). - Mogelijke aanwezigheid exotische rivierkreeften.

Hoofdstuk 8 Aanbevelingen voor monitoring en het tweede beheerplan

8.1 Monitoring

Hieronder zijn de aanbevelingen en suggesties voor de monitoring opgesomd, aangedragen op basis van de evaluatie en/of door betrokken partijen:

- Habitattypenkartering gebaseerd op een integrale vegetatietypenkartering, staat gepland in 2026. Het is wenselijk om de vegetatietypenkartering en de SNL Flora en Fauna kartering en de Flora-structuurkartering in afstemming uit te voeren, zodat ruimtelijke veranderingen in oppervlak en kwaliteit geduid kunnen worden in samenhang met de habitattypen ontwikkeling.
 - De SNL Flora en Fauna kartering brengt niet alle typische soorten in beeld, enkel de typische soorten die ook SNL-indicatorsoorten zijn. Typische soorten die niet binnen de SNL-methodiek worden meegenomen moeten dus additioneel in kaart worden gebracht.
 - De SNL-monitoring van structuurvariatie is op natuurbeheertypen gebaseerd. Deze structuurbeschrijvingen komen niet altijd overeen met wat in het profieldocument staat beschreven en de monitoring voor de natuurbeheertypen is vager omschreven. Hierdoor worden niet alle structurelementen voor de habitattypen gemonitord. Er zal dus nog aanvullende monitoring moeten worden geïmplementeerd om ook aan de Natura 2000-voorschriften te voldoen
- Momenteel ontbreekt voor alle deelgebieden en habitattypen inzicht in sommige van de abiotische kenmerken. Bodemonderzoek en onderzoek naar de zuurgraad en voedselrijkdom is nodig om beter inzicht te krijgen in de (abiotische) kwaliteit.
- Gegevensverzameling over maatregelen was omslachtig door het ontbreken van een duidelijk overzicht van de geplande en uitgevoerde maatregelen. Een database waarin maatregelen en de staat van uitvoering wordt opgeslagen en bijgehouden wordt aanbevolen.
- Specifiek voor H3270 – Slikkige rivieroeveren geldt:
 - Structuurkartering of indirecte analyse op basis van PQ's uit recente vegetatiekartering om inzicht te krijgen in de dynamiek en mogelijkheden om bij te sturen.
 - Om de abiotische toestand met betrekking tot zuurgraad en voedselrijkdom in beeld te krijgen is aanvullende monitoring gewenst.
- Specifiek voor H6210 – Stroomdalgraslanden geldt:
 - Metingen van de kwaliteit van het oppervlaktewater bovenstreams, in combinatie met peilfluctuatie in relatie tot de hoogteligging van het gebied.
- Specifiek voor H6510A Glanshaver- en vossenstaarhooilanden (glanshaver) geldt:
 - Monitoring van kenmerken van goede structuur en functie om in beeld te brengen of en hoe de glanshaverhooilanden ontwikkelen in alle deelgebieden.
- Specifiek voor H91EoA – Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) geldt:
 - Bodemonsters (dit kan in beginsel eenmalig) zoals ook voor Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden is uitgevoerd in het gebied.
 - Een vegetatie- en florakartering van dominante boomsoorten.
 - Een kartering van aanwezige exoten.
 - Een epifyteninventarisatie.
 - Een ruimtelijk beeld van het beheerregister (en gepland beheer).
 - Een bosstructuurkartering waarin dikke bomen en hakhoutstoven worden geïdentificeerd.
- Specifiek voor H1166 – Kamsalamander geldt:
 - Een inventarisatie van voortplantingswateren in het gehele gebied.
 - Een waterkwaliteitsmeetnet in de poelen voor voedselrijkdom en pH.
 - Een analyse van aanwezigheid predatoren/ exoten.

- In opdracht van Stuurgroep Natuurmonitoring en Informatievoorziening is in 2025 een Handreiking Monitoring Omgevingscondities Natura 2000 opgesteld. Het monitoringsplan voor Uiterwaarden Lek moet verder worden uitgewerkt waarbij gebruik moet worden gemaakt van deze handreiking.
- Monitoring stikstofdepositie.

8.2 Beheerplan 2025-2031

In de voorliggende evaluatie zijn de effecten in beeld gebracht van het beheer, het gebruik en de maatregelen die in de eerste beheerplanperiode (2016-2025) zijn genomen in Uiterwaarden Lek ten behoeve van de instandhoudingsdoelstelling. De resultaten van de evaluatie zijn belangrijke input voor het nieuw op te stellen beheerplan. Onderstaand zijn aanbevelingen en suggesties voor het tweede beheerplan weergegeven die uit de evaluatie volgen en/of door partijen zijn aangedragen:

- Duidelijke kaders opstellen in het beheerplan zodat de belanghebbende partijen weten wat wel en niet geregeld is in het beheerplan en de verwachtingen duidelijk zijn. Dit geldt ook voor het uitvoeren van eventuele vervolmaatregelen.
- Expliciet zijn in motivering voor het nemen van maatregelen en daar waar voorzorgsmaatregelen genomen worden op basis van onzekerheid, dit helder aanduiden.
- Vanuit systeembegrip werken naar maatregelen die effectief zijn.
- Gedurende de tweede beheerplanperiode gevolg geven aan, en voortzetten van het huidige (herstel)beheer en de maatregelen die tot nu toe tot resultaten hebben geleid.
- Nagaan of beheer adequaat is en of er voldoende middelen beschikbaar zijn om dit te bewerkstelligen.
- In de samenstelling en concretisering van maatregelen in het tweede beheerplan moet aangesloten worden op de geconstateerde drukfactoren (Hoofdstuk 5). Hiertoe vormen de aangrijppunten voor ecologisch herstel een goede aanzet.
- Maatregelen (en beheer) waar mogelijk concreet maken, zodat uitvoering toetsbaar is.
- Maatregelen waar nodig opnemen als oriënterend/onderzoek, waarna op basis van de resultaten invulling wordt gegeven aan de maatregel in de tweede beheerplanperiode.
- In het opstellen van maatregelen moet rekening gehouden worden met klimaatverandering en mogelijk andere externe factoren die niet binnen de (directe) beïnvloedingssfeer liggen. Met welk scenario dan rekening gehouden moet worden, wordt nader bepaald tijdens het opstellen van het tweede beheerplan.
- In het opstellen van de maatregelen moet ingezet worden op wat nodig is voor het realiseren van de gunstige staat van instandhouding.
- Advies van de EA moet, daar waar van toepassing, worden doorgevoerd in het tweede beheerplan.
- Maatregelen moeten aansluiten op relevant landelijk, regionaal en lokaal beleid.
- In de looptijd van het tweede beheerplan dienen overtredingen en de vormen van illegaal gebruik in beeld te worden gebracht waarna en zodat hier beter op kan worden gehandhaafd. Daarnaast moet worden nagegaan of handhaving adequaat is en of er voldoende middelen beschikbaar zijn om handhaving te bewerkstelligen.

Gebruikte bronnen

- Adriaens, D., Adriaens, T., & Ameeuw, G. (2008). *Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.2960.0244>
- AERIUS Monitor. (z.d.). *Natura 2000-gebieden (Versie 2023)* [Dataset]. Geraadpleegd 20 juni 2024, van <https://monitor.aerius.nl/gebieden.html>
- Bal, D., Beije, H., Fellingner, M., Haveman, R., Opstal, A., & Zadelhoff, F. J. (2001). *Handboek Natuurdoeltypen*.
- Beringen, R. (2022, november). Aanpassingen van planten aan droogte. *Planten. Stichting FLORON*, 18, 6-9.
- BIJ12. (2021). *Werkwijze Monitoring beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS* (No. 19052021). <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/WW-BIJLAGE-o-l-%E2%80%93-Monitoring-en-Beoordeling-Natuurkwaliteit-EHS-en-Natura-2000.pdf>
- Broekmeyer, M., Schouwenberg, E., van der Veen, M., Prins, D., & Vos, C. (2005). *Effectenindicator Natura 2000-gebieden: Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren* (Nos. 1566-7197). Alterra.
- Bureau Leersia. (2020). *Vegetatiekartering ingerichte percelen Zuid-Hollands Landschap in Achthovense Uiterwaard*.
- Bureau Schildwacht. (2016). *Visie herinrichting Kersbergsche- en Achthovense Uiterwaarden*.
- B-Ware. (2021). *Onderzoek bodemopbouw, bodemchemie en natuurpotenties Lekdijk—Trajecten CUB/SAS, conceptrapportage*. (No. 20.079.20.98).
- B-Ware. (2022). *Aanvullend bodemchemisch onderzoek Achthovense Uiterwaarden, eindrapportage*. (No. RP-21.127.22.10).
- Ecologisch Adviesbureau Viridis. (2021). *Onderzoek en advies kamsalamander: Uiterwaarden Natura 2000 Utrecht*.
- Ecologische Autoriteit. (2023). *Advies over de Natuurdoelanalyse Uiterwaarden Lek, provincies Utrecht en Zuid-Holland*. https://www.ecologischeautoriteit.nl/docs/mer/p50/p5041/5041_advies_natuurdoelanalyse.pdf
- Ecoresult. (2023). *sprinkhanen, libellen, Noordse woelmuizen, flora-, vegetatie- en structuurkartering in 27 terreinen van het Zuid-Hollands Landschap*.
- EGG Consult. (2014). *Vegetatie- en Plantensoortenkartering Lek uiterwaarden Noord en Zuid*.
- Henkens, R., Cormont, A., van Swaay, C., Wamelink, W., & Ottburg, F. (2024). *Risico's en kansen van klimaatverandering voor de Nederlandse natuur—Invloed van temperatuurstijging, extreme droogte of natheid, zeespiegelstijging en verzilting op de doelen voor VHR, KRW, ecosysteemdiensten en algemene biodiversiteit* (Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu No. WOT-04-011-045.01). Wageningen Environmental Research en De Vlinderstichting.

Informatiehuis Water. (2025). *Waterkwaliteitsportaal | KRW-factsheets en -bronbestanden*.

<https://www.waterkwaliteitsportaal.nl/krw-factsheets>

Kerkhof, Th. B. M. (2025, juli 27). *Notitie over het droge stroomdalgrasland in Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek*.

Martens, S., & ten Holt, H. (2020). *Ecologisch assessment van de landschappen van Nederland. Analyse door het Kennisnetwerk OBN*. (No. 2020/OBN238). OBN - VBNE.

Minister van Infrastructuur en Waterstaat. (2022, juni 27). *Staatscourant: Bekendmaking verlengingsbesluit Natura 2000-beheerplan Uiterwaarden Lek, Rijkswaterstaat*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-16972.pdf>

Minister van Natuur en Stikstof. (2022). *Wijzigingsbesluit Habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden*.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/TIL/Veegbesluit/per_gebied/N2Ko82_WB_Wijzigingsbesluit%20Aanwezige%20waarden%20Uiterwaarden%20Lek.pdf

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2006). *Natura 2000 doelendocument*.

<https://www.natura2000.nl/sites/default/files/Bibliotheek/Doelen/Natura%202000%20doelendocument%20%28LNV%2C%202006%29.pdf>

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (z.d.). *Uiterwaarden Lek | natura 2000*. Geraadpleegd 31 maart 2025, van <https://www.natura2000.nl/gebieden/utrecht/uiterwaarden-lek>

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2005). *Natura 2000 Contourennotitie*.

<https://edepot.wur.nl/118373>

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2008a). *Profieldocument H91Eo Vochtige alluviale bossen*.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Habitattypen_profielen/Profiel_habitatype_91Eo.pdf

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2008b). *Profieldocument H3270 Slikkige rivieroeveren*.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Habitattypen_profielen/Profiel_habitatype_3270.pdf

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2008c). *Profieldocument H6120 Stroomdalgraslanden*.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Habitattypen_profielen/Profiel_habitatype_6120.pdf

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2008d). *Profieldocument H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden*.

https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Habitattypen_profielen/Profiel_habitatype_6510.pdf

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2008e). *Profieldocumenten Natura 2000*.

<https://www.natura2000.nl/beschermde-natuur/habitattypen>

Ministerie van Natuur en Stikstof. (2022). *Wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden*.
https://www.natura2000.nl/sites/default/files/TIL/Veegbesluit/per_gebied/N2Ko82_WB_Wijzigingsbesluit%20Aanwezige%20waarden%20Uiterwaarden%20Lek.pdf

Molenaar, E., Viechtbauer, W., van den Crommenacher, J., & Kingma, S. (2024). Neonicotinoids Impact All Aspects of Bird Life: A Meta-Analysis. *Ecology Letters*, 27(Ecology Letters). <https://doi.org/10.1111/ele.14534>

Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden. (2025). *Inventarisatie De Luistenbuul (Zuid-Hollands Landschap) in 2024*. Plantenwerkgroep.

PAS-bureau. (2017). *Gebiedsrapportage 2016 Natura 2000 gebied nr. 82 Uiterwaarden Lek*. <https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/Gebiedsrapportage-2016-Natura-2000-gebied-nr.-82-Uiterwaarden-Lek.pdf>

provincie Utrecht. (2021, januari 15). *Staatscourant: Besluit verlengen eerste beheerplanperiode Natura 2000 beheerplan Uiterwaarden Lek*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2021-311.pdf>

provincie Utrecht. (2022). *Habitatkartering To Natura 2000 gebieden*.

provincie Utrecht. (2024). *Natuurbeheerplan 2024* (No. UTSP-522568655-23288). https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2023-06/Natuurbeheerplan_2024.pdf

Provincie Zuid-Holland. (2017). *o82 Uiterwaarden Lek Gebiedsanalyse*.
https://www.natura2000.nl/sites/default/files/PAS/Gebiedsanalyses_vigerend/o82_Uiterwaarden-Lek_gebiedsanalyse_15-12-2017_ZH_def.pdf

RAVON. (2022a). *Instandhouding kamsalamander provincie Utrecht Maatregelen voor beheer en herstel* (No. 2020.042).

RAVON. (2022b). *Monitoring amfibie- en visfauna Zuid-Hollands Landschap 2022*.

Regelink Ecologie & Landschap. (2021). *Vegetatie en plantensoortenkartering Utrechtse Uiterwaarden 2020*.

Rijkswaterstaat. (z.d.). *Toelichting schetsontwerp Koekoeksche Waard*. Samenwerken aan Riviernatuur. Geraadpleegd 1 september 2025, van <https://www.samenwerkenaanriviernatuur.nl/overzicht-projecten/nederrijn+en+lek/koekoeksche+waard+project/toelichting+schetsontwerp+koekoeksche+waard/default.aspx>

Royal HaskoningDHV. (2016). *Beheerplan Natura 2000 Uiterwaarden Lek*. https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2020-03/beheerplan_n2000_uiterwaarden_lek_met_bijlagen.pdf

Schaminee, J. H. J., Janssen, J. A. M., Haverman, R., Hennekens, S. M., Heuvelink, G. B. M., Huiskes, H. P. J., & Weeda, E. J. (2006). *Schatten voor de natuur: Achtergronden, inventaris en toepassingen van de Landelijke Vegetatie Databank*. Alterra.

Sloff, K. (2019). *Prognose bodemligging Rijntakken 2020-2050: Trends voor scheepvaart en waterbeschikbaarheid* (Nos. 11203738-005-BGS-0008 Project: 11203738-005). Deltares. <https://open.rijkswaterstaat.nl/@204148/prognose-bodemligging-rijntakken-2020/>

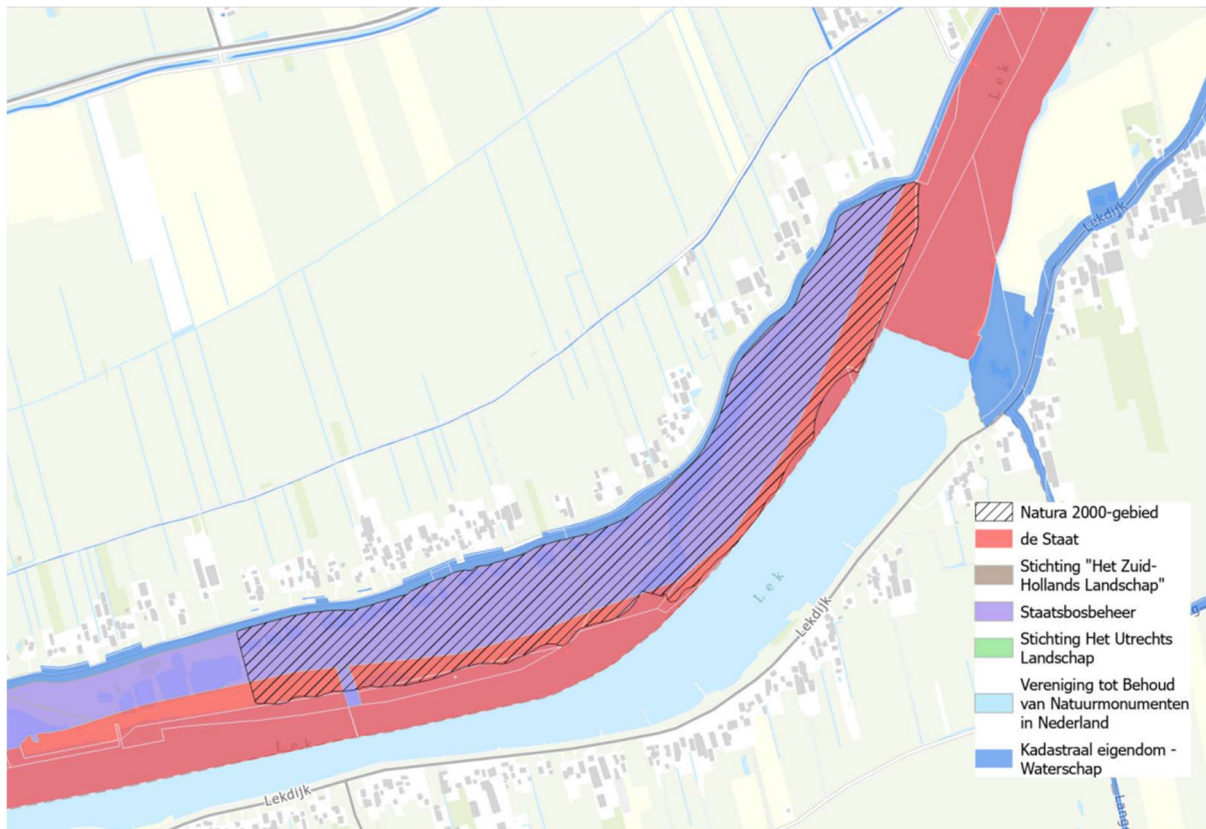
Staatssecretaris van Economische Zaken. (2013). *Aanwijzingsbesluit Uiterwaarden Lek*. https://www.natura2000.nl/sites/default/files/documenten/gebieden/082/N2Ko82_DB%20HN%20Uiterwaarden%20Lek.pdf

van den Meiracker, R., & Wesdorp, K. (2024). *Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw—Jaarlijkse evaluatie resultaten van 2014 t/m 2023* (Nos. 11210346-003-ZWS-0001). Deltares.

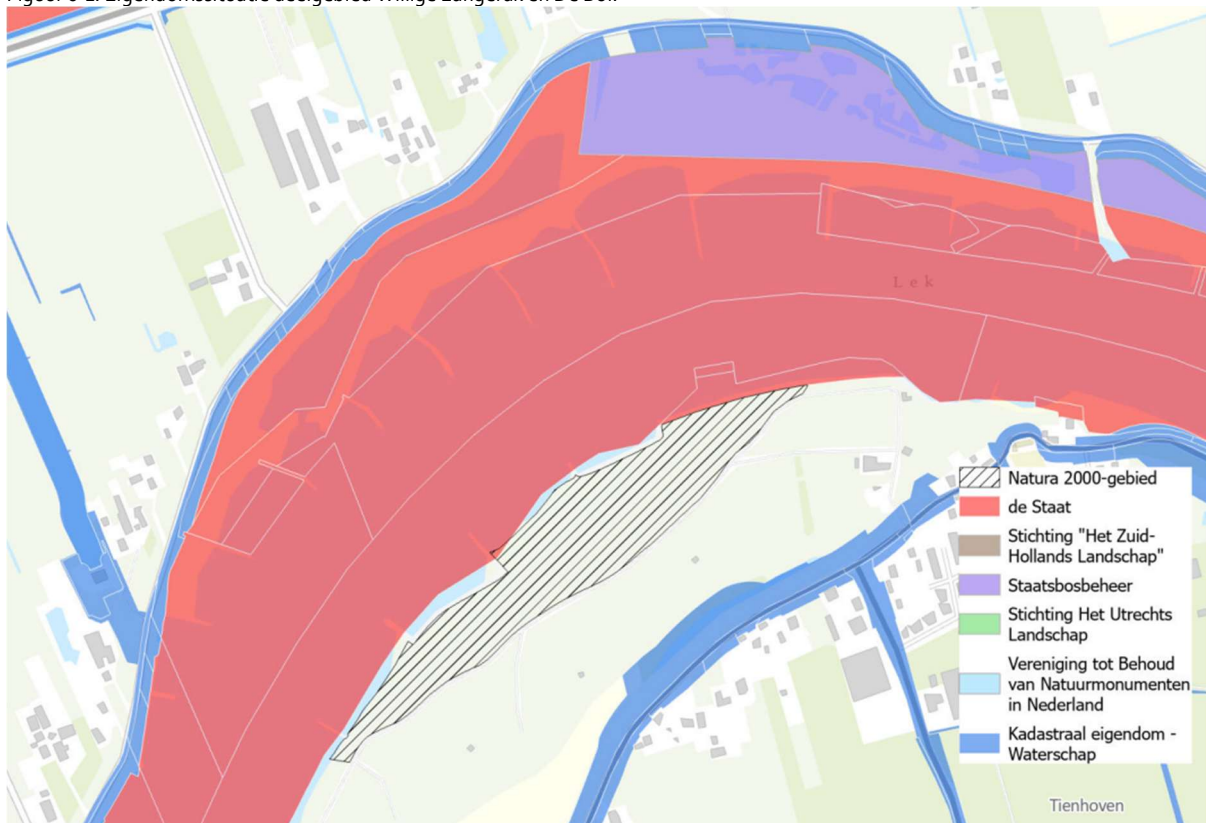
van Eck, L., Ouwerkerk, K., & van den Roovaart, J. (2024). *Langjarige trends in de kwaliteit van de Nederlandse oppervlaktewateren* (Nos. 11210346-011-ZWS-0001; KRW-stoffen en toxische druk). Deltares.

Vissers, M. (2024). *PMG Meetronde grondwaterkwaliteit 2024* (No. 51023294). Sweco in opdracht van provincie Utrecht.

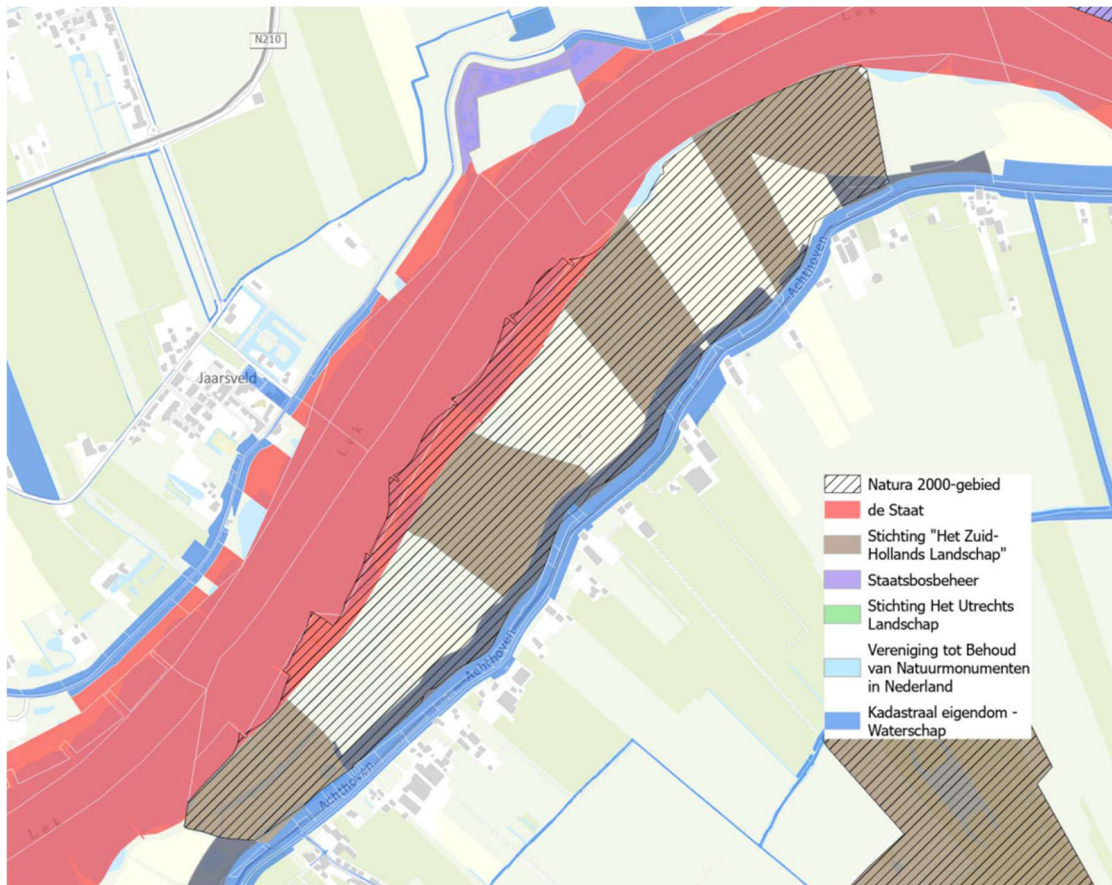
A1 Eigendomskaarten deelgebieden

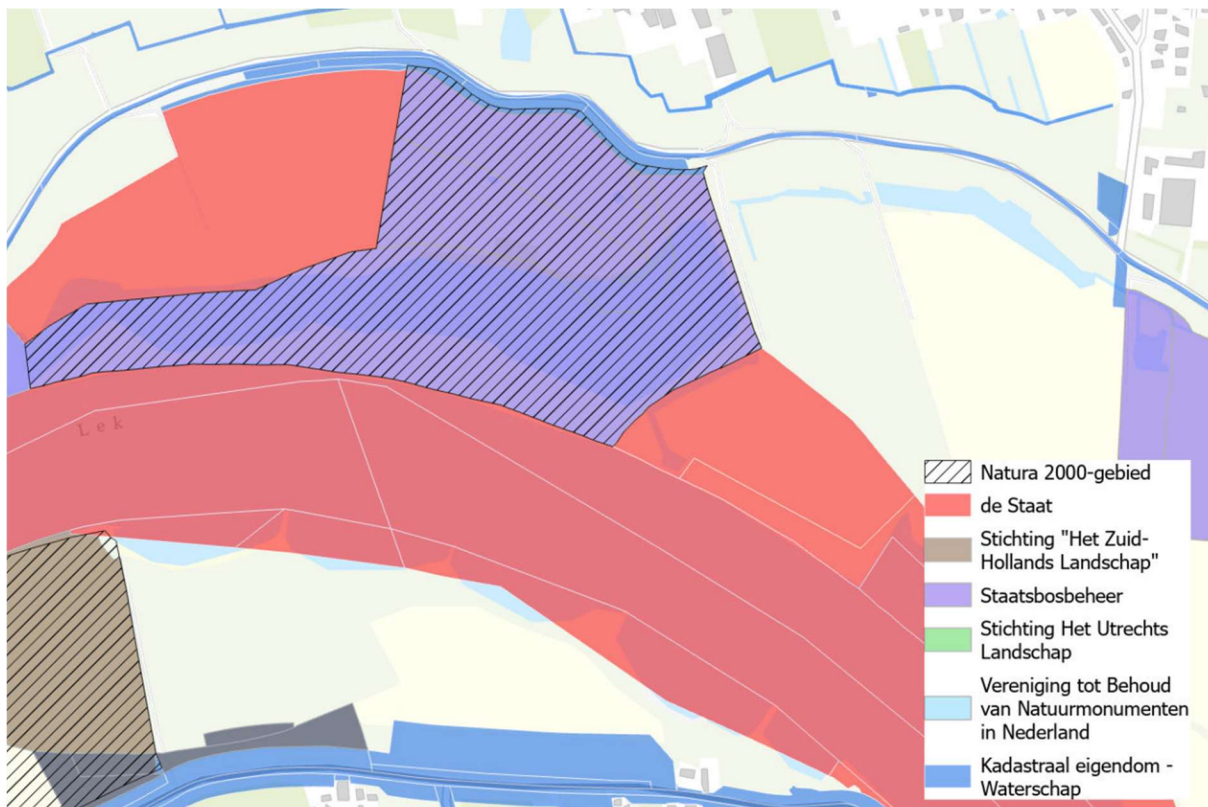
Figuur 0-1. Eigendomssituatie deelgebied Willige Langerak en De Bol.

Figuur 0-2. Eigendomssituatie deelgebied Koekoekswaard.

Figuur 0-3. Eigendomssituatie deelgebied Kersbergsche en Achthovense Uiterwaarden.

Figuur 0-4. Eigendomssituatie deelgebied De Horde.

A2 Advies Ecologische Autoriteit

Thema	Advies Ecologische Autoriteit	Wijze van verwerking
Doelformulering	Er wordt uitgegaan van een theoretisch doel, er zou gekeken moeten worden naar de natuurlijke situatie. Hiervoor moet toegewerkt worden naar een SMART-formulering.	Evaluatierapport en beheerplan (Hoofdstuk 5 in evaluatierapport)
Klimaatverandering	Klimaatverandering meenemen in doelbereik en visie op doelbereik	Evaluatierapport (Hoofdstuk 5)
Stikstofdepositie	1. Andere stikstofbronnen in kaart brengen; 2. Effectiviteit en uitvoering van bronmaatregelen aangehouden als foutieve aanname.	Wordt opgepakt in het gebiedsprogramma
Samenvatting	Zorg voor een samenvatting, ook met het oog op gebiedsparticipatie	Evaluatierapport en beheerplan
Relatief belang drukfactoren	Breng een prioritering aan in de drukfactoren en maatregelen	Beheerplan
Omgeving	Potentie in omgeving uitwerken.	Onderzoeksmaatregel beheerplan
Concretiseer	Concretiseer maatregelen, doelbereik en potenties in de omgeving.	Evaluatierapport en (onderzoeksmaatregel) beheerplan
Kennisleemtes	Samenvattend opnemen.	Opmaat voor monitoringsmaatregelen
Maatregelen	1. Concretiseer maatregelen; 2. Maak de effectinschatting; 3. Voorzien van verantwoordelijkheid, een budget en een planning.	Evaluatierapport en (onderzoeksmaatregel) beheerplan
Monitoringsprogramma	Samenvattend, compleet en concreet (verantwoordelijkheid, budget en planning).	Onderzoeksmaatregel beheerplan

Thema	Advies Ecologische Autoriteit	Wijze van verwerking
Systeembegrip	Inzicht verdroging en rivierdynamiek. Het wordt uit de NDA niet duidelijk in welke mate verdroging een drukfactor is en wat hiervan de oorzaken zijn. Verdroging in de uiterwaarden zou volgens de NDA veroorzaakt worden door de rivierstand (verlaging als gevolg van inslijten rivierbedding) en verbeterd kunnen worden door rivierstanden te verhogen en (afvoer)dynamiek te vertragen. Dit deel van de Lek ligt echter benedenstrooms van het gestuwde deel van de rivier, hetgeen aangeeft dat niet de afvoerdynamiek maar de waterstand in het benedenrivierengebied, inclusief getijdewerking, de waterstand in dit deel van de Lek bepaalt. Het leggen van een relatie tussen de ontwikkeling van de rivier (afvoer, bodemligging) en verdroging in de uiterwaarden is daarmee onjuist. Door dit verkeerde inzicht komen de juiste maatregelen niet in beeld	Verwerken in evaluatie en beheerplan
Maatregelen	Richting van nieuwe maatregelen. Omdat verslechtering optreedt en doelen niet worden gehaald, zijn aanvullende maatregelen nodig, die zijn beschreven in hoofdstuk 8 van de NDA. De NDA beschrijft een groot aantal nieuwe maatregelen. Vul deze aan met: Aanvullende maatregelen. Aanleggen van ondiepe buitendijkse voorplantingswateren voor de kamsalamander en het ontwikkelen van (ondersteunende) habitats binnen de begrenzing. Kijk ook naar onderzoeksmaatregelen. Denk aan lokale begrazing door	Verwerken in evaluatie en beheerplan

Thema	Advies Ecologische Autoriteit	Wijze van verwerking
	<p>konijnen, onderzoek naar te ontwikkelen innovatieve technieken voor versterking van natuurkwaliteit in het rivierbeheer en het afbouwen van grondwaterwinningen (als verdroging door onttrekkingen een rol blijkt te spelen).</p> <p>Plan met particuliere beheerders. De EA adviseert een plan te maken voor - en samen met - particuliere beheerders in het gebied, om zo de recreatiedruk en/of het intensief agrarisch gebruik binnen de begrenzing te verminderen, en tegelijkertijd het beheer te optimaliseren met de gebiedskennis van deze particuliere beheerders.</p>	
Systeembegrip	<p>Vul de NDA aan met een beter inzicht in de drukfactor verdroging en inzicht in de rivierdynamiek. Geef aan of, en in welke mate, verdroging een rol speelt voor de verschillende vegetaties en soorten in het gebied. Geef aan wat de oorzaak of oorzaken hiervan zijn. Breng vervolgens in beeld wat de invloed en relatieve betekenis is van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • waterstanden van de rivier en het grondwater; • overstromingsfrequenties van relevante delen van het gebied; • de invloed van periodes van droogte; • de invloed van afnemende rivierkwel; • de invloed van (illegale) grondwateronttrekkingen. <p>Onderzoek dit in samenspraak met de rivierbeheerder en de waterbeheerder. Geef aan de hand van de uitkomsten aan of het verdiepen van greppels zoals opgenomen in de NDA nodig en zinvol is om verdroging tegen te gaan.</p>	Verwerken in evaluatie en (onderzoeksmaatregel) beheerplan
Maatregelen	<p>De EA adviseert met betrekking tot grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit meer (bestaande) kennis in beeld te brengen in de NDA. Met dit inzicht in het grondwatersysteem, de relatie met de habitats nu en in het verleden, trends in grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit, en de oorzaken van deze trends kunnen mogelijk meer maatregelen getroffen worden om verdroging te beperken en de baseraanvoer door grondwater te herstellen. Als verdroging door onttrekkingen een rol blijkt te spelen, en de grondwaterkwaliteit goed is of goed kan worden, breng dan aanvullende maatregelen in beeld voor het beperken van (illegale) grondwaterwinningen.</p>	Onderzoeksmaatregel beheerplan
Doelbereik	<p>Geef in de NDA aan wat de rol van de Koekoeksche Waard is voor de kamsalamander en of de kamsalamander hier teruggelopen is. Geef een beschouwing van de kansen om hier leef- en voortplantingsgebied te herstellen.</p>	Onderzoeksmaatregel beheerplan
Maatregelen	<p>Beschrijf in de NDA voor alle bestaande en geplande maatregelen of het systeemmaatregelen of overlevingsmaatregelen betreft en beschrijf de relatieve effectiviteit per maatregel. Onderbouw in de NDA welk beheer is gekozen voor de verschillende percelen en geef SMART aan hoe dit wordt uitgevoerd. Geef ook aan hoe (bijvoorbeeld door welke grazer) en hoe vaak begrast wordt en welke rol begrazing van konijnen, of de afwezigheid daarvan, speelt bij extra veruiging van het gebied. Geef aan hoe ervaringen en resultaten van het gekozen beheer worden benut om het beheer te verbeteren en bestaande kennis wordt overgedragen en vastgelegd.</p>	Evaluatie
Maatregelen	<p>Breng in de NDA alle richtingen voor nieuwe maatregelen, inclusief het hiervoor benodigde (voor)onderzoek in beeld.</p>	Verwerken in evaluatie en beheerplan

A3 Methode Habitattypen

A3.1 Omvang

Huidige omvang

Voor het bepalen van de omvang van de habitattypen is gebruik gemaakt van de meest actuele habitattypenkaart. Dit betreft voor Uiterwaarden Lek een gevalideerde habitattypenkaart uit 2021 (provincie Utrecht, 2022) met achterliggende gegevens uit 2016 en eerder. De habitattypenkaart 2021 is dus niet gebaseerd op een volledige kartering in dat jaar, maar is een samenstelling van meerdere karteringen in verschillende jaren en verschillende deelgebieden. In feite is steeds een update gemaakt van eerdere kaarten tot aan de kaart (2021) die in deze evaluatie wordt gebruikt. De verspreiding van alle habitattypen binnen het Natura 2000-gebied zijn weergegeven in een overzichtskaart en per habitattype is een detailkaart gemaakt.

Een habitattype hoeft niet het volledige vlak waarbinnen deze gekarteerd is te bedekken en daarom is bij het berekenen van de omvang van een habitattype gecorrigeerd voor het aandeel (percentage) waarin het desbetreffende habitattype in dat vlak voorkomt. De overzichtskaart omvat om dezelfde reden enkel de meest dominante habitattype voor dat vlak, maar in de detailkaarten zijn alle vlakken waarin de habitattypes voorkomen weergegeven.

Geen kwantitatieve doelstelling voor uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

Er zijn voor de individuele Natura 2000-gebieden geen kwantitatieve doelstellingen vastgesteld door de EU of het Rijk met betrekking tot de uitbreiding van oppervlakten en de verbetering van de kwaliteit van habitattypen. Hierdoor is het onduidelijk hoeveel areaal van een bepaald habitattypen nodig is in Zouweboezem, of in welke mate de kwaliteit van een habitattype verbeterd moet worden. Dit maakt het in het geval van een uitbreidings- of verbeterdoelstelling momenteel niet goed mogelijk om vast te stellen of de doelstellingen voor uitbreiding en verbetering zijn gehaald, of te behalen zijn in de toekomst.

A3.2 Kwaliteit

De kwaliteit van habitattypen wordt conform de Profielendocumenten gebaseerd op de volgende aspecten:

- Vegetatietypen
- Abiotische kenmerken
- Typische soorten
- Overige kenmerken van goede structuur en functie

Vegetatietypen

Per habitattype is de aanwezigheid en omvang van kenmerkende vegetatietypen bepaald volgens het Natura 2000 Profielendocument, deze vegetatietypen zijn gekwalificeerd als 'goed' of 'matig'. In Uiterwaarden Lek is de T-0-habitatkaart nog steeds gebruikt als uitgangspunt aangezien de T-1 habitatkaart nog niet is opgesteld. Daarnaast is de informatie aangevuld met de meest recent beschikbare gegevens. Dit zijn vegetatieopnamen welke nog niet vertaald zijn naar een T1-habitattypekaart (EGG Consult, 2014; provincie Utrecht, 2022; provincie Zuid-Holland, 2017). In sommige vlakken zijn meerdere vegetatietypen gekarteerd, maar is er niet altijd onderscheid gemaakt in het aandeel waarin een specifiek vegetatietype voorkomt in een vlak. Om deze reden kan het oppervlak van de vegetatietypen een overschatting zijn omdat er niet gecorrigeerd is voor het bedekkingspercentage. Voor het omzetten van de codering van de vegetatietypen in de vegetatieopnamen is gebruik gemaakt van de omzettingstabel die staat beschreven als bijlage in het rapport van BIJ12 genaamd *Werkwijze Monitoring beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS* (BIJ12, 2021).

Abiotische kenmerken

Alle habitattypen worden, voor zover de informatie voorhanden is, gemeten aan het kernbereik van zes abiotische kenmerken: zuurgraad, vochttoestand, zoutgehalte, voedselrijkdom, overstromingstolerantie en

gemiddeld laagste grondwaterstand. Onder kernbereik wordt het volledige bereik verstaan waarbij goed ontwikkelde vormen van het habitatype kunnen worden aangetroffen. De relevante abiotische kenmerken en het kernbereik volgen uit de Profieldocumenten. Elk habitatype wordt besproken en de huidige toestand van de abiotische kenmerken worden beoordeeld. Voor deze beoordeling worden de volgende vier categorieën aangehouden: ontoereikende gegevens, huidige toestand is 'slecht', de huidige toestand is 'matig' en de huidige toestand is 'goed'. De huidige toestand wordt bepaald op basis van de meest recent beschikbare gegevens. Het gehele overzicht van de relevante abiotische kenmerken en het kernbereik van de habitatypen binnen het Natura 2000-gebied is in Bijlage 0 weergegeven.

Typische soorten

Om het kwaliteitsaspect 'typische soorten' in beeld te brengen zijn twee zaken van belang: voorkomen en verspreiding. Het voorkomen van typische soorten in een habitatype is relatief aan het totale aantal relevante soorten, ofwel de soorten die logischerwijs verwacht kunnen worden binnen het Natura 2000-gebied. De relevante soorten zijn bepaald door per habitatype een selectie te maken van de totale lijst typische soorten in het Profieldocument. De totale lijst typische soorten in het Profieldocument zijn gekoppeld aan habitatype op landelijke schaal. Echter, het habitatype komt niet in eenzelfde vorm voor door het hele land, en daarmee is ook het voorkomen van typische soorten niet geheel homogeen. De ene soort komt simpelweg niet voor in de provincie Utrecht, ongeacht de kwaliteit van de gebieden. De selectie van relevante typische soorten binnen het Natura 2000-gebied vindt plaats op basis van het voorkomen van de soorten in de provincie in de afgelopen 20 jaar (NDFF). Hierin zijn enkel waarnemingen die volgens een protocol zijn verricht meegenomen, waarneming.nl en telmee.nl zijn buiten beschouwing gelaten om een overschatting te voorkomen. Vervolgens wordt gekeken welke typische soorten in de afgelopen zes jaar voorkwamen in het Natura 2000-gebied om de huidige toestand te duiden. Dit aantal (zes jaar binnen N2000-gebied) moet in relatie tot het aantal relevante typische soorten (twintig jaar binnen Utrecht) worden beschouwd.

In deze evaluatie is in principe per habitatype een kaart opgenomen met het verspreidingsbeeld van typische soorten van het betreffende habitatype. Het gaat hierbij om de soortgroepen vaatplanten, vlinders en libellen (voor zover er soorten binnen deze groepen ook daadwerkelijk typische soorten zijn). Deze soortgroepen worden over het algemeen redelijk structureel en vlakdekkend gemonitord. Dit gebeurt in het kader van de SNL-monitoring, waarin plant- en diersoorten fungeren als kwaliteitsindicatoren voor de natuurbeheertypen. Overige typische soorten (dus uit andere soortgroepen dan hiervoor opgenomen) zijn niet op de kaart weergegeven. De reden hiervoor is dat deze soorten niet of nauwelijks een protocol-gebonden structurele monitoring kennen, waardoor kaartweergave een incompleet en mogelijk vertekend beeld geeft. Dit wil niet zeggen dat er geen typische soorten uit andere soortgroepen aanwezig zijn. Voor het overzicht van welke typische soorten in de periode 2019 -2025 zijn aangetroffen, wordt verwezen naar de tabel die per habitatype steeds voorafgaat aan de kaart.

De betrouwbaarheid van de beoordeling is afhankelijk van de volledigheid van zowel de habitatkartering als de inventarisaties van soorten. Deze zijn volledig indien deze afkomstig zijn uit vlakdekkende onderzoeken. Veel gegevens uit de NDFF bestaan niet uit structurele waarnemingen op dezelfde locatie over tijd en geven hiermee geen zekerheid over de volledigheid van de informatie. Onvolledigheid van informatie kan in deze situatie leiden tot een onderschatting van de kwaliteit. Omdat de beoordeling is gebaseerd op meerdere soorten hoeft dit binnen bepaalde marges niet altijd te leiden tot een onjuiste beoordeling, maar dit leidt er wel toe dat de beoordeling van kwaliteit op basis van typische soorten niet altijd even betrouwbaar is. Bij habitatypen met weinig typische soorten is de kans op onderschatting van de kwaliteit het grootst, omdat dit bij het missen van een soort direct consequenties heeft voor de beoordeling. Ook het ontbreken van goede data over meerdere jaren waardoor een trendanalyse niet mogelijk is, maakt het beoordelen van het kwaliteitsaspect 'typische soorten' lastig. Een structureel monitoringsprogramma, gericht op typische soorten die nog niet specifiek worden geïnventariseerd, is noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van deze kwaliteitscomponent.

De verspreiding van typische soorten is niet per se gelijk aan de verspreiding en het voorkomen van het habitatype waar de soort typisch voor is. Afhankelijk van de ecologische positie van de typische soort is de

standplaats of het leefgebied meer of minder specifiek. Een soort met een brede ecologische positie (niche) komt ook voor buiten het betreffende habitatype. De verspreiding van typische soorten moet derhalve als indicatief worden gezien, dan wel dat het inzicht geeft in de potentie van een habitatype.

Overige kenmerken van structuur en functie

Het kwaliteitsaspect overige kenmerken van structuur en functie geeft een opsomming van biotische, abiotische en landschappelijke kenmerken zoals opgenomen in de Profieldocumenten. Een habitatype heeft een goede kwaliteit als het voldoet aan deze kenmerken. In deze rapportage wordt elk habitatype individueel besproken en de huidige toestand van deze aspecten wordt met één van deze categorieën aangeduid: ontoereikende gegevens beschikbaar, huidige toestand is 'slecht', de huidige toestand is 'matig' en de huidige toestand is 'goed'. De huidige toestand wordt bepaald op basis van de meest recent beschikbare gegevens. Deze aspecten zijn niet altijd kwantitatief geduid en zijn daardoor regelmatig afhankelijk van een oordeel gebaseerd op expertise. Omdat de waardes vaak kwalitatief zijn, is er geen harde onderliggende data en is de informatieverstrekking afhankelijk van de diepgaande gebiedskennis van de beheerder. Dit maakt dit kwaliteitsaspect minder gestandaardiseerd. De beschikbare informatie is echter zeer relevant voor de gebiedsbeschrijving.

A4 Methode habitatrictlijnsoorten

A4.1 Verspreiding en omvang leefgebied

Op basis van de vegetatiekartering(en) waarop ook de habitatypenkaart is gebaseerd, is een leefgebiedkaart gemaakt, die een indruk geeft van de ruimtelijke omvang en ligging van het leefgebied van de habitatrictlijnsoort.

Voor de totstandkoming van de leefgebiedkaart is allereerst een inventarisatie gemaakt van de natuurdoeltypen waarin de habitatrictlijnsoort voorkomt op basis van het Handboek Natuurdoeltypen (Bal et al., 2001). Daarna is een selectie gemaakt van natuurdoeltypen die (potentieel) voorkomen binnen de provincie Utrecht.

Vervolgens is op basis van deze relevante natuurdoeltypen voor de habitatrictlijnsoort een lijst opgesteld met vegetatietypen die onder de betreffende natuurdoeltypen vallen. Op deze manier ontstaat voor de soort een lijst met vegetatietypen die onderdeel uitmaken van het leefgebied van de soort. Let op: het leefgebied is natuurlijk zelden tot nooit beperkt tot deze vegetatietypen (een vis zwemt niet alleen waar deze vegetatietypen voorkomen), maar deze vormen er wel een belangrijke kern van. Het voorkomen van deze preferente vegetatietypen is derhalve vooral indicatief. De ruimtelijke spreiding van vegetatietypen geeft wel inzicht in de mate van aaneengeslotenheid van het leefgebied en daarmee de mogelijke versnippering van het leefgebied.

Voor habitatrictlijnsoorten zijn geen kaarten opgenomen omdat voor veel van deze soorten geldt dat deze niet als puntwaarneming in de NDFF mogen worden weergegeven (en dus ook niet in een rapport), maar slechts op grid-niveau (5x5 km of 10x10 km). Een weergave binnen een grid (dat veelal ruim buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied valt, heeft om die reden weinig tot geen toegevoegde waarde. De informatie over deze soorten is daarom tekstueel opgenomen wat context en nuance biedt.

A4.2 Kwaliteit leefgebied

Voor de habitatrictlijnsoort bevat het beoordelingskader voor de kwaliteit van het leefgebied zowel lokale (populatiodynamica, habitatgrootte, habitatkwaliteit) als regionale (verspreiding, samenhang van populaties, totale habitatbehoefte) indicatoren die helpen bij het bepalen en beoordelen van de kwaliteit van het leefgebied en de staat van instandhouding van de soort.

Het beoordelingskader voor habitatrictlijnsoorten bevat informatie uit soortspecifieke beoordelingstabellen zoals opgenomen in Adriaens et al. (2008). Deze beoordelingstabellen zijn opgesteld op basis van bestaande nationale en internationale literatuur en expert judgement. In het beoordelingskader is de categorisering zoals opgenomen in Adriaens et al. (2008), te weten 'goed', 'voldoende' en 'gedegradeerd', aangepast naar respectievelijk 'goed', 'matig' en 'slecht'.

Voor enkele criteria en indicatoren is afgeweken van de beoordelingstabellen zoals opgenomen in Adriaens et al. (2008). Voor de habitatrictlijnsoorten platte schijfhoren en zeggekorfslak zijn de indicator 'Populatiestructuur' (behorende bij het criterium 'Toestand van populatie') niet opgenomen in het beoordelingskader, omdat hier in de praktijk zeer lastig aan te toetsen is. Ten slotte is de categorisering bij de indicator 'Voedselrijkheid' (behorende bij het criterium 'Habitatkwaliteit') aangescherpt in het beoordelingskader. Hiervoor is gebruik gemaakt van de indeling in klassen (op basis van ortho-P, mg P/l) (Bal et al., 2001).

A5 Beoordelingskader kwaliteitsaspect abiotische kenmerken

Parameter	Parameter waarde	H3270	H6120	H6510_A	H91E0_A
Zuurgraad	basisch	goed	goed	goed	goed
Zuurgraad	neutraal-a	goed	goed	goed	goed
Zuurgraad	neutraal-b	goed	goed	goed	goed
Zuurgraad	zwak zuur-a	goed	goed	goed	matig
Zuurgraad	zwak zuur-b	matig	goed	goed	matig
Zuurgraad	matig zuur-a	slecht	goed	slecht	slecht
Zuurgraad	matig zuur-b	slecht	matig	slecht	slecht
Zuurgraad	zuur-a	slecht	slecht	slecht	slecht
Zuurgraad	zuur-b	slecht	slecht	slecht	slecht
Vochttoestand	diep water	slecht	slecht	slecht	slecht
Vochttoestand	ondiep permanent water	slecht	slecht	slecht	slecht
Vochttoestand	ondiep droogvallend water	goed	slecht	slecht	matig
Vochttoestand	s-winters inunderend	goed	slecht	slecht	goed
Vochttoestand	zeer nat	goed	slecht	slecht	goed
Vochttoestand	nat	goed	slecht	slecht	goed
Vochttoestand	zeer vochtig	goed	slecht	slecht	goed
Vochttoestand	vochtig	goed	slecht	goed	goed
Vochttoestand	matig droog	slecht	goed	goed	matig
Vochttoestand	droog	slecht	goed	slecht	slecht
Zoutgehalte	zeer zoet	goed	goed	goed	goed
Zoutgehalte	(matig) zoet	goed	slecht	matig	goed
Zoutgehalte	zwak brak	matig	slecht	slecht	matig
Zoutgehalte	licht brak	slecht	slecht	slecht	slecht
Zoutgehalte	matig brak	slecht	slecht	slecht	slecht
Zoutgehalte	sterk brak	slecht	slecht	slecht	slecht
Zoutgehalte	zout	slecht	slecht	slecht	slecht
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	slecht	slecht	slecht	slecht
Voedselrijkdom	matig voedselarm	slecht	matig	slecht	slecht
Voedselrijkdom	licht voedselrijk	slecht	goed	slecht	slecht
Voedselrijkdom	matig voedselrijk-a	slecht	goed	goed	slecht
Voedselrijkdom	matig voedselrijk-b	matig	matig	goed	slecht
Voedselrijkdom	zeer voedselrijk	goed	slecht	matig	goed
Voedselrijkdom	uiterst voedselrijk	goed	slecht	slecht	goed
Overstromingstolerantie	dagelijks lang	matig	slecht	slecht	matig
Overstromingstolerantie	dagelijks kort	goed	slecht	slecht	goed
Overstromingstolerantie	regelmatig	goed	matig	matig	goed
Overstromingstolerantie	incidenteel	goed	matig	goed	goed
Overstromingstolerantie	niet	slecht	matig	goed	goed

A6 Beoordelingskader kwaliteit leefgebied kamsalamander

criterium	indicator	A - goed	B - matig	C - slecht
Toestand populatie	Populatiegrootte	>50 adulte dieren	20-50 adulte dieren	<20 adulte dieren
Toestand populatie	Voortplanting	>50 larven of eieren	20-50 larven of eieren	<20 larven of eieren
Toestand populatie	Afstand nabije populatie	<1 km	<2 km	>2 km
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Aantal en grootte van de waterpartijen	complex van >5 permanente kleine (<100 m ²) of één of meer grote plassen (>250 m ²)	complex van 3-5 permanente kleine (<100 m ²) of één grote plas (>250 m ²)	complex van <3 permanente en/of tijdelijke kleine plassen (<100 m ²)
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Voedselrijkheid	mesotroof tot matig eutroof (0,01 - 0,07 ortho-P mg P/l)	mesotroof tot matig eutroof (0,01 - 0,07 ortho-P mg P/l)	oligotroof of zeer eutroof (<0,01 of >0,1 ortho-P mg P/l)
Habitatkwaliteit - waterhabitat	pH	6 - 8	6 - 8	<6 of >8
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Vegetatie	50 - 75% van de oppervlakte met dichte ondergedoken of drijvende vegetatie	10 - 50% van de oppervlakte met dichte ondergedoken of drijvende vegetatie	<10% of >75% van de oppervlakte met dichte ondergedoken of drijvende vegetatie
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Beschaduwing	geen	weinig (<33%)	veel (>33%)
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Permanentie	bevat water tot minstens half augustus	bevat water tot begin augustus	valt droog voor begin augustus
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Permanentie	valt hoogstens 1 jaar op 4 droog vóór half augustus	valt hoogstens 1 jaar op 4 droog vóór begin augustus	valt >1 jaar op 4 droog vóór half augustus
Habitatkwaliteit - waterhabitat	Vissen	geen	weinig	Veel
Habitatkwaliteit - landhabitat	Biotoop	kleinschalig landschap met bossen, ruigtevegetaties, houtwallen, enz.	kleinschalig landschap met bossen, ruigtevegetaties, houtwallen, enz.	weinig of geen lineaire landschapselementen
Habitatkwaliteit - landhabitat	Afstand tot waterbiotoop	<300 m	300-500 m	>500 m
Habitatkwaliteit - landhabitat	Verkeerswegen in/grenzend aan habitat	Afwezig	Aanwezig maar zelden gebruikt	Aanwezig en matig tot intensief gebruikt

A7 Huidig gebruik en toetsing

A7.1 Inleiding

A7.1.1 Context

Het beheerplan geeft een kader voor vergunningverlening en handhaving voor de activiteiten die in en rond het gebied plaatsvinden. In het eerste beheerplan van Uiterwaarden Lek is een beoordeling opgenomen, waarin is getoetst of het huidig gebruik (hierna activiteiten) eventuele (significant) negatieve effecten heeft op de beschermde Natura 2000-waarden en het behalen van de instandhoudings-doelstellingen. In het eerste beheerplan werd onder huidig gebruik verstaan: alle legale vormen van gebruik die op de (oude) referentiedatum van 7 december 2004⁸ bekend waren. In deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is opnieuw bekeken welke activiteiten plaatsvinden in en rondom het Natura 2000-gebied.

Het doel van deze toets is om te bepalen welke activiteiten vergunningplichtig zijn, welke al een vergunning hebben, welke een uitzondering kennen op de vergunningsplicht en beoordelen welke vrijgesteld kunnen worden van vergunningsplicht omdat significant negatieve effecten op de Natura 2000-waarden op voorhand zijn uit te sluiten. Indien significant negatieve effecten door een activiteit op een Natura 2000-waarde niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, kan een activiteit niet vrijgesteld worden van vergunningsplicht. Wanneer significant negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, wordt de activiteit niet opgenomen in het beheerplan als zijnde vergunningvrij. De uitvoerder van de activiteit is daarmee vergunningplichtig en verantwoordelijk om een verdere effectbeoordeling uit te laten voeren en, indien nodig, een vergunning aan te vragen. Zonder verdere toetsing (en waar nodig een vergunning) is voortzetting van deze activiteit illegaal.

A7.1.2 Leeswijzer

In paragraaf A7.2 wordt het onderliggend juridisch kader omtrent activiteiten binnen en buiten Natura 2000-gebieden toegelicht.

De toets is in twee stappen uitgevoerd: in de eerste stap is gekeken welke activiteiten op voorhand niet vergunningplichtig zijn, een uitzondering kennen op de vergunningsplicht of al een vergunning hebben. In stap 2 is een voortoets uitgevoerd op de overige activiteiten⁹ om te bepalen of deze vrijgesteld kunnen worden van de vergunningsplicht. Deze twee stappen zijn in de methode in paragraaf A7.3 nader toegelicht en stapsgewijs uitgewerkt in de paragrafen daarna.

Stap 1 is uitgewerkt in paragraaf A7.4 tot A7.6, met een beschrijving van de betreffende activiteiten in paragraaf A7.4 en A7.5 en de selectie van de te beoordelen activiteiten in paragraaf A7.6. Stap 2 is uitgewerkt in de paragrafen A7.7 tot A7.11, met een beschrijving van de relevante storingsfactoren in paragraaf A7.7 en de effectenbeschrijving en beoordeling van de activiteiten in paragraaf A7.8 en A7.9. Het cumulatieve effect van de activiteiten wordt benoemd in paragraaf A7.10 en de samenvattende conclusie wordt aan de hand van een tabel gegeven in paragraaf A7.11. Als laatste is in paragraaf A7.12 additionele informatie te lezen over de flora- en faunawet.

⁸ Zie voor een actuele lijst van de Europese referentiedata per N2000-gebied: [Referentiedata Natura 2000 gebieden - BIJ12](#)

⁹ Wanneer een activiteit niet is opgenomen in het overzicht van vergunningvrije activiteiten of in voorliggende voortoets dan is de initiatiefnemer van de activiteit zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van de toetsing en (indien nodig) het aanvragen van een vergunning.

A7.2 Juridisch kader

A7.2.1 Leeswijzer juridisch kader

In deze paragraaf wordt het juridisch kader omtrent activiteiten binnen en buiten Natura 2000-gebieden toegelicht.

Allereerst wordt in paragraaf A7.2.2 de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 besproken en de specifieke zorgplicht die daarmee is geïntroduceerd. In paragraaf A7.2.3 wordt ingegaan op de verplichting tot het maken van een passende beoordeling. Deze verplichting volgt uit artikel 6, derde lid, Habitatrictlijn en artikel 16.53c, eerste lid, Omgevingswet. Vervolgens worden in paragraaf A7.2.4 de voorwaarden besproken die gelden voor het vaststellen van een plan of project, zoals vastgelegd in de Habitatrictlijn, de Omgevingswet, onderliggende AMvB's en relevante jurisprudentie. Daarbij wordt onder andere ingegaan op de vergunningplicht voor Natura 2000-activiteiten zoals opgenomen in de Omgevingswet. In paragraaf A7.2.5 worden de uitzonderingen op de vergunningplicht voor Natura 2000-activiteiten besproken. Paragraaf A7.2.6 gaat in de op de relatie tussen activiteiten die stikstofemissie veroorzaken en het beheerplan, de samenhang met het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en de Rijksaanpak stikstof, en de rol van vergunningen. Vervolgens wordt in paragraaf A7.2.7 kort ingegaan op de vergunningplicht voor flora- en fauna-activiteiten. Voor het juridisch kader omtrent vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten wordt verwezen naar paragraaf A7.12 van dit rapport. Tot slot wordt in paragraaf A7.2.8 toegelicht wanneer voor het beheerplan een plan-mer-plicht geldt en hoe deze beoordeling samenhangt met de bescherming van Natura 2000-gebieden.

A7.2.2 Omgevingswet

Het vorige beheerplan is opgesteld onder de toen geldende Wet natuurbescherming (Wnb). Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Met de invoering van de Omgevingswet is de Wnb ingetrokken en zijn de bepalingen daaruit opgegaan in de Omgevingswet en in de daaraan hangende AMvB's (het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Besluit bouwwerken leefomgeving en het Omgevingsbesluit). Deze omzetting is grotendeels 'beleidsneutraal' gebeurd. Dat wil zeggen dat materieel gezien de regels nog steeds hetzelfde zijn en dat de rechtspraak die onder de Wnb tot stand is gekomen nog onverminderd het juridische kader weergeeft. Dit volgt bijvoorbeeld uit deze passage uit de wetsgeschiedenis:

“Bij de parlementaire behandeling van het voorstel voor de Wet natuurbescherming is door het toenmalige kabinet meermalen bevestigd dat het normenkader en de instrumenten ongewijzigd zullen overgaan en dat geen afbreuk wordt gedaan aan het beschermingsniveau; de overgang van de regels over de bescherming van de natuur en de daarbij horende bevoegdheidsverdeling geschiedt dus beleidsneutraal.”¹⁰

A7.2.2.1. Specifieke zorgplicht

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn verschillende zorgplichten geïntroduceerd. Eén van deze zorgplichten betreft de zorgplicht ten aanzien van activiteiten die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied kunnen hebben (artikel 11.6 Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal)). Degene die zo'n activiteit verricht, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om verslechterende of significant verstorende gevolgen te voorkomen. Voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, moeten die gevolgen zoveel mogelijk worden beperkt of ongedaan worden gemaakt. Als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt, moet die activiteit ten slotte achterwege worden gelaten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd. De specifieke zorgplicht wordt uitgewerkt in het tweede lid van artikel 11.6 Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en bestaat uit verschillende stappen:

1. Degene die de activiteit verricht, moet kennis opdoen over het Natura 2000-gebied. Het gaat om kennis over leefgebieden voor vogelsoorten, natuurlijke habitats en habitats van soorten waarvoor het gebied is aangewezen, en de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

¹⁰ Kamerstukken II 2017/18, 34985, nr. 3, p. 7.

2. Degene die de activiteit verricht, moet aan de hand van objectieve gegevens nagaan of verslechterende of significant versturende gevolgen voor een Natura 2000-gebied uit te sluiten zijn.
3. Als verslechterende of significant versturende gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, moet degene die de activiteit verricht nagaan welke gevolgen de activiteit kan hebben voor de leefgebieden, natuurlijke habitats en habitats van soorten, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen.
4. Als verslechterende of significant versturende gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, moet degene die de activiteit verricht alle passende preventieve maatregelen treffen met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
5. Tijdens en na het verrichten van de activiteit, moet degene die de activiteit verricht, nagaan of die preventieve maatregelen wel het beoogde effect hebben.
6. Als de activiteit, ondanks de genomen maatregelen, toch verslechterende of significant versturende gevolgen heeft, moet die activiteit worden gestaakt. Als dit niet meer mogelijk is, dan moet degene die de activiteit verricht passende herstelmaatregelen treffen.

A7.2.3 Passende beoordeling

Artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn bepaalt onder andere het volgende:

Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.

Deze bepaling is in Nederland geïmplementeerd in artikel 16.53c van de Omgevingswet, waaruit volgt dat voor een plan of een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn, een passende beoordeling moet worden gemaakt van de gevolgen voor het Natura 2000-gebied.

Om te kunnen worden aangemerkt als project als bedoeld in artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn, moet worden voldaan aan twee voorwaarden:

1. Het plan of project houdt niet direct verband met of is niet nodig voor het beheer van een Natura 2000-gebied.
2. Het plan of project kan, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen hebben voor een Natura 2000-gebied.

A7.2.3.1 Ad 1: geen direct verband met of niet noodzakelijk voor beheer

In 2018 heeft de Europese Commissie een document gepubliceerd met richtsnoeren voor de interpretatie van bepaalde begrippen die worden gebruikt in artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Hierin is een uitleg opgenomen van het onderdeel "dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer" uit artikel 6, derde lid. De Europese Commissie zegt hierover het volgende:

"Te oordelen naar de context en de bedoeling van artikel 6 verwijst het begrip "beheer" naar het instandhoudingsbeheer van een gebied, zoals blijkt uit artikel 6, lid 1. Als een activiteit direct verband houdt met en noodzakelijk is voor het voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen, is deze bijgevolg vrijgesteld van het vereiste van de beoordeling."¹¹

Hieruit kan worden geconcludeerd dat een plan of project dat direct verband houdt met en noodzakelijk is voor het voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen, geen plan of project is in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn. Voor zo'n plan of project hoeft dus geen passende beoordeling te worden opgesteld.

¹¹ "Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (92/43/EEG)", Europese Commissie, C(2018) 7621 final, 21 november 2018, p. 42.

A7.2.3.2 Ad 2: mogelijk significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied

Geen passende beoordeling hoeft te worden opgesteld als significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied op voorhand kunnen worden uitgesloten. Dit kan worden vastgesteld in een zogeheten voortoets. De beoordeling moet plaatsvinden aan de hand van objectieve gegevens en met inachtneming van de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het gebied.¹² Daarnaast geldt dat een plan of project in ieder geval significante gevolgen kan hebben voor een gebied als het de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied in gevaar brengt.¹³

NB: Indien uit de voortoets volgt dat een activiteit geen significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, kan er desalniettemin sprake zijn van een activiteit die wel nadelige – zij het geen significante – gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied. In dat geval blijft de specifieke zorgplicht van artikel 11.6 Bal onverkort van toepassing

A7.2.4 Voorwaarden voor het vaststellen van een plan of uitvoeren van een project

De overheid mag geen activiteiten toestaan die schadelijke effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden. Dit blijkt uit het vervolg van artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn:

Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.

Deze bepaling komt terug in artikel 10.24, eerste lid, Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) (voor plannen) en artikel 5.1, eerste lid, onder e, Omgevingswet (voor projecten).

A7.2.4.1. Plannen: artikel 10.24, eerste lid, Bkl

Op grond van artikel 10.24, eerste lid, Bkl mag een plan als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn alleen worden vastgesteld, als uit de passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten. Volgens het Hof van Justitie van de Europese Unie mag op grond van de passende beoordeling wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaan dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied.¹⁴ Alleen dan mag een plan dus worden vastgesteld.

Plannen die direct verband houden met en noodzakelijk zijn voor het voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen, worden niet aangemerkt als plannen in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrictlijn, zoals besproken in paragraaf A7.2.3.1 Artikel 10.24, eerste lid, Bkl is op dergelijke plannen dus niet van toepassing.

A7.2.4.2 Projecten: vergunningplicht Natura 2000-activiteiten

Artikel 5.1, eerste lid, onder e van de Omgevingswet bevat een verbod om zonder omgevingsvergunning een Natura 2000-activiteit te verrichten, tenzij het gaat om een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen geval. In de bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet wordt een Natura 2000-activiteit gedefinieerd als:

Activiteit, inhoudende het realiseren van een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de habitatrictlijn dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-

¹² HvJ EG 7 september 2004, C-127/02, [ECLI:EU:C:2004:482](#) (Waddenvereniging en Vogelbeschermingsvereniging), punt 48-49.

¹³ HvJ EG 7 september 2004, C-127/02, [ECLI:EU:C:2004:482](#) (Waddenvereniging en Vogelbeschermingsvereniging), punt 48.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld HvJ EG 7 september 2004, C-127/02, [ECLI:EU:C:2004:482](#) (Waddenvereniging en Vogelbeschermingsvereniging), punt 59; HvJ 26 oktober 2006, C-239/04 (Commissie/Portugal), punt 24; HvJ 26 april 2017, C-142/16, [ECLI:EU:C:2017:301](#) (Kolencentrale Moorburg), punten 38 en 42; HvJ 8 november 2016, C-243/15, [ECLI:EU:C:2016:838](#) (Lesoochranárske zoskupenie VLK tegen Obvodný úrad Trenčín), punt 42.

gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

In lijn met hetgeen voor plannen is bepaald in artikel 10.24, eerste lid, Bkl, bepaalt artikel 8.74b, eerste lid, Bkl dat een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit alleen mag worden verleend als uit de passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten. Net als voor plannen geldt voor projecten dat op grond van de passende beoordeling wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel mag bestaan dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied.¹⁵

Zoals besproken in paragraaf A7.2.3.1, kwalificeert een project dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, niet als project in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn. Het uitvoeren van een dergelijk project is dan ook geen Natura 2000-activiteit, zo blijkt uit de definitie opgenomen in de bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet. Een voorbeeld hiervan is het monitoren van de aanwezige Natura 2000-waarden. Omdat dit noodzakelijk is voor het voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen, is dit geen project in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn. Hiervoor hoeft dus geen passende beoordeling te worden opgesteld en geldt geen vergunningplicht op grond van de Omgevingswet.

Beheer en onderhoud van bestaande objecten

Beheer en onderhoud is een integraal onderdeel van een project. Juridisch gezien moet voor beheer- en onderhoudswerkzaamheden mogelijk wel een passende beoordeling worden opgesteld op grond van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn en artikel 16.53c, eerste lid, Omgevingswet. Daarnaast kan voor het uitvoeren van beheer- en onderhoudswerkzaamheden een vergunning voor een Natura 2000-activiteit benodigd zijn. Het Hof van Justitie hanteert namelijk een ruim projectbegrip, waar ook beheer- en onderhoudswerkzaamheden onder kunnen vallen zodra die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Het Ministerie van LNVN heeft echter bepaald dat voor het uitvoeren van beheer- en onderhoudswerkzaamheden geen voortoets, passende beoordeling en vergunning benodigd is, omdat dit volgens het Ministerie niet als een project in de zin van de Habitatrichtlijn kan worden aangemerkt.

Om te bepalen of sprake is van beheer en onderhoud, dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

1. Start er een nieuwe levenscyclus door de activiteiten of wordt de levensduur¹⁶ verlengd?
2. Wijzigt de functie van het object of krijgt het object er een nieuwe functie bij?
3. Wordt de capaciteit van het object vergroot of gaat het object meer plek in beslag nemen?
4. Wordt het hele object vervangen?

Wanneer alle vragen met 'nee' beantwoord kunnen worden, is er sprake van beheer en onderhoud. Volgens het Ministerie is in dat geval geen voortoets, passende beoordeling of Natura 2000-vergunning nodig. Wel is van belang om op te merken dat het hierbij gaat om beleid van het Ministerie en dat beheer- en onderhoudswerkzaamheden juridisch gezien wél kunnen kwalificeren als een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn, waarvoor mogelijk een Natura 2000-vergunning vereist is.

(Recreatief) gebruik van bestaande infrastructuur

Doorgaans is in het geval van individueel en regulier gebruik van bestaande infrastructuur geen sprake van een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn (en daarmee ook niet van een Natura 2000-activiteit). Wel kunnen er maatregelen, regels en verbodsbepalingen worden ingevoerd binnen het Natura 2000-gebied met betrekking tot recreatie, die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om bijvoorbeeld rustperiodes voor fauna of (tijdelijke)

¹⁵ Zie bijvoorbeeld HvJ EG 7 september 2004, C-127/02, [ECLI:EU:C:2004:482](#) (*Waddenvereniging en Vogelbeschermingsvereniging*), punt 59; HvJ 26 oktober 2006, C-239/04 (*Commissie/Portugal*), punt 24; HvJ 26 april 2017, C-142/16, [ECLI:EU:C:2017:301](#) (*Kolencentrale Moorborg*), punten 38 en 42; HvJ 8 november 2016, C-243/15, [ECLI:EU:C:2016:838](#) (*Lesoochranárske zoskupenie VLK tegen Obvodný úrad Trenčín*), punt 42.

¹⁶ Dit betreft de levensduur waarop het te beheren object berekend is. Als deze levensduur wordt aangepast of verlengd door de ingreep, dan valt die ingreep niet onder beheer en onderhoud.

toegangsbeperkingen tot bepaalde delen van het gebied. Het is verplicht om deze maatregelen, regels en verbodsbepalingen na te leven.

A7.2.4.3 ADC-toets

In de vorige paragrafen is besproken dat een passende beoordeling moet worden gemaakt voor een plan of project dat 1) niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, en 2) waarvan significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Als uit de passende beoordeling niet de zekerheid kan worden verkregen dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten, mag op grond van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn geen toestemming worden gegeven voor het plan of project. Voor plannen geldt dat een dergelijk plan niet mag worden vastgesteld (artikel 10.24, eerste lid, Bkl); voor projecten betekent dit dat geen Natura 2000-vergunning mag worden verleend (artikel 8.74, eerste lid, Bkl). Hierop bestaat echter een uitzondering. Deze uitzondering volgt uit artikel 6, vierde lid, Habitatrichtlijn en is geïmplementeerd in artikel 10.24, tweede lid, Bkl (voor plannen) en artikel 8.74, tweede lid, Bkl (voor projecten). In deze artikelen is bepaald dat een plan of project toch doorgang mag vinden als de zogeheten ADC-toets succesvol wordt doorlopen. Hiervoor moet worden voldaan aan drie voorwaarden:

1. er zijn geen alternatieve (A) oplossingen;
2. er is sprake van een dwingende (D) reden van groot openbaar belang; en
3. er worden compenserende (C) maatregelen getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

A7.2.5 Uitzonderingen op de vergunningplicht voor Natura 2000-activiteiten

Op de vergunningplicht voor Natura 2000-activiteiten (artikel 5.1, eerste lid, onder e, van de Omgevingswet) bestaan verschillende uitzonderingen. Deze uitzonderingen zijn opgenomen in de artikelen 11.16 tot en met 11.21 van het Bal.

A7.2.5.1 Toegestaan in andere wet of onderwerp van het gemeenschappelijk visserijbeleid (artikel 11.16 Bal)

Op grond van artikel 11.16, onder a, Bal geldt ten eerste geen vergunningplicht als het verrichten van de activiteit op grond van een andere wet is toegestaan en toepassing is gegeven aan artikel 6, derde of vierde lid, Habitatrichtlijn. Deze uitzondering ervoor dat de Natura 2000-toets kan worden meegenomen in besluitvorming op basis van andere wetten die niet in de Omgevingswet zijn opgegaan. Daarmee wordt voorkomen dat er meerdere procedures moeten worden doorlopen voor hetzelfde project of dezelfde activiteit. Het vereiste dat toepassing moet zijn gegeven aan artikel 6, derde of vierde lid, Habitatrichtlijn, betekent onder andere dat een passende beoordeling moet worden gemaakt waaruit de zekerheid wordt verkregen dat een plan of project de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten (artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn). Als deze zekerheid niet kan worden verkregen, maar er zijn geen alternatieve oplossingen en het plan of project moet worden gerealiseerd om dwingende redenen van openbaar belang, moeten alle nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft (artikel 6, vierde lid, Habitatrichtlijn).

Artikel 11.16, onder b, Bal bepaalt daarnaast dat de vergunningplicht niet geldt voor het uitvoeren van een activiteit die onderwerp is van het gemeenschappelijk visserijbeleid, bedoeld in artikel 38 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en plaatsvindt in de exclusieve economische zone. Deze uitzondering hangt samen met het feit dat de regulering van onder het gemeenschappelijke visserijbeleid vallende visserijactiviteiten plaatsvindt op grond van de Europese visserijwetgeving. Hiermee wordt voorkomen dat een dubbele vergunningplicht geldt voor visserijactiviteiten die al op Europees niveau worden gereguleerd.

A7.2.5.2 Activiteiten aangewezen in een programma/Natura 2000-beheerplan (artikel 11.18 Bal)

Volgens artikel 11.18 van het Bal is ten eerste geen vergunning benodigd voor een Natura 2000-activiteit wanneer deze activiteit als vergunningvrij is aangewezen in een programma (in dit geval een Natura 2000-beheerplan). Natura 2000-activiteiten kunnen alleen worden vrijgesteld als het programma:

- geheel of ook betrekking heeft op de inrichting, het beheer of het gebruik van een Natura 2000-gebied en maatregelen bevat om de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied te bereiken; of
- tot doel heeft, ook met het oog op een evenwichtige en duurzame economische ontwikkeling:
 - de belasting van natuurwaarden van Natura 2000-gebieden door bepaalde schadelijke factoren te verminderen en de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken; of
 - het beheer, de bescherming, het behoud of het herstel van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren of planten of de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats of habitats van soorten of het verbeteren van de staat van instandhouding van die soorten; en
- wordt vastgesteld door of gezamenlijk met het bestuursorgaan dat bevoegd zou zijn te beslissen op aanvragen om omgevingsvergunningen voor de betrokken Natura 2000-activiteiten.

A7.2.5.3 Activiteiten aangewezen in een omgevingsverordening (artikel 11.19 Bal)

Op grond van artikel 11.19, eerste lid, Bal kan een omgevingsverordening een Natura 2000-activiteit als vergunningvrij aanwijzen.

Artikel 11.19, tweede lid, Bal gaat over situaties waarin een Natura 2000-activiteit vergunningplichtig blijft vanwege mogelijke schadelijke effecten, maar bepaalde factoren (bijvoorbeeld stikstofdepositie, geluid of trillingen) buiten de vergunning blijven zolang een bepaalde drempelwaarde niet wordt overschreden. De provincie kan bijvoorbeeld besluiten dat stikstofdepositie die onder een bepaalde drempel blijft voor een specifiek Natura 2000-gebied, niet meeweegt bij de beoordeling van een vergunningaanvraag voor een Natura 2000-activiteit. De vergunningplicht geldt dan dus onverkort, maar bij de beoordeling van de vergunningaanvraag kunnen bepaalde effecten op grond van deze bepaling buiten beschouwing worden gelaten.

A7.2.5.4 Activiteiten aangewezen in een ministeriële regeling (artikel 11.20 Bal)

Een Natura 2000-activiteit kan op grond van artikel 11.20, eerste lid, Bal in de volgende gevallen als vergunningvrij worden aangewezen in een ministeriële regeling (de Omgevingsregeling):

- het gaat om een Natura 2000-activiteit van nationaal belang; of
- de activiteit moet worden vrijgesteld van de vergunningplicht vanwege het algemeen belang.

Net als in een omgevingsverordening kan in een ministeriële regeling worden bepaald dat bepaalde factoren buiten beschouwing worden gelaten bij de vergunningaanvraag, zolang een bepaalde drempelwaarde niet wordt overschreden (artikel 11.20, tweede lid, Bal).

A7.2.5.5 Voorwaarden voor aanwijzing vergunningvrije gevallen

Er zijn nadere eisen voor het aanwijzen van vergunningvrije Natura 2000-activiteiten in een programma (beheerplan), omgevingsverordening of ministeriële regeling. Op grond van artikel 11.21, eerste lid, van het Bal mag een Natura 2000-activiteit alleen als vergunningvrij worden aangewezen in de volgende gevallen:

- op basis van objectieve gegevens vooraf kan worden uitgesloten dat de die activiteit, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben; of
- uit een passende beoordeling¹⁷ blijkt dat die activiteit de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten; of
- als het gaat om een aanwijzing in een omgevingsverordening of ministeriële regeling: de activiteit kan worden gerechtvaardigd op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, er zijn geen reële alternatieven en er worden compenserende maatregelen getroffen waardoor de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Zoals hierboven vermeld, kan in een omgevingsverordening of ministeriële regeling worden bepaald dat een bepaalde factor buiten beschouwing wordt gelaten bij de beoordeling van een vergunningaanvraag, zolang

¹⁷ Als bedoeld in artikel 8.74b van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

een bepaalde drempelwaarde niet wordt overschreden (artikelen 11.19, tweede lid, en 11.20, tweede lid, Bal). Artikel 11.21, tweede lid, Bal bepaalt echter dat dit alleen kan in twee gevallen:

op grond van objectieve gegevens kan met zekerheid worden uitgesloten dat een activiteit, door de invloed van de factor die buiten beschouwing wordt gelaten, significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied heeft,

of:

uit een passende beoordeling blijkt dat met zekerheid kan worden uitgesloten dat een activiteit, door de invloed van de factor die buiten beschouwing wordt gelaten, de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied aantast.

A7.2.6 Stikstof

Significant negatieve effecten door stikstofemissies kunnen niet worden uitgesloten. Zelfs indien er geen stikstofgevoelige Natura 2000-waarden voorkomen binnen het betreffende Natura 2000-gebied, kan er niet worden uitgesloten dat de stikstofemissie van een activiteit leidt tot stikstofdepositie in een ander (nabijgelegen) Natura 2000-gebied of gebieden met stikstofgevoelige Natura 2000-waarden (zie ook hoofdstuk 5 voor stikstof als drukfactor). Wanneer de kritische depositiewaarde (KDW) in dat gebied of gebieden voor een of meer stikstofgevoelige habitattypen en/ of leefgebieden reeds wordt overschreden of nader wordt overschreden, kunnen significant negatieve effecten als gevolg van deze depositie aldaar niet worden uitgesloten.

Omdat de bijdrage aan de depositie als gevolg van stikstofemissie vanuit verschillende activiteiten op een gebied of gebieden niet te scheiden zijn, kan het effect van deze activiteiten waar het gaat om stikstofemissie ook niet los van elkaar worden beoordeeld en kan binnen de kaders van een voortoets alleen gesteld worden dat significant negatieve effecten als gevolg van stikstofemissie (leidend tot depositie) niet kunnen worden uitgesloten. Om deze reden kunnen activiteiten die leiden tot stikstofemissie met betrekking tot deze emissie niet vrijgesteld worden van vergunningsplicht (mogelijk wel tot het overige deel van de activiteit(en)). Activiteiten waarvoor een geldige vergunning voor stikstofuitstoot is verleend, mogen worden uitgevoerd voor zover wordt voldaan aan de in die vergunning opgenomen voorwaarden. Wanneer niet (meer) aan de voorwaarden in de vergunning wordt voldaan, is de vergunninghouder in overtreding. Als het bevoegd gezag van oordeel is dat hetgeen op enig moment vergund is niet langer is toegestaan, dan zal het bevoegd gezag moeten overgaan tot (gedeeltelijke) intrekking, handhaven op basis van de vergunning of gebruik moeten maken van haar aanschrijvingsbevoegdheid. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van nieuwe/gewijzigde activiteiten en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning.

De hoeveelheid stikstof die neerdaalt op de Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige habitattypen en/ of leefgebieden is veelal veel te hoog en moet (fors) naar beneden worden gebracht om de natuur niet langer te overbelasten. Dit vereist een integrale aanpak. Stikstofemissies kunnen voortkomen uit zowel niet-vergunningplichtige activiteiten als vergunningplichtige activiteiten. Naast het vigerende en geplande rijksbeleid wordt deze integrale aanpak binnen provincie Utrecht uitgewerkt binnen het gebiedsprogramma Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Binnen het UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt tot van onderschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.

A7.2.7 Vergunningplicht flora- en fauna-activiteiten

Op basis van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn zijn EU-lidstaten verplicht om bepaalde plant- en diersoorten en hun leefgebieden te beschermen. Deze richtlijnen vormen niet alleen de basis voor de vergunningplicht onder de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten, maar liggen ook ten grondslag aan de vergunningplicht voor flora- en fauna-activiteiten.

Een flora- en fauna-activiteit is volgens de bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet een *activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten*.

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g van de Omgevingswet is voor een flora- en fauna-activiteit slechts een vergunning vereist voor zover het gaat om een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen geval. Deze gevallen zijn opgenomen in het Bal.

Flora- en fauna-activiteiten zijn als vergunningplichtig aangewezen ter bescherming van soorten op basis van de Vogelrichtlijn (paragraaf 11.2.2 Bal) en de Habitatrictlijn (paragraaf 11.2.3 Bal), ter bescherming van andere soorten (paragraaf 11.2.4 Bal) en voor handelingen zoals het bijvoeren van bepaalde diersoorten en het uitzetten van specifieke dieren en eieren (paragraaf 11.2.5 Bal). Zie paragraaf A7.12 voor het juridische kader betreffende vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten.

De activiteiten in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan worden niet beoordeeld in het kader van flora- en fauna-activiteiten, alleen in het kader van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.

A7.2.8 Plan-mer-plicht

Paragraaf 16.4.1 van de Omgevingswet gaat over de milieueffectrapportage (mer) voor plannen en programma's. Een eventuele plan-mer-(beoordelings)plicht is alleen aan de orde als sprake is van een plan of programma waarvan de vaststelling is geregeld in wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen (artikel 16.34, eerste lid, Omgevingswet). Met de invoering van de Omgevingswet worden Natura 2000-beheerplannen beschouwd als een verplicht programma. Op grond van artikel 3.8, derde lid, Omgevingswet is de provincie namelijk verplicht een Natura 2000-beheerplan vast te stellen voor ieder Natura 2000-gebied dat binnen het grondgebied van de provincie ligt. Een Natura 2000-beheerplan moet dus worden beschouwd als programma in de zin van paragraaf 16.4.1 van de Omgevingswet. Eén van de gevolgen daarvan is dat bij het opstellen dan wel wijzigen c.q. actualiseren van een beheerplan sprake kan zijn van een plan-mer-(beoordelings)plicht.

Een beheerplan is plan-mer-plichtig in drie gevallen (artikel 16.36, eerste, tweede en vierde lid, Omgevingswet):

- a als het beheerplan het kader vormt voor mer-(beoordelings)plichtige projecten als bedoeld in artikel 16.43, eerste lid, Omgevingswet;
- b als het beheerplan het kader vormt voor andere projecten dan bedoeld in artikel 16.43, eerste lid, Omgevingswet én het beheerplan aanzienlijke milieueffecten kan hebben;
- c als bij de voorbereiding het beheerplan een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van artikel 16.53c van de Omgevingswet.

A7.2.8.1 Kaderstellende beheerplannen (a en b)

Artikel 16.36, eerste lid, van de Omgevingswet bepaalt dat een plan of programma mer-plichtig is als het kaderstellend is voor te nemen besluiten voor projecten als bedoeld in artikel 16.43, eerste lid, Omgevingswet. Met bijlage V van het Omgevingsbesluit is uitvoering gegeven aan artikel 16.43, eerste lid, van de Omgevingswet. Deze bijlage bevat de mer-(beoordelings)plichtige projecten. Als een beheerplan het kader vormt voor te nemen besluiten voor de projecten uit bijlage V van het Omgevingsbesluit, geldt voor dat beheerplan dus een plan-mer-plicht.

Indien een beheerplan kaderstellend is voor andere projecten dan bedoeld in artikel 16.43, eerste lid, Omgevingswet, geldt voor het beheerplan een plan-mer-beoordelingsplicht. Het gaat dan dus om andere projecten dan de projecten opgenomen in bijlage V bij het Omgevingsbesluit. In dat geval moet het bevoegd gezag toetsen of het beheerplan aanzienlijke milieueffecten kan hebben. Als dat het geval is, geldt een plan-mer-plicht voor het beheerplan, zo bepaalt artikel 16.36, vierde lid, van de Omgevingswet.

In de Omgevingswet wordt niet aangegeven wat precies wordt bedoeld met het stellen van een kader. Volgens het Hof van Justitie van de EU ziet het begrip 'kaderstellende plannen en programma's' op

“iedere handeling die, door vaststelling van op de betrokken sectoren toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke milieugevolgen kunnen hebben.”¹⁸

Van belang is dat de desbetreffende bepalingen voldoende betekenis en reikwijdte hebben om voorwaarden te stellen aan de besluitvorming over toekomstige concrete projecten. De in deze bepalingen neergelegde keuzes – in het bijzonder waar deze betrekking hebben op milieuaspecten – moeten zodanig zijn dat zij de criteria en randvoorwaarden vastleggen waaraan moet worden voldaan om uiteindelijk tot vergunningverlening over te kunnen gaan. Het gaat er dus om dat het plan of programma voldoende gedetailleerde regels bevat over de inhoud, voorbereiding en (praktische) uitvoering van een project.¹⁹ Daarbij gaat het met name om regels die zien op de ligging, aard, omvang en gebruiksvoorwaarden van een project.²⁰ Uit jurisprudentie van het Hof van Justitie blijkt dat een puur indicatief kader niet voldoende is voor kaderstelling. Dit betekent dat een plan tenminste een bindend karakter moet hebben voor de autoriteiten die bevoegd zijn de vergunning te verlenen.²¹

A7.2.8.2 Passende beoordeling (c)

Zoals gezegd moet op grond van artikel 16.53c van de Omgevingswet voor een plan of een project als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn een passende beoordeling worden gemaakt van de gevolgen voor het Natura 2000-gebied.

Als significant negatieve effecten op een gebied al op voorhand kunnen worden uitgesloten, hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt. Een passende beoordeling hoeft ook niet te worden opgesteld voor een plan of project dat direct verband houdt met en noodzakelijk is voor het beheer van het gebied, aangezien een dergelijk plan of project niet kwalificeert als plan of project in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrictlijn. Dit betekent dat voor een beheerplan in beginsel geen passende beoordeling hoeft te worden gemaakt.

Hierbij dient wel een belangrijke kanttekening te worden gemaakt. De verplichting tot het opstellen van een passende beoordeling geldt namelijk ook voor activiteiten die worden toegelaten in de vorm van een vrijstelling van de vergunningplicht. Deze vergunningvrije activiteiten houden namelijk niet direct verband met en zijn niet noodzakelijk voor het beheer van het gebied. Uit artikel 11.21, eerste lid, Bal blijkt dat een activiteit alleen als vergunningvrij wordt aangewezen in een beheerplan als uit een passende beoordeling blijkt dat die activiteit de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten. Een passende beoordeling kan alleen worden overgeslagen als significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied op voorhand kunnen worden uitgesloten (zie ook paragraaf A7.2.6.5). Wanneer in een beheerplan Natura 2000-activiteiten worden aangewezen als vergunningvrij, en vooraf niet kan worden uitgesloten dat die activiteiten significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied kunnen hebben, moet voor dit gedeelte van het beheerplan dus een passende beoordeling worden opgesteld. In dat geval is het beheerplan plan-mer-plichtig.

A7.2.8.3 Conclusie: wanneer is een beheerplan plan-mer-plichtig?

Om te kunnen beoordelen of er voor dit Natura 2000-beheerplan een plan-mer-plicht geldt, moeten de volgende vragen worden beantwoord:

1. Vormt het beheerplan het kader voor mer-(beoordelings)plichtige activiteiten uit bijlage V bij het Omgevingsbesluit?
2. Vormt het beheerplan het kader voor overige activiteiten, en kan het beheerplan aanzienlijke milieueffecten hebben?
3. Worden er Natura 2000-activiteiten aangewezen als vergunningvrij waarvoor een passende beoordeling opgesteld moet worden?

¹⁸ HvJ EU 28 oktober 2016, C-290/15, ECLI:EU:C:2016:816, punt 49.

¹⁹ HvJ EU 22 februari 2022, C-300/20, ECLI:EU:C:2022:102, punt 70.

²⁰ HvJ EU 22 februari 2022, C-300/20, ECLI:EU:C:2022:102, punt 62.

²¹ HvJ EU 9 maart 2023, C-9/22, ECLI:EU:C:2023:176, punt 49.

Wanneer alle vragen met 'nee' beantwoord kunnen worden, is er geen sprake van een plan-mer-plicht.

Voor het beheerplan van Uiterwaarden Lek is er geen sprake van een plan-mer-plicht. Er zijn geen activiteiten vrijgesteld waarvoor een passende beoordeling opgesteld zou moeten worden. Daarnaast vormt dit beheerplan geen kader voor mer-plichtige activiteiten of andere activiteiten.

A7.3 Methode

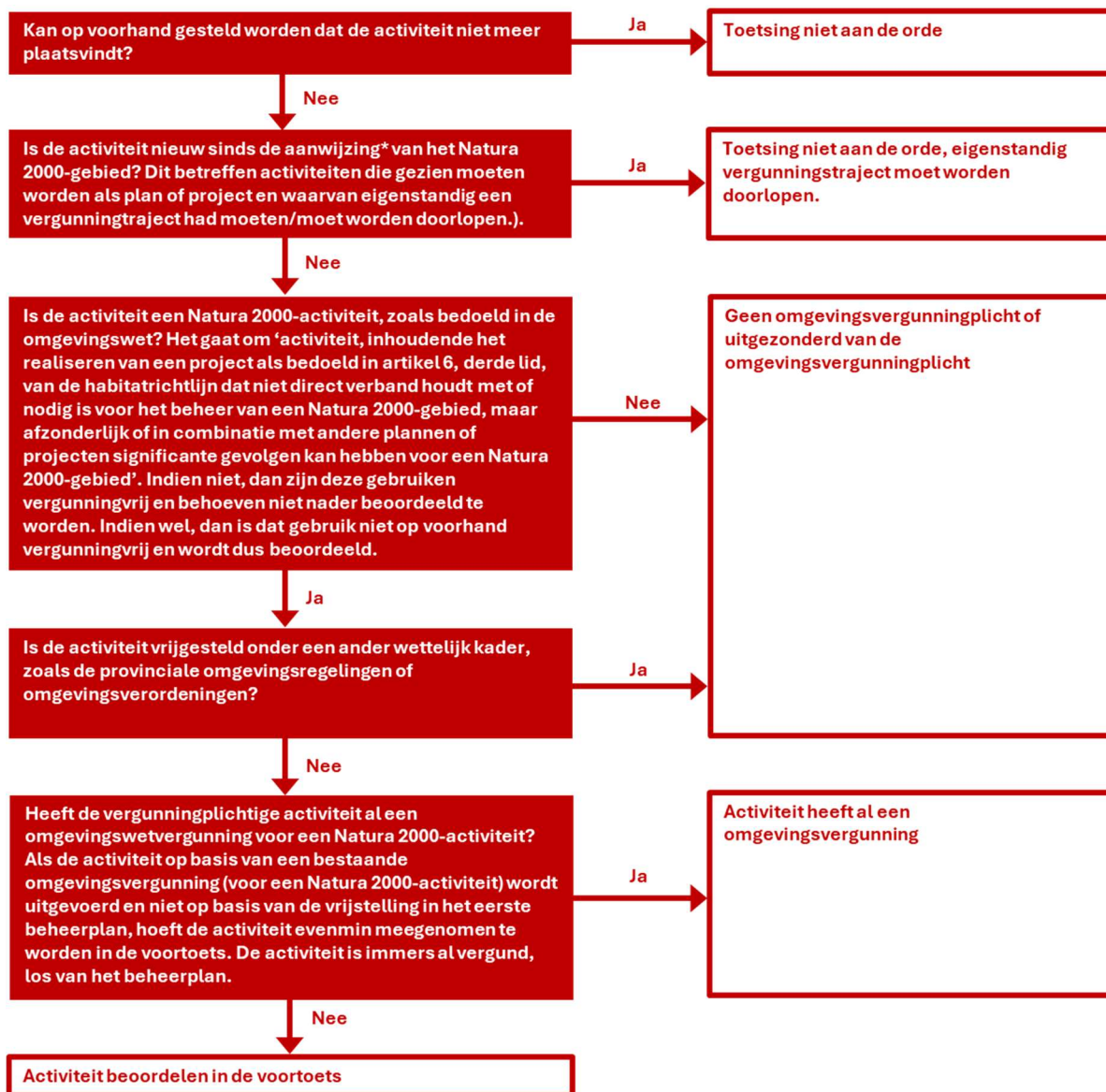
Het beoordelen van de activiteiten is gedaan aan de hand van twee stappen, die hieronder nader worden toegelicht.

A7.3.1 Stap 1: Selectie van activiteiten die beoordeeld moeten worden

In stap 1 zijn de activiteiten beschreven, die plaatsvinden in en rond het gebied. De lijst bestaat uit vrijgestelde activiteiten uit het eerste beheerplan, aangevuld met eventuele activiteiten die aanwezig waren ten tijde van de aanwijzing (maar nog niet in beeld). Hierbij zijn ook activiteiten binnen (stap 1a) en buiten (stap 1b) de begrenzing meegenomen die, gelet op de verstoringfactoren, invloed zouden kunnen hebben op de aanwezige Natura 2000-waarden. Bij het nagaan of er mogelijk sprake is van een significant negatief effect van een activiteit die buiten de begrenzing van het Natura 2000—gebied plaatsvindt, kan geen vaste afstand worden gehanteerd. Elke activiteit heeft eigen storingsfactoren die elk op hun beurt tot meer of minder ver reiken. Bij de beoordeling is dan ook zo goed mogelijk nagegaan welke activiteiten buiten de begrenzing plaatsvinden waarvan storingsfactoren mogelijk tot binnen het Natura 2000-gebied reiken. Het overzicht (stap 1ab in paragraaf A7.4 en A7.5) geeft de duiding of het een bestaande of nieuwe activiteit is, of de activiteit is veranderd ten opzichte van dezelfde activiteit ten tijde van opstellen eerste beheerplan en zo ja, in wat voor opzicht. Kenmerken van de activiteit²² staan hier ook beschreven.

Voorafgaand aan de voortoets (stap 2) is een analyse (stap 1c) uitgevoerd naar de activiteiten die in het eerste beheerplan waren vrijgesteld of uitgezonderd van vergunningplicht dan wel vergunningvrij konden worden opgenomen (omdat de kans op significant negatieve effecten kon worden uitgesloten). In deze analyse is beoordeeld of de activiteiten, die zijn opgenomen in het eerste beheerplan als zijnde niet vergunningplichtig, dat ook in de huidige situatie zijn. Het oordeel is beschreven in paragraaf A7.6. Om tot dit oordeel te komen zijn de te doorlopen deelstappen toegelicht in Figuur 0-5.

²² Indien er een voorwaarde van de activiteit voortkomt uit het 1e beheerplan en de activiteit niet is gewijzigd, is de "voorwaarden" overgenomen als "kenmerk van de activiteit" in een gedetailleerde beschrijving (in termen van waar, wanneer, hoe vaak etc.). De activiteit is alleen op basis van deze beschrijving getoetst en afwijkingen daarvan zijn direct vergunningplichtig.

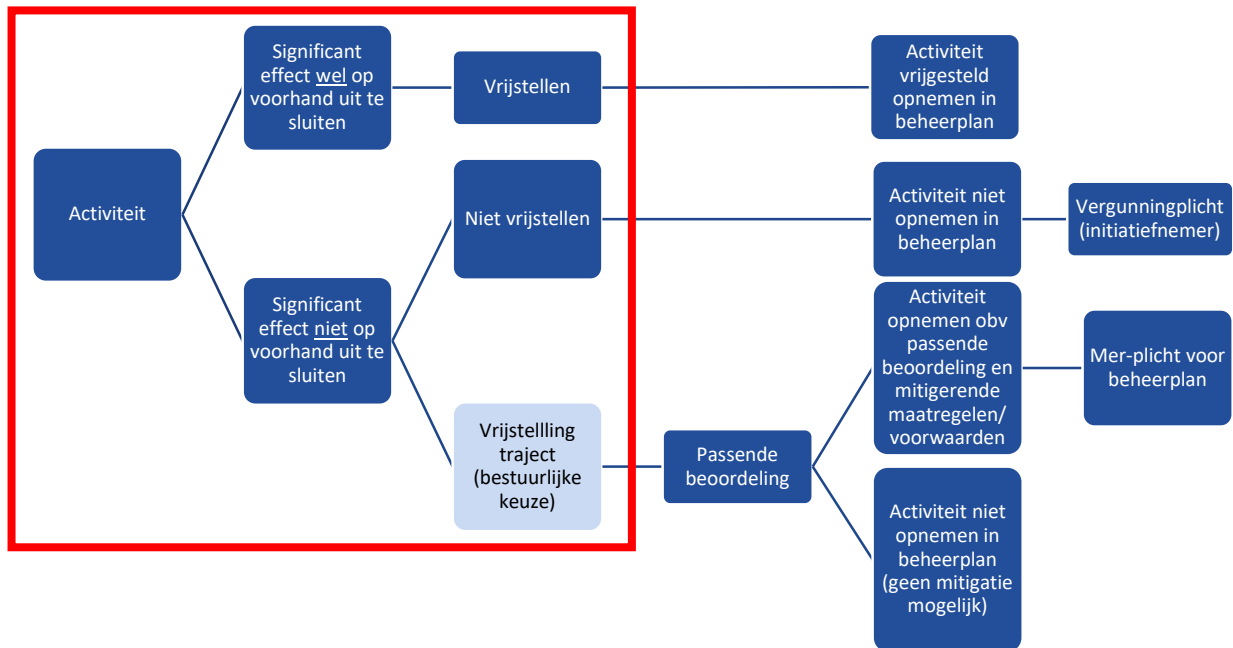

Figuur 0-5 Stroomschema Stap 1: Selectie van activiteiten die beoordeeld moeten worden. *Met aanwijzing wordt de Europese referentiedata bedoeld: Zie voor een actuele lijst van de Europese referentiedata per N2000-gebied: [Referentiedata Natura 2000 gebieden - BIJ12](#). Indien meerdere referentiedata van toepassing zijn op één gebied, wordt voor het gehele gebied uitgegaan van de oudste referentiedatum.

A7.3.2 Stap 2: Voortoets

Methodiek voortoets

De voortoets geeft uitsluitsel of voor een activiteit al dan niet op voorhand de kans op optredende significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten (Figuur 0-6). Indien significant negatieve effecten op voorhand niet kunnen worden uitgesloten kan een activiteit niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.

Figuur o-6 Schematische weergave toetsing huidige gebruik (activiteiten). Het rode kader geeft de scope van de voortoets weer. Een passende beoordeling maakt geen onderdeel uit van de voorliggende voortoets.

De gevolgde stappen (2a-d) zijn hieronder kort toegelicht.

a. Afbakening storingsfactoren

In deze stap wordt een overzicht gegeven welke verstoringsfactoren (voorbeeld; oppervlakteverlies of verdroging) kunnen optreden door een activiteit (voorbeeld; bebouwing of visserij) op basis van de verstoringsfactoren van de Effectenindicator (Broekmeyer et al., 2005). Achterliggende informatie van de Effectenindicator is te vinden op (Beschermd Soorten Indicator (BeSI) - BIJ12). De tabel in paragraaf A7.7.3 is ingevuld op basis van expert judgement: 'x' als de activiteit tot een van de storingsfactoren kan leiden. Dit is op basis van het huidige gebruik, dus de vraag is of de activiteit zoals zich dat nu voordoet kan leiden tot de storingsfactor. De vraag is dus niet of de storingsfactor op gaat treden als die betreffende activiteit geïntroduceerd wordt.

Vervolgens is de gevoeligheid van typische soorten, van habitattypen en habitatrictlijnsoorten voor storingsfactoren waardoor gewenste abiotische condities voor habitattypen en/ of leefgebieden van soorten negatief kunnen worden beïnvloed, overgenomen uit de Effectenindicator²³ Natura 2000-gebieden.

Hieruit volgt een afbakening van de storingsfactoren. Dit is gebaseerd op basis van de vorige alinea's. Dit is dus een combinatie van de storingsgevoeligheid van de Natura 2000-waarde en de expert judgement beoordeling van de storingsfactoren. Per de te beoordelen activiteit wordt beoordeeld of de activiteit relevant is voor de te beoordelen Natura 2000-waarden. Dit houdt in: indien een activiteit een verstoringsfactor kan veroorzaken ('x') EN de Natura 2000-waarden gevoelig is voor die verstoringsfactor ('zeer gevoelig', 'gevoelig' of 'onbekend'), wordt deze meegenomen in de beoordeling van de voortoets.

Indien een activiteit geen storingsfactoren veroorzaakt waar de Natura 2000-waarden gevoelig voor zijn hoeft de activiteit niet verder getoetst te worden, deze kan vrijgesteld worden omdat significant negatieve effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten. Wanneer de activiteit relevant is voor de te beoordelen Natura 2000-waarden, moet die betreffende activiteit voor de corresponderende doelen verder meegenomen worden in de voortoets.

²³ Achterliggende informatie van de Effectenindicator is te vinden op (Beschermd SoortenIndicator (BeSI) - BIJ12).

b. *Effectenbeschrijving en beoordeling*

In deze stap staat een analyse over de overlap in tijd of ruimte van een activiteit en een ISHD. Bij ruimte gaat het niet alleen om fysieke overlap maar ook of de activiteit binnen de verstoringsafstand plaatsvindt. Wanneer veel onbekend is, geldt het voorzorgbeginsel. Indien er activiteiten zijn die volledig in ruimte/tijd met HT of leefgebied uitsluiten, dan hebben deze geen effect. Voor deze activiteiten is dus de conclusie dat ze vrijgesteld kunnen worden.

Het is mogelijk dat ondanks dat er overlap met de ISHD is, er een andere reden is om effect uit te sluiten; omdat de frequentie, duur en intensiteit van een activiteit niet kan leiden tot een significant negatief effect, of omdat de activiteit plaatsvindt binnen daarvoor bestemde infrastructuur. Dit is hier ook toegelicht.

c. *Cumulatief effect*

Als laatste moet vastgesteld moet worden of de effecten van activiteit in cumulatie tot significant negatieve effecten op de Natura 2000-waarden leiden.

d. *Samenvattende conclusie*

In deze stap staat een overzicht van alle activiteiten in het betreffende N2000-gebied waarbij is aangegeven; of een activiteit vergunningplichtig is, is uitgezonderd van die vergunningplicht, al een vergunning heeft, of deze activiteit vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan, of dat een activiteit niet vergunningvrij in het beheerplan kan worden opgenomen omdat significant negatieve effecten op Natura 2000-waarde(n) niet op voorhand zijn uit te sluiten. Deze tabel is een weergave van de vorige stappen, met een uitgebreide toelichting waarom deze conclusie is getrokken. Indien er kenmerk(en) van de activiteit²⁴ verbonden zijn aan de vrijstelling staan deze hier ook beschreven.

A7.4 Stap 1a. Beschrijving activiteiten binnen Uiterwaarden Lek

A7.4.1 Natuurbeheer

Tabel o-1 De activiteiten (Natuurbeheer) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Deelgebied	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Begrazing	1A	De Horde, Kersbergsche en langs percelen Achthovense Uiterwaarden	ZHL	Zie omschrijving regulier beheer	Zie omschrijving regulier beheer
Maaien	1B	Alle deelgebieden	SBB, ZHL	Zie omschrijving regulier beheer	Zie omschrijving regulier beheer
Tegengaan verstruweling	1C	Alle deelgebieden	SBB, ZHL, RWS	Zie omschrijving regulier beheer	Zie omschrijving regulier beheer

A7.4.2 Recreatie

Tabel o-2 De activiteiten (Recreatie) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Oeverrecreatie	2A	Alle deelgebieden	Recreanten	In het gebied vinden diverse vormen van	Door een toename van warme zomerdagen

²⁴ Indien er een voorwaarde van de activiteit voortkomt uit het 1e beheerplan en de activiteit niet is gewijzigd, is de "voorwaarden" overgenomen als "kenmerk van de activiteit" in een gedetailleerde beschrijving (in termen van waar, wanneer, hoe vaak etc.). De activiteit is alleen op basis van deze beschrijving getoetst en afwijkingen daarvan zijn direct vergunningplichtig.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
				recreatie plaats op en rond de strandjes binnen de kribben: zwemmen, strandrecreatie, vissen, dagrecreatie inclusief barbecue, vuurstoken, tentjes.	neemt de oeverrecreatie met name van april tot en met oktober ook toe.
Wandelen, betreden habitattypen	2B	Koekoekswaard	Recreanten	Voor de recreanten van de camping De Koekoek worden enkele paden over de rivierduin en oeverwal gemaaid, zodat de mensen van en naar de strandjes langs de Lek kunnen lopen.	Door een toename van warme zomerdagen neemt de recreatie met name van april tot en met oktober ook toe.
Wandelen, betreden habitattypen	2C	Willige Langerak en De Bol	Recreanten	In het gebied bevinden zich meerdere uitgezette wandelroutes waar het met mooi weer en in het weekend erg druk kan zijn. De meeste wandelaars blijven op de paden. Veel wandelaars hebben honden bij zich en die lopen vaak illegaal los door het gebied.	Door een toename van warme zomerdagen neemt de recreatie met name van april tot en met oktober ook toe.

A7.4.3 Waterbeheer en scheepvaart

Tabel 0-3 De activiteiten (waterbeheer) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Oeverbeheer	3A	Alle deelgebieden	RWS	Onderhoud van oevers, nemen van maatregelen voor herstel en/of tegengaan van erosie. Beheer van bekribbing, beschoeiing, peilen en afvoeren. Verwijderen ruwe vegetatie voor bevordering doorstroming rivier (o.b.v. vegetatielegger RWS).	-
Onderhoud kades	3B	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	RWS, HDSR, WSRL	Zomerkade, waarop de Keur van toepassing is. Enkele waterlopen worden door HDSR onderhouden (waaronder maaaien).	-

A7.4.4 Landbouw

Tabel o-4 De activiteiten (Landbouw) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Grasland-beheer en akkerbouw	4A	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	Agrariërs	Op grote schaal vindt agrarisch gebruik plaats met graslandbeheer en intensieve bemesting, maaien, gewasbescherming smiddelen en akkerbouw (maisteelt). Door deze bedrijven worden activiteiten uitgevoerd die vallen binnen de definitie van een 'Reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008). à zie beschrijving Landbouw binnen N2000.	-

A7.4.5 Monitoring

Tabel o-5 De activiteiten (Monitoring) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Beschermde soorten	5A	Willige Langerak en De Horde	HDSR	Het waterschap monitort elke 5 jaar de af- of aanwezigheid van watergebonden beschermde soorten op enkele locaties in en rondom het Natura-2000 gebied.	-

A7.4.6 Schadebestrijding

Tabel o-6 De activiteiten (schadebestrijding) binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Muskusrattenbestrijding	6A	Alle deelgebieden	HDSR, WSRL	Muskusrattenbestrijding. Voor de volledige beschrijving van deze activiteit kan de Passende Beoordeling (voor de activiteit) worden geraadpleegd.	-
Schadebestrijding ganzen	6B	Alle deelgebieden	WSRL	Schadebestrijding van overzomerende ganzen. Voor de volledige beschrijving van deze activiteit kan de Passende Beoordeling (voor de activiteit) worden geraadpleegd.	-

A7.4.7 Drones

Tabel o-7 De activiteiten (Drones) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Deelgebied	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Drones – niet recreatief	7A	Gehele gebied	Piloot in opdracht van de overheid, dan wel terreinbeherende organisatie.	De vluchten worden uitgevoerd voor de uitvoering van noodzakelijk beheer (geen Natura 2000-activiteit) en onderhoud (geen Natura 2000-activiteit), noodzakelijke monitorings-(geen Natura 2000-activiteit), reddings-, inspectie-, toezicht-, opsporingstaken (waaronder politie of brandweer), alsmede voor de uitvoering van calamiteitenbeheer. De vluchten voor de publieke taken worden in opdracht van de overheid, dan wel door of in opdracht van de terreinbeherende organisatie uitgevoerd. De piloot van de drone is aantoonbaar op de hoogte van de lokale en actuele situatie ten aanzien van de beschermde natuurwaarden en de verstoringgevoeligheid van die waarden. De piloot handelt conform artikel 11.6 (specifieke zorgplicht) van het Bal. Verslaglegging hiervan ligt bij de gebruiker en kan via bijvoorbeeld het vluchtplan of vlieglogboek.	Niet opgenomen in eerste beheerplan, ten tijde van het eerste beheerplan vond dit mogelijk wel plaats.
Drones - recreatief	7B	Gehele gebied	Recreanten	Drone vluchten door recreanten. Divers (in termen van locatie, frequentie, impact, e.d.)	Niet opgenomen in eerste beheerplan, ten tijde van het eerste beheerplan vond dit mogelijk wel plaats.

A7.5 Stap 1b. Beschrijving activiteiten buiten Uiterwaarden Lek

A7.5.1 Waterbeheer en scheepvaart

Tabel o-8 De activiteiten (waterbeheer) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Onderhoud kades	8A	Alle deelgebieden	RWS	De dijken hebben een waterkerende functie en maken deel uit van de primaire waterkering. Het beheer en onderhoud aan de Lekdijken bestaat uit maaibeheer.	-
Overig beheer Lek	8B	Alle deelgebieden	RWS, WSRL	Het beheer van de waterloop bestaat uit onderhoud aan kabels en leidingen hoofdvaarwegennet, onderzoek en inspectie hoofdvaarwegennet, het onderhoud van de kribben, vaargeulmarkeringen en kunstwerken, het baggeren van de vaargeul.	-

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Scheepvaart	8C	Alle deelgebieden	Recreatievaart en beroepsvaart	Recreatievaart en beroepsvaart op de Lek.	-

A7.5.2 Waterwinning

Tabel o-9 De activiteiten (Waterwinning) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Drinkwaterwinningen	9A	Alle deelgebieden	Vitens, Oasen	Op enige afstand van het Natura 2000-gebied zijn drinkwaterwinningen aanwezig van Vitens en Oasen.	Voor actuele gegevens wordt verwezen naar de gebiedsdossiers die de provincie Utrecht opstelt mede a.d.h.v. input Vitens.
Vergunde grondwaterwinningen	9B	Alle deelgebieden	Vitens, Oasen	Daarnaast zijn er ook andere (vergunde) grondwaterwinningen aanwezig.	-
Kleine en/of tijdelijke onttrekkingen	9C	Alle deelgebieden	-	Verder is er in een straal van 2 km rondom Uiterwaarden Lek sprake van meldingen in het kader van de omgevingswet. Dit zijn kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen die niet vergunningplichtig zijn maar die wel bij de vergunningverlener (provincie) moeten worden gemeld.	-

A7.5.3 Landbouw

Tabel o-10 De activiteiten (Landbouw) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	10A	Alle deelgebieden	Agrariërs	De landbouw rondom het gebied bestaat voornamelijk uit grasland en akkerbouw met maïs of bieten. Ten zuiden van deelgebied Achthovense en Kersbergse Uiterwaarden vindt fruitteelt plaats. Door deze bedrijven worden activiteiten uitgevoerd die vallen binnen de definitie van een 'Reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008). à zie beschrijving Landbouw binnen N2000.	-

A7.5.4 Monitoring

Tabel 0-11 De activiteiten (Monitoring) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Beschermde soorten	11A	Buiten N2000	HDSR	Het waterschap monitort elke 5 jaar de af- of aanwezigheid van watergebonden beschermde soorten op enkele locaties in en rondom het Natura-2000 gebied.	-

A7.5.5 Wonen

Tabel 0-12 De activiteiten (Wonen) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Woningen nabij Uiterwaarden Lek	12A	Alle deelgebieden	Particulieren	Op enige afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied ligt aan de noord- en zuidzijde van de Lek de Lekdijk. Langs de Lekdijk ter hoogte van de deelgebieden en tussen de deelgebieden van het Natura 2000-gebied in staan woningen.	-

A7.5.6 Verkeer

Tabel 0-13 De activiteiten (Verkeer) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Verkeer nabij Uiterwaarden Lek	13A	Alle deelgebieden	-	Aan zowel de noord- als zuidzijde van de Lek zijn op de Lekdijk personenauto's en vrachtverkeer toegestaan.	-

A7.5.7 Schadebestrijding

Tabel 0-14 De activiteiten (schadebestrijding) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Muskusrattenbestrijding	14A	Alle deelgebieden	HDSR, WSRL	Muskusrattenbestrijding. Voor de volledige beschrijving van deze activiteit kan de Passende Beoordeling (voor de activiteit) worden geraadpleegd.	-
Schadebestrijding ganzen	14B	Alle deelgebieden	WSRL	Schadebestrijding van overzomerende ganzen. Voor de volledige beschrijving van deze activiteit kan de Passende Beoordeling (voor de activiteit) worden geraadpleegd.	-

A7.5.8 Recreatie

Tabel 0-15 De activiteiten (Recreatie) buiten het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek.

Activiteit	Nr	Waar	Wie	Omschrijving	Wijziging t.o.v. referentiedatum
Camping De Koekoek	15A	Koekoekswaard	Camping De Koekoek	Ten zuiden van het deelgebied Koekoekswaard ligt een grote camping (500 plaatsen voor tenten, campers en caravans) met horecagelegenheid.	-
Topparken Lexmond	15B	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	Topparken Lexmond	Ten zuidwesten van deelgebied Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden ligt aan de Lek daar Topparken Lexmond. Op dit vakantiepark zijn ongeveer 70 kampeerplaatsen en nog eens ongeveer 40 vakantiewoningen waarvan een aantal verhuurd worden.	-

A7.6 Stap 1c. Selectie van activiteiten die wel/niet beoordeeld moeten worden

A7.6.1 Geen toetsing aan de orde

In paragraaf A7.3 is toegelicht wanneer een activiteit onder deze categorie valt. Het gaat hier over activiteiten waarvan op voorhand gesteld kan worden dat deze niet meer plaatsvinden en activiteiten die nieuw zijn sinds de aanwijzing van het Natura 2000-gebied. Voor deze nieuwe activiteiten geldt dat het een plan of project is die eigenstandig de nieuwe/gewijzigde activiteiten had moeten (laten) toetsen en, indien nodig, een nieuwe vergunning had moeten aanvragen.

In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek gaat om de volgende activiteit:

- 15B Topparken Lexmond

Voor deze activiteit is verdere toetsing in dit document niet aan de orde.

Jacht, faunabeheer en schadebestrijding:

Voor Faunabeheer- en bestrijding zijn verschillende protocollen opgesteld voor verschillende soorten. In deze protocollen is in veel gevallen niet expliciet rekening gehouden met het voorkomen van effecten op Natura 2000-gebieden. Ten tijde van het opstellen van dit evaluatierapport worden alle faunabeheerhandelingen onderworpen aan een passende beoordeling. De initiatiefnemer hiervoor is de Faunabeheereenheid. De uitkomst van deze Passende Beoordelingen worden verwacht in 2026. Voor de volgende activiteiten kunnen de passende beoordelingen worden geraadpleegd:

- 6A Muskusrattenbestrijding
- 14A Muskusrattenbestrijding
- 6B Schadebestrijding ganzen (binnen Natura 2000)
- 14B Schadebestrijding ganzen (buiten Natura 2000)

Peilbesluit

Een peilbesluit wordt vastgesteld conform de regels van de Omgevingswet en mag, al dan niet met na het treffen van mitigerende maatregelen, niet leiden tot significant negatieve effecten op omliggende Natura

2000-gebieden. Daarmee mag ervan uit worden gegaan dat het huidige (en toekomstige) peilbeheer al getoetst is en niet in het kader van het beheerplan nogmaals getoetst wordt.

A7.6.2 Geen vergunningsplicht

Een activiteit is niet vergunningplichtig indien het geen Natura 2000-activiteit is. In het juridisch kader in paragraaf A7.2.5.1 is toegelicht wanneer een activiteit onder deze categorie valt. Het gaat om activiteiten die vallen onder natuurbeheer, monitoring ten behoeve van de Natura 2000-waarden, (recreatief) gebruik van bestaande infrastructuur of beheer en onderhoud van bestaande objecten. In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek zijn de volgende activiteiten geen Natura 2000-activiteit:

Natuurbeheer & monitoring ten behoeve van de Natura 2000-waarden

- 1A Begrazing
- 1B Maaien
- 1C Tegengaan verstruweling
- 11A Beschermd soorten

(Recreatief) gebruik van bestaande infrastructuur

- 2A Oeverrecreatie
- 2B Wandelen, betreden habitattypen
- 2C Wandelen, betreden habitattypen
- 8C Scheepvaart

Beheer en onderhoud van bestaande objecten

- 3A Oeverbeheer
- 3B Onderhoud kades
- 5A Beschermd soorten
- 8A Onderhoud kades
- 8B Overig beheer Lek

Voor deze activiteiten geldt geen omgevingsvergunningplicht.

A7.6.3 Vergunningplichtige activiteiten met vergunning

Onder deze categorie vallen de activiteiten die vergunningplichtig zijn in het kader van Natura 2000 voor de Omgevingswet. Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer er niet (meer) aan de voorwaarden in de vergunning wordt voldaan, is de vergunninghouder in overtreding. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van nieuwe/gewijzigde activiteiten en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning. Bij het opstellen van deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is niet onderzocht of de vergunningen nog steeds geldig zijn en of een activiteit anders wordt uitgevoerd dan is opgenomen in de vergunning.

Grondwaterwinnings

Onder deze categorie vallen de grondwaterwinnings en drinkwaterwinnings die vergunningplichtig zijn in het kader van Natura 2000 voor de Omgevingswet. Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek gaat het om de volgende activiteiten:

- 9A Drinkwaterwinnings
- 9B Vergunde grondwaterwinnings

Gebruik van wegen

De aanleg van de wegen is in het verleden via een vergunning traject verlopen. Het gebruik (en onderhoud) van de wegen is een onderdeel van deze vergunningen. Gebruik (en onderhoud) van de wegen is dus toegestaan. Op het moment dat er een aanpassing aan de wegen moet gebeuren, die niet valt onder onderhoud, of een nieuwe weg wordt aangelegd, moet hiervoor opnieuw getoetst worden en moeten (indien nodig) vergunningen Omgevingswet worden aangevraagd. Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek gaat het om de volgende activiteit:

- 13A Verkeer nabij Uiterwaarden Lek

Recreatie

De camping De Koekoek heeft een vergunning voor 500 standplaatsen van caravans, waarvan er sinds de zomer van 2007 200 vaste standplaatsen zijn. De camping grenst direct aan het Natura 2000-gebied in de Koekoekswaard. Het eventueel betreden van habitattypen wanneer recreanten vanaf de camping De Koekoek door het Natura 2000-gebied naar de oever van de Koekoekswaard wandelen valt onder de activiteit '2B Wandelen, betreden habitattypen'. Oeverrecreatie (door campinggasten) in de Koekoekswaard wordt gezamenlijk beschouwt met de oeverrecreatie in het gehele Natura 2000-gebied en valt dus onder de activiteiten '2A Oeverrecreatie'.

- 15A Camping De Koekoek

A7.6.4 Niet bij voorbaat vergunningvrij, beoordelen in voortoets.

In deze categorie vallen de activiteiten die eventueel vergunningvrij opgenomen kunnen worden volgens het juridisch kader en die daarvoor worden getoetst in de voortoets. Van deze activiteiten is niet bekend of deze een (geldige) vergunning Natura 2000 hebben. Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer er niet (meer) aan de voorwaarden in de vergunning wordt voldaan, is de vergunninghouder in overtreding. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van nieuwe/gewijzigde activiteiten en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning.

Bij het opstellen van deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is niet onderzocht of activiteiten een vergunning hebben, vergunningen nog steeds geldig zijn en of een activiteit anders wordt uitgevoerd dan is opgenomen in de vergunning.

Agrarische activiteiten

Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer er niet (meer) aan de voorwaarden in de vergunning wordt voldaan, is de vergunninghouder in overtreding. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van nieuwe/gewijzigde activiteiten en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning. Naast de vergunde activiteiten is ook een deel van agrarische activiteiten wel vrijgesteld in het eerste beheerplan, dit wordt wel beoordeeld in de voortoets.

- 4A Graslandbeheer en akkerbouw
- 10A Landbouw nabij Uiterwaarden Lek

Onttrekkingen

De volgende activiteiten worden ook beoordeeld in de voortoets:

- 9C Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen

Wonen

De volgende activiteiten worden ook beoordeeld in de voortoets:

- 12A Woningen nabij Uiterwaarden Lek

Drones

De volgende activiteiten worden ook beoordeeld in de voortoets:

- 7A Drones – niet recreatief
- 7B Drones - recreatief

A7.7 Stap 2a. Afbakening storingsfactoren

A7.7.1 Storingsfactoren

In deze paragraaf wordt ingegaan op de mogelijke storingsfactoren die kunnen optreden en op welke instandhoudingsdoelstellingen deze effect kunnen hebben. De aard en reikwijdte van deze afgebakende storingsfactoren worden vervolgens per activiteit beschreven.

Eerst wordt een overzicht gegeven welke verstoringsfactoren kunnen optreden door een activiteit, gebaseerd op de storingsfactoren van de Effectenindicator (Broekmeyer et al., 2005). De achterliggende informatie van deze tool is te vinden op (Beschermde SoortenIndicator (BeSI) - BIJ12).

Tabel o-16 is ingevuld op basis van expert judgement. Een 'x' in de tabel geeft aan tot welke storingsfactoren een activiteit kan leiden. Dit is op basis van het huidige gebruik, dus de vraag is of de activiteit zoals die zich nu voordoet kan leiden tot de storingsfactor. De vraag is dus niet of de storingsfactor op gaat treden als de betreffende activiteit geïntroduceerd wordt.

Tabel o-16 Overzicht welke storingsfactoren kunnen optreden door een activiteit, gebaseerd op storingsfactoren van de effectenindicator (Broekmeyer et al. 2005), ingevuld door expert judgement.

Nr	Activiteit	Binnen of buiten Natura 2000-begrenzing	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vermesting	Verzoeting	Verziltig	Verontreiniging	Verdroging	Vernatting	Verandering etnomenaliteit	Verandering nutstromingsefficiëntie	Verandering dynamiek eihtetraat	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische affortan	Verandering in manipulatieaanval	Bewuste verandering soortensamenstelling
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	Binnen		x	x			x						x			x				
7A	Drones – niet recreatief	Binnen												x			x				
7B	Drones - recreatief	Binnen												x			x				
9C	Kleine en/of tijdelijke onttrekkingen	Buiten							x												
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	Buiten		x	x			x						x			x				
12A	Woningen nabij Uiterwaarden Lek	Buiten																			

A7.7.2 Gevoeligheid Natura 2000-waarden voor storingsfactoren

Voor de Natura 2000-waarden is weergegeven wat de gevoeligheid is voor de storingsfactoren die mogelijk kunnen optreden door een activiteit. Gevoeligheid van typische soorten, habitattypen, habitatrichtlijnsoorten voor storingsfactoren zoals die voortkomen uit de verschillende activiteiten dan wel waardoor gewenste abiotische condities voor habitattypen en/ of leefgebieden van soorten negatief kunnen worden beïnvloed, zijn overgenomen uit de Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achterliggende informatie van de Effectenindicator is te vinden op (Beschermd Soorten Indicator (BeSI) - BIJ12).

Tabel 0-17 Gevoeligheid van de Natura 2000-waarden voor de storingsfactoren

Habitatype code	Habitatype	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vermesting	Verzoeting	Verzilting	Verontreiniging	Verdroging	Vernatting	Verandering stroomsnelheid	Verandering overstromingsfrequentie	Verandering dynamiek substraat	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische effecten	Verandering in populatiedynamiek	Bewuste verandering soortensamenstelling
H3270	Slikkige rivieroever	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	nvt	nvt	nvt	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig
H6120*	Stroomdalgraslanden	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	nvt	Gevoelig	nvt	nvt	nvt	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheuvels	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	nvt	Gevoelig	nvt	nvt	nvt	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig
H91E0A*	Vochtige alluviale bossen	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	nvt	nvt	nvt	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig
H1166	Kamsalamander	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig	Gevoelig

Kleur	Betekenis
Gevoelig	Zeer gevoelig
Gevoelig	Gevoelig
Gevoelig	Niet gevoelig
nvt	Niet van toepassing
...	Onbekend

Legenda

A7.7.3 Afbakening storingsfactoren

De afbakening van de storingsfactoren is gebaseerd op de informatie weergegeven in paragraaf A7.7.1 en A7.7.2.

Alleen de relevante storingsfactoren van de Natura 2000-waarden zijn in weergegeven. Het gaat hierbij dus om de storingsfactoren in paragraaf A7.7.24 waar de gevoeligheid van de Natura 2000-waarde staat aangegeven als 'zeer gevoelig', 'gevoelig' of 'onbekend'.

Indien een activiteit geen storingsfactoren veroorzaakt waar de Natura 2000-waarden gevoelig voor zijn hoeft de activiteit niet verder getoetst te worden, en is niet verder opgenomen in deze paragraaf. Deze activiteit kan vrijgesteld worden omdat significant negatieve effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten. Wanneer de activiteit relevant is voor de te beoordelen Natura 2000-waarden, omdat deze storingsfactoren kan veroorzaken, moet die betreffende activiteit voor de corresponderende doelen verder meegenomen worden in de voortoets. Deze activiteiten zijn in Tabel o-17 weergegeven.

Tabel o-18 Afbakening storingsfactoren voor het habitatype H3270 - Slikkige rivieroever

Nr	Activiteit	Verzuring	Verontreiniging	Verdroging	Optische verstoring
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	x	x		x
7A	Drones – niet recreatief				x
7B	Drones - recreatief				x
9C	Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen			x	
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	x	x		x

Tabel 0-19 Afbakening storingsfactoren voor het habitatype H6120* - Stroomdalgraslanden

		Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Optische verstoring
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	x	x	x	x
7A	Drones – niet recreatief				x
7B	Drones - recreatief				x
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	x	x	x	x
14A	Faunabeheer en schadebestrijding				x

Tabel 0-20 Afbakening storingsfactoren voor het habitatype H6510A - Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

		Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Verdroging	Optische verstoring
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	x	x	x		x
7A	Drones – niet recreatief					x
7B	Drones - recreatief					x
9C	Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen				x	

		Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Verdroging	Optische verstoring
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	x	x	x		x

Tabel 0-21 Afbakening storingsfactoren voor het habitatype Hg1EoA* - Vochtige alluviale bossen

Activiteit		Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Verdroging	Optische verstoring
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	x	x	x		x
7A	Drones – niet recreatief					x
7B	Drones - recreatief					x
9C	Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen				x	
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	x	x	x		x

Tabel 0-22 Afbakening storingsfactoren voor de habitatrictlijnsoort H1166 Kamsalamander

Nr	Activiteit	Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Verdroging	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Optische verstoring
4A	Graslandbeheer en akkerbouw	x	x	x		x		x
7A	Drones – niet recreatief					x		x
7B	Drones - recreatief					x		x
9C	Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen				x			
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	x	x	x		x		x

A7.8 Stap 2b. Effectenbeschrijving en beoordeling activiteiten binnen Uiterwaarden Lek

A7.8.1 Effectenbeschrijving en beoordeling 4A Graslandbeheer en akkerbouw

Effectenbeschrijving

Binnen de Kersbergse en Achthovense uiterwaarden vindt op grote schaal agrarisch gebruik plaats met graslandbeheer en intensieve bemesting, maaien, gewasbeschermingsmiddelen en akkerbouw (maisteelt). Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. De activiteiten die door de bedrijven worden uitgevoerd die vallen binnen de definitie van een 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008:

- Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren
- Verzorgen van dieren
- Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand
- Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.
- Bemesten en beweiden was landelijk vergunningsvrij geregeld in de AMvB Bemesten en beweiden. De vrijstelling is ongewijzigd overgenomen in provinciale regelgeving.
- Scheuren van grasland
- Geluidproductie als gevolg van normale bedrijfsvoering (zoals door landbouwmachines, ventilatoren, laden en lossen van producten en dieren).
- Aanplanten of rooien van erfbeplanting
- Afrasteren van percelen
- Lozen op het riool
- Opslag van brandstoffen en bestrijdingsmiddelen en dergelijke.

De eerste storingsfactor waardoor de activiteit een eventueel significant negatieve effecten heeft op alle habitattypen van Uiterwaarden Lek (H3270, H6120, H6510A en H91E0A) en (het leefgebied van) habitatrichtlijnsoort kamsalamander is 'verzuring en/of vermesting' (zie ook hoofdstuk 5 voor stikstof als drukfactor). De volgende activiteiten kunnen zorgen voor stikstofemissie en -depositie: het gebruik van meststoffen, transport van (aan-en afvoer) van producten en dieren, grondbewerking, scheuren van grasland en aanplanten of rooien van erfbeplanting. Significant negatieve effecten door stikstofemissies voortkomend uit activiteiten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten, zie hiervoor paragraaf A7.2.6. Mogelijk leidt het gebruik van meststoffen naast stikstofemissie en -depositie ook tot af- en uitspoeling waardoor het grond- en/of oppervlaktewater voedselrijker wordt. Het gebruik van meststoffen kan hierdoor leiden tot vermesting en verzuring, onder andere op de plek waar dit water de standplaats van het habitatype beïnvloed.

De tweede storingsfactor waardoor de activiteit eventueel significant negatieve effecten heeft op de habitattypen van Uiterwaarden Lek (H3270, H6120, H6510A en H91E0A) en (het leefgebied van) habitatrichtlijnsoort kamsalamander is 'verontreiniging'. Uit informatie op de website [Atlas Bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater](#) blijkt dat normen in het oppervlaktewater voor chemische gewasbeschermingsmiddelen worden overschreden (zie ook hoofdstuk 5 voor gewasbeschermingsmiddelen als drukfactor). Er kan niet worden uitgesloten dat gewasbeschermingsmiddelen via het oppervlaktewater ook het grondwater in Uiterwaarden Lek hebben bereikt. Ecologische effecten op organismen en de doorwerking daarvan in de voedselketen van typische soorten (dieren) en standplaatsfactoren van typische soorten (planten) zijn onvoldoende bekend. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten niet worden uitgesloten.

De laatste storingsfactor waardoor de activiteit eventueel significant negatieve effecten heeft op de habitattypen van Uiterwaarden Lek (H3270, H6120, H6510A en H91E0A) en (het leefgebied van) habitatrichtlijnsoort kamsalamander is 'optische verstoring'. Hierbij geldt dat voor alle agrarische activiteiten is uit te sluiten dat er overlap in tijd of ruimte is met de Natura 2000-waarde, en/of dat de frequentie, duur en intensiteit van de activiteit niet kan leiden tot een significant negatief effect.

Beoordeling

Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:

- Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.
- Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren
- Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand
- Scheuren van grasland
- Aanplanten of rooien van erfbeplanting

Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt tot van onderschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.

Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.

Wanneer activiteiten een geldige NBW-vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning.

A7.8.2 Effectenbeschrijving en beoordeling 7A Drones – niet recreatief

Effectenbeschrijving

Zie A7.4.7. voor de omschrijving van 'drones – niet recreatief'. Het gaat om vluchten die worden uitgevoerd voor de uitvoering van noodzakelijk beheer (geen Natura 2000-activiteit) en onderhoud (geen Natura 2000-activiteit), noodzakelijke monitorings- (geen Natura 2000-activiteit), reddings-, inspectie-, toezicht-, opsporingstaken (waaronder politie of brandweer), alsmede voor de uitvoering van calamiteitenbeheer.

Vliegbewegingen boven het Natura 2000-gebied kunnen relevant zijn voor met name niet-broedvogels en broedvogels (als vogelrichtlijnsoort dan wel als typische soort). Vliegende objecten kunnen door vogels worden aangezien voor het silhouet van roofvogels waardoor alarmering en verstoring kan optreden. De mate waarin verstoring op zal treden zal in sterke mate afhangen van de locatie waar gevlogen wordt (het aantal vogels dat zich in het gebied bevindt), de intensiteit waarmee gevlogen wordt en de kwetsbaarheid van de vogels (al dan niet broedvogels).

De algemene regels rondom het gebruik van drones zijn vastgelegd in de landelijke Regeling Modelvliegen en de Regeling op afstand bedienbare luchtvaartuigen. Buiten deze gebiedsbescherming kan vanuit de Ow en het Bal ook andere regelgeving van toepassing zijn op het vliegen met drones in N2000-gebieden, zoals soortenbescherming of toegangsbeperkende besluiten. Daarnaast is de specifieke zorgplicht (artikel 11.6 Bal) altijd van kracht.

In het geval van niet-recreatief drone gebruik, wordt dit uitgevoerd door een piloot die handelt conform artikel 11.6 (specifieke zorgplicht) van het Bal. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op voorhand worden uitgesloten.

Beoordeling

Indien de activiteit conform de beschrijving wordt uitgevoerd, kunnen significant negatieve effecten op Natura 2000-waarden op voorhand worden uitgesloten en kan het worden vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van artikel 5.1, lid 1 onder e van de Ow.

A7.8.3 Effectenbeschrijving en beoordeling 7B Drones - recreatief

Effectenbeschrijving

Vliegbewegingen boven het Natura 2000-gebied kunnen relevant zijn voor met name niet-broedvogels en broedvogels (als vogelrichtlijnsoort dan wel als typische soort). Vliegende objecten kunnen door vogels worden aangezien voor het silhouet van roofvogels waardoor alarmering en verstoring kan optreden. De mate waarin verstoring op zal treden zal in sterke mate afhangen van de locatie waar gevlogen wordt (het aantal vogels dat zich in het gebied bevindt), de intensiteit waarmee gevlogen wordt en de kwetsbaarheid van de vogels (al dan niet broedvogels).

De algemene regels rondom het gebruik van drones zijn vastgelegd in de landelijke Regeling Modelvliegen en de Regeling op afstand bedienbare luchtvaartuigen. Buiten deze gebiedsbescherming kan vanuit de Ow en het Bal ook andere regelgeving van toepassing zijn op het vliegen met drones in N2000-gebieden, zoals soortenbescherming of toegangsbeperkende besluiten. Daarnaast is de specifieke zorgplicht (artikel 11.6 Bal) altijd van kracht.

In het geval van recreatief drone gebruik, is het onzeker dat de piloot handelt conform artikel 11.6 (specifieke zorgplicht) van het Bal. Daarnaast is er veel onbekend over deze activiteit (in termen van locatie, frequentie, impact, e.d.).

Beoordeling

Omdat er veel onbekend is over deze activiteit (in termen van locatie, frequentie, impact, e.d.) kunnen significant negatieve effecten op voorhand niet worden uitgesloten en kan het niet worden vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van artikel 5.1, lid 1 onder e van de Ow.

A7.9 Stap 2b. Effectenbeschrijving en beoordeling activiteiten buiten Uiterwaarden Lek

A7.9.1 Effectenbeschrijving en beoordeling 9C Kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen

Effectenbeschrijving

In rondom Uiterwaarden Lek is er sprake van meldingen van kleine en/of tijdelijke onttrekkingen in het kader van het Bal. Dit zijn kleine en/ of tijdelijke onttrekkingen die niet vergunningsplichtig zijn (in het kader van het Bal), maar die wel bij de vergunningverlener (provincie) moeten worden gemeld.

De storingsfactor waardoor de activiteit eventueel significant negatieve effecten heeft op de habitattypen H3270, H6510A, H91E0A en de habitatrichtlijnsoort kamsalamander is 'verdroging'. Uit hoofdstuk 4 blijkt dat de hydrologische condities nog niet (volledig) op orde zijn voor de habitattypen en kamsalamander. Omdat er veel onbekend is over deze activiteit (in termen van locatie, frequentie, impact, e.d.) en omdat er dus veel onbekend is over de verdrogende effecten van deze activiteit kunnen significant negatieve effecten op voorhand niet worden uitgesloten.

Beoordeling

Significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten, de activiteit kan niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.

A7.9.2 Effectenbeschrijving en beoordeling 10A Landbouw nabij Uiterwaarden Lek

Effectenbeschrijving

Bij het opstellen van deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan is niet onderzocht of de vergunningen nog steeds geldig zijn en of een activiteit anders wordt uitgevoerd dan is opgenomen in de vergunning. Wanneer activiteiten een geldige vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Indien er niet (meer) aan de voorwaarden in de

vergunning wordt voldaan, is de vergunning niet geldig. De initiatiefnemer van de activiteit is in dat geval verantwoordelijk voor het (laten) toetsen van de activiteit en, indien nodig, het aanvragen van een nieuwe vergunning.

De landbouw rondom het gebied bestaat voornamelijk uit grasland en akkerbouw met maïs of bieten. Ten zuiden van deelgebied Achthovense en Kersbergse Uiterwaarden vindt fruitteelt plaats.

Indien deze activiteiten geen vergunning hebben, kunnen significant negatieve effecten op voorhand niet worden uitgesloten omdat er veel onbekend is over deze activiteiten (in termen van locatie, frequentie, impact, e.d.), zodoende kunnen deze activiteiten niet worden vrijgesteld van vergunningplicht. Indien de initiatiefnemer geen vergunning heeft is die in dat geval verantwoordelijk voor het laten toetsen van de activiteit en, indien nodig, het aanvragen van een vergunning.

Door de agrarische bedrijven worden activiteiten uitgevoerd die vallen binnen de definitie van een 'Reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008). Zie hierover de beoordeling in paragraaf A7.8.1.

Beoordeling

Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:

- Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.
- Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren
- Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand
- Scheuren van grasland
- Aanplanten of rooien van erfbeplanting

Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt tot van overschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.

Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.

Wanneer activiteiten een geldige NBW-vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer een initiatiefnemer activiteiten uitvoert, die buiten de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) valt, en indien de initiatiefnemer daarvoor geen vergunning heeft is die in dat geval verantwoordelijk voor het laten toetsen van de activiteit en, indien nodig, het aanvragen van een vergunning.

A7.9.3 Effectenbeschrijving en beoordeling 12A Woningen nabij Uiterwaarden Lek

Effectenbeschrijving

Op enige afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied ligt aan de noord- en zuidzijde van de Lek de Lekdijk. Langs de Lekdijk ter hoogte van de deelgebieden en tussen de deelgebieden van het Natura 2000-gebied in staan woningen. Verkeer van en naar de woningen wordt gezamenlijk beschouwd met het andere verkeer in de omgeving, en valt dus onder de activiteiten 'verkeer 13A'. Uit paragraaf A7.7.3 blijkt dat uit deze activiteit geen storingsfactor volgt waar de habitattypen H3270, H6510A, H91EoA en de habitatrichtlijnsoort kamsalamander gevoelig zijn. Derhalve kan worden geconcludeerd dat significant negatieve effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Beoordeling

Op voorhand uitgesloten dat de activiteit kan leiden tot een significant negatief effect. De activiteit is vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.

A7.10 Stap 2c. Cumulatief effect

De netto-effecten van de hiervoor getoetste activiteiten zijn in deze paragraaf in cumulatie aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen getoetst. Activiteiten die afzonderlijk niet zijn beoordeeld en/ of activiteiten waarvoor is beoordeeld is dat deze vergunningvrij in het beheerplan kunnen worden opgenomen (wat inhoudt dat er geen significant negatief effect is), kunnen eenzelfde uit de activiteit voortkomende storingsfactor of factoren hebben waarvoor een of meerdere Natura 2000-waarden gevoelig is of zijn. In alle voorkomende gevallen sluiten de activiteiten elkaar voor een hieruit voortkomende storingsfactor uit in overlap in tijd, ruimte of reikwijdte. Dit betekent dat mogelijk afzonderlijke negatieve effecten van de storingsfactor vanuit deze activiteiten niet in cumulatie optellen tot significant negatieve effecten voortkomend uit de activiteiten in gezamenlijkheid.

A7.11 Stap 2d. Samenvattende conclusie

In de onderstaande tabel is een samenvatting weergegeven van de beoordeling huidig gebruik, het laat zien of een activiteit vergunningplichtig is, is uitgezonderd van die vergunningplicht, al een vergunning heeft, of dat de activiteit wel/niet vrijgesteld kan worden van vergunningplicht (inclusief beoordeling). De samenvattende conclusie geldt alleen indien de activiteit in dezelfde mate en omvang wordt uitgevoerd als beschreven in paragraaf A7.4 en A7.5. Alle wijzigingen van een activiteit ten opzichte van de referentiesituatie dienen opnieuw te worden getoetst.

Uit het juridisch kader (paragraaf A7.2) volgt dat er meerdere activiteiten niet zijn beoordeeld in de voortoets op significant negatieve effecten, omdat de desbetreffende activiteit geen vergunningsplicht heeft, uitgezonderd is van die vergunningsplicht of al een vergunning heeft. Het is echter mogelijk dat deze activiteiten drukfactoren (knelpunten die op systeemniveau standplaatsfactoren van vegetaties of condities van leefgebieden van soorten sterk negatief beïnvloeden) vergroten of veroorzaken. Dit zijn drukfactoren zoals stikstof, grondwateronttrekkingen of toestroom via het grond- en/ of oppervlaktewater van vervuilende stoffen zoals meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen (hoofdstuk 5). Het aanpakken van deze drukfactoren vraagt om een integrale aanpak. Het kan dat activiteiten nader onderzoek behoeven, met betrekking tot de drukfactoren. Hierna (of uit voorzorgsbeginsel) kunnen regulatie, maatregelen, en verbodsbepalingen worden ingevoerd binnen het Natura 2000-gebied. Denk hierbij aan zaken zoals rustperiodes en toegangsbeperkingen.

Tabel 0-23 Samenvattende tabel van de conclusie van de toetsing huidig gebruik (activiteiten) van Uiterwaarden Lek.

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
1A	Begrazing	Binnen	ZHL	De Horde, Kersbergsche en langs percelen Achthovense Uiterwaarden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
1B	Maaien	Binnen	SBB, ZHL	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
1C	Tegengaan verstruweling	Binnen	SBB, ZHL, RWS	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
2A	Oeverrecreatie	Binnen	Recreanten	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
2B	Wandelen, betreden habitattypen	Binnen	Recreanten	Koekoekswaard	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
2C	Wandelen, betreden habitattypen	Binnen	Recreanten	Willige Langerak en De Bol	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
3A	Oeverbeheer	Binnen	RWS	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
3B	Onderhoud kades	Binnen	RWS, HDSR, WSRL	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
4A	Grasland-beheer en akkerbouw	Binnen	Agrariërs	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	<p>Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. - Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren - Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand - Scheuren van grasland - Aanplanten of rooien van erfbeplanting <p>Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie</p>

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
					reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt van overschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.
					Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.
5A	Beschermde soorten	Binnen	HDSR	Willige Langerak en De Horde	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
6A	Muskusrattenbestrijding	Binnen	HDSR, WSRL	Alle deelgebieden	Voor deze activiteit wordt eigenstandig een Passende Beoordeling doorlopen (initiatiefnemer: Faunabeheereenheid, resultaat verwacht in 2026). Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
6B	Schadebestrijding ganzen	Binnen	WSRL	Alle deelgebieden	Voor deze activiteit wordt eigenstandig een Passende Beoordeling doorlopen (initiatiefnemer: Faunabeheereenheid, resultaat verwacht in 2026). Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
7A	Drones – niet recreatief	Binnen	Piloot in opdracht van de overheid, dan wel terreinbeherende organisatie.	Alle deelgebieden	Op voorhand uitgesloten dat de activiteit kan leiden tot een significant negatief effect. De activiteit is vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.
7B	Drones - recreatief	Binnen	Recreanten	Alle deelgebieden	Significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten, de activiteit kan niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.
8A	Onderhoud kades	Buiten	RWS	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
8B	Overig beheer Lek	Buiten	RWS, WSRL	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
8C	Scheepvaart	Buiten	Recreatievaart en beroepsvaart	Alle deelgebieden	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
9A	Drinkwaterwinningen	Buiten	Vitens, Oasen	Alle deelgebieden	Vergunningplichtige activiteit met vergunning voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
9B	Vergunde grondwaterwinningen	Buiten	Vitens, Oasen	Alle deelgebieden	Vergunningplichtige activiteit met vergunning voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
9C	Kleine en/of tijdelijke onttrekkingen	Buiten	-	Alle deelgebieden	Significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten, de activiteit kan niet vrijgesteld van vergunningplicht in het beheerplan worden opgenomen.
10A	Landbouw nabij Uiterwaarden Lek	Buiten	Agrariërs	Alle deelgebieden	<p>Significant negatieve effecten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten voor de volgende activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. - Transport (aan- en afvoer) van producten en dieren - Grondbewerking die geen invloed heeft op de grondwaterstand - Scheuren van grasland - Aanplanten of rooien van erfbeplanting <p>Deze activiteiten kunnen dus niet worden vrijgesteld van vergunningplicht in deze evaluatie ten behoeve van het tweede beheerplan. Voor stikstofemissies voortkomend uit activiteiten geldt dat binnen het integraal gebiedsprogramma UPLG wordt gezocht naar stikstofemissie reducerende maatregelen, zodanig dat dit leidt tot onderoverschrijding van kritische depositiewaarden (KDW) van habitattypen dan wel leefgebieden.</p> <p>Voor de overige activiteiten die vallen onder de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geldt: op voorhand uitgesloten dat de activiteiten kunnen leiden tot een significant negatief effect. De activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.</p> <p>Wanneer activiteiten een geldige NBW-vergunning hebben, mogen de activiteiten worden uitgevoerd binnen de voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning. Wanneer een initiatiefnemer activiteiten uitvoert, die buiten de definitie 'reguliere agrarische bedrijfsvoering' (Steunpunt Natura 2000, 2008) valt, en indien de initiatiefnemer daarvoor geen vergunning heeft is die in dat geval verantwoordelijk voor het laten toetsen van de activiteit en, indien nodig, het aanvragen van een vergunning.</p>
11A	Beschermde soorten	Buiten	HDSR	Willige Langerak en De Horde	Geen Natura 2000-activiteit, deze activiteit heeft geen vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
12A	Woningen nabij Uiterwaarden Lek	Buiten	Particulieren	Alle deelgebieden	Op voorhand uitgesloten dat de activiteit kan leiden tot een significant negatief effect. De activiteit is vrijgesteld van vergunningsplicht van de Omgevingswet voor Natura 2000-activiteiten.

Nr	Huidig gebruik	Binnen/ Buiten N2000- begrenzing	Wie	Deelgebied	Conclusie
13A	Verkeer nabij Uiterwaarden Lek	Buiten	-	Alle deelgebieden	Vergunningplichtige activiteit met vergunning voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
14A	Muskusrattenbestrijding	Buiten	HDSR, WSRL	Alle deelgebieden	Voor deze activiteit wordt eigenstandig een Passende Beoordeling doorlopen (initiatiefnemer: Faunabeheereenheid, resultaat verwacht in 2026). Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
14B	Schadebestrijding ganzen	Buiten	WSRL	Alle deelgebieden	Voor deze activiteit wordt eigenstandig een Passende Beoordeling doorlopen (initiatiefnemer: Faunabeheereenheid, resultaat verwacht in 2026). Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
15A	Camping De Koekoek	Buiten	Camping De Koekoek	Koekoekswaard	Vergunningplichtige activiteit met vergunning voor Natura 2000-activiteiten. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.
15B	Topparken Lexmond	Buiten	Topparken Lexmond	Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden	Topparken Lexmond is nieuw sinds de aanwijzing van het Natura 2000-gebied en moet daarom gezien worden als plan waarvan eigenstandig een vergunningtraject had moeten doorlopen. Er is geen toetsing aan de orde. Deze activiteit is niet beoordeeld in de voortoets.

A7.12 Additionele informatie Flora- en faunawet

A7.12.1 Artikelen betreffende activiteiten die niet onder artikel 6, lid 3 vallen.

Artikel 6 lid 1 Habitatrichtlijn

'De lidstaten treffen voor de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen; deze behelzen zo nodig passende specifieke of van ruimtelijke ordeningsplannen deel uitmakende beheersplannen en passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II die in die gebieden voorkomen.'

Artikel 6 lid 2 Habitatrichtlijn

'De lidstaten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.'

Artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn

'Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.'

Artikel 3 lid 1 en 2 Vogelrichtlijn

'1. Met inachtneming van de in artikel 2 genoemde eisen nemen de Lidstaten alle nodige maatregelen om voor alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.'

'2. Voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van biotopen en leefgebieden worden in de eerste plaats de volgende maatregelen getroffen:

- instelling van beschermingszones;
- onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten de beschermingszones;
- herstel of weer aanleggen van vernietigde biotopen;
- aanleg van biotopen.'

Artikel 4 lid 1 en 2 Vogelrichtlijn

'1. Voor de leefgebieden van de in bijlage I vermelde soorten worden speciale beschermingsmaatregelen getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.

In dat verband wordt gelet op:

- soorten die dreigen uit te sterven;
- soorten die gevoelig zijn voor bepaalde wijzigingen van het leefgebied;
- soorten die als zeldzaam worden beschouwd omdat hun populatie zwak is of omdat zij slechts plaatselijk voorkomen;
- andere soorten die vanwege de specifieke kenmerken van hun leefgebied speciale aandacht verdienen.

Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de tendensen en de schommelingen van het populatiepeil. De Lidstaten wijzen met name de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest

geschikte gebieden als speciale beschermingszones aan, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming die deze soorten in de geografische zee - en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, behoeven.'

'2. De Lidstaten nemen soortgelijke maatregelen ten aanzien van de niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogels, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van het gebied van bescherming in de geografische zee - en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, ten aanzien van hun broed-, rui- en overwinteringsgebieden en rustplaatsen in hun trekzones. Met het oog hierop besteden de Lidstaten zelf bijzondere aandacht aan de bescherming van watergebieden en in het bijzonder aan de watergebieden van internationale betekenis.'

A7.12.2 Uitzonderingen op de vergunningplicht voor flora- en fauna-activiteiten

Ook voor flora- en fauna-activiteiten geldt dat in een beheerplan bepaalde activiteiten als vergunningvrij kunnen worden aangewezen (artikelen 11.41, eerste lid, 11.49, eerste lid, en 11.55, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Flora- en fauna-activiteiten kunnen dus alleen worden vrijgesteld van een vergunningplicht in een beheerplan als het beheerplan:

- geheel of ook betrekking heeft op de inrichting, het beheer of het gebruik van een Natura 2000-gebied en maatregelen bevat om de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied te bereiken; of
- tot doel heeft, ook met het oog op een evenwichtige en duurzame economische ontwikkeling:
 - de belasting van natuurwaarden van Natura 2000-gebieden door bepaalde schadelijke factoren te verminderen en de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken; of
 - het beheer, de bescherming, het behoud of het herstel van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren of planten of de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats of habitats van soorten of het verbeteren van de staat van instandhouding van die soorten.

Het beheerplan waarin de vrijstelling op de vergunningplicht is opgenomen moet worden vastgesteld door of gezamenlijk met het bestuursorgaan dat, als geen sprake zou zijn van een uitzondering op de vergunningplicht, bevoegd is te beslissen op aanvragen om omgevingsvergunningen voor de betrokken flora- en fauna-activiteiten.

Flora- en fauna-activiteiten kunnen vergunningplichtig zijn in verband met de bescherming van verschillende soorten: soorten uit de Vogelrichtlijn, soorten uit de Habitatrichtlijn en overige soorten. Voor elk van deze drie categorieën gelden andere vereisten waaraan moet zijn voldaan om een flora- en fauna-activiteit als vergunningvrij aan te wijzen in een beheerplan. In alle gevallen geldt dat de beperking van de omvang van populaties van in het wild levende dieren niet als vergunningvrij mag worden aangewezen, zo bepalen de artikelen 11.44, zesde lid, 11.52, zesde lid, en 11.58, zevende lid, van het Bal.

A7.12.3 Aanwijzing van vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten in beheerplan: soorten Vogelrichtlijn

Een flora- en fauna-activiteit waarvoor een vergunningplicht geldt ter bescherming van soorten op grond van de Vogelrichtlijn, mag op grond van artikel 11.44, eerste lid, van het Bal alleen als vergunningvrij worden aangewezen in een beheerplan als:

- er geen andere bevredigende oplossing dan het verrichten van de activiteit bestaat;
- de activiteit nodig is:
 - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora en fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt; of

- om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan; en
- de activiteit niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van deze soort.

In een beheerplan waarin vergunningvrije gevallen worden aangewezen die betrekking hebben op het vangen of doden van vogels, moet volgens artikel 11.44, vierde lid, van het Bal in ieder geval worden bepaald:

- welke middelen, installaties of methoden²⁵ voor het vangen of doden zijn toegestaan, waarbij alleen middelen, installaties en methoden worden toegestaan die nadelige gevolgen voor het welzijn van dieren voorkomen of, als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken, waarbij het doden van dieren zoveel mogelijk wordt vermeden;
- voor welke tijd en plaats de aanwijzing geldt;
- voor welke soorten vogels, of voor de nesten, rustplaatsen of eieren van welke soorten vogels, de aanwijzing geldt; en
- op welke wijze het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt.

A7.12.4 Aanwijzing van vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten in beheerplan: soorten Habitatrichtlijn

Voor bepaalde flora- en fauna-activiteiten moet een vergunning worden aangevraagd in verband met de bescherming van soorten op grond van de Habitatrichtlijn. Deze flora- en fauna-activiteiten mogen op grond van artikel 11.44, eerste lid, van het Bal alleen worden vrijgesteld in een beheerplan als:

- er geen andere bevredigende oplossing voor het verrichten van de activiteit bestaat;
- de activiteit nodig is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, reproductie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; en
- de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

In een beheerplan waarin vergunningvrije gevallen worden aangewezen die betrekking hebben op het vangen of doden van dieren, moet op grond van artikel 11.52, vierde lid, van het Bal in ieder geval worden bepaald welke middelen voor het vangen of doden zijn toegestaan. Daarnaast worden alleen middelen toegestaan die nadelige gevolgen voor het welzijn van dieren voorkomen of, als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken, waarbij het doden van dieren zoveel mogelijk wordt vermeden.

²⁵ Als bedoeld in de [artikelen 8.74p en 8.74q van het Besluit kwaliteit leefomgeving](#).

A7.12.5 Aanwijzing van vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten in beheerplan: overige soorten

Er is ook een categorie van flora- en fauna-activiteiten waarvoor een vergunning is benodigd in verband met de bescherming van andere plant- en diersoorten. Ook deze flora- en fauna-activiteiten kunnen in een beheerplan worden vrijgesteld van de vergunningplicht, maar dit kan op grond van artikel 11.58, eerste lid, van het Bal alleen als:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de activiteit nodig is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
 - in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - voor het voorkomen van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
 - voor het beperken van de omvang van de populatie van in het wild levende dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - voor het voorkomen of bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - in het kader van een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - in het kader van het bestendig beheren of onderhouden van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, luchthavens, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - in het kader van het bestendig beheren of onderhouden van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied; of
 - in het algemeen belang; en
- de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

In een beheerplan waarin vergunningvrije gevallen worden aangewezen die betrekking hebben op het doden of vangen van dieren, moet op grond van artikel 11.58, vierde lid, van het Bal in ieder geval worden bepaald welke middelen daarvoor zijn toegestaan, waarbij alleen middelen worden toegestaan die nadelige gevolgen voor het welzijn van dieren voorkomen of, als dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken, waarbij het doden van dieren zoveel mogelijk wordt vermeden. In een beheerplan waarin vergunningvrije gevallen worden aangewezen die betrekking hebben op het doden of vangen van wilde zwijnen, reeën, damherten of edelherten moet volgens artikel 11.58, zesde lid, van het Bal daarnaast worden bepaald:

- dat dit niet door middel van drijven plaatsvindt; en
- of en onder welke voorwaarden een methode is toegestaan, waarbij één persoon wilde zwijnen opzettelijk verontrust met het oogmerk deze dieren binnen het schietveld van één geweerdager te drijven, opdat deze de dieren kan doden, en waarbij geen hond wordt ingezet.

